

TÜRKİS

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI

ISSN 1300-6843

MART-HAZİRAN • SAYI: 333

CONFERENCE INTERNATIONALE
DU TRAVAIL
7eme Session - Juin 1999

ILO 87. KONFERANSI CENEVRE'DE YAPILDI

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
Aylık Yayın Organı

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

Bayram MERAL

Genel Başkan

Şemsi DENİZER

Genel Sekreter

Sabri ÖZDEŞ

Genel Mali Sekreter

Salih KILIÇ

Genel Eğitim Sekreteri

Tamer ERALAN

Genel Teşkilatlandırma Sekreteri

SAHİBİ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
TÜRK-İŞ ADINA
Genel Başkan
BAYRAM MERAL

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
ENİS BAĞDADIOĞLU

YAYINI HAZIRLAYAN
HASAN TAHSİN BENLİ

FOTOĞRAFLAR
NECDET UZMAN

YÖNETİM YERİ
TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Bayındır Sk. No:10
Yenişehir / ANKARA
Tel: 433 31 25 (4 Hat) (Santral)
Fax: 433 68 09 - 433 85 80

Dergimizde yayınlanan yazılar yazarların
düşüncesine aittir.

ABONE
Yurtiçi 6 aylık 40.000.TL, Yıllık 80.000.- TL
Yurtdışı 6 aylık 60.000.- TL, Yıllık 120.000.- TL

DERGİMİZ BASIN AHLAK
YASALARINA UYAR

Dizgi - Baskı:
AYDOĞDU OFSET
Tel: 310 79 79 Fax: 310 77 03 ANKARA

AYIN İÇİNDEN

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ve Yönetim Kurulu üyeleri yeni seçilen TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'u 16 Haziran 1999 günü ziyaret ederek kutladılar.

Genel Başkanımız Bayram Meral ve Yönetim Kurulu üyeleri 11 Haziran 1999 günü CHP Genel Başkanlığına seçilen Altan Öymen'i ziyaret ederek görevinde başarılar dilediler.

Çankaya Belediye Başkanı Haydar Yılmaz 15 Haziran 1999 günü Türk-İş'e gelerek Genel Başkan Meral ve Yönetim Kurulu'nu ziyaret etti.

TÜRKİYE'NİN SORUNLARINI BİZ ÇÖZECEĞİZ

Türkiye bugün ekonomik alanda önemli sorunlarla karşı karşıya. Kamu açıkları büyüktür ve büyümektedir. Devletimizin artan harcamalarının karşılanması için borçlanmaya ve özelleştirmeye başvurulması nedeniyle, sorunlarımız daha da artmaktadır. Enflasyon bir ara denetim altına alınmış gibi gözüktü de, günümüzde artma eğilimindedir. İşsizlik ise, özelleştirmele-re, köyden kente göçe ve ekonomik krize bağlı olarak artmaktadır.

Halkımız, bu artan sorunlara rağmen, ülkemize ve devletimize sahip çıkmayı sürdürmektedir. Siyasiler, halkımızın böylesine sağduyulu davranması karşısında, görevlerini yerine getirme konusunda daha du-yarlı ve sorumlu davranmalıdır.

Bizim sorunlarımız arttıkça, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'ndan heyetler gel-mekte ve bize çeşitli önerilerde bu-lunmaktadır.

Türkiye, IMF'nin önerdiği bi-çimde hareket ederek 24 Ocak 1980 istikrar programını uygulamaya sokmuştur. Ülkemizin ve halkımızın hiçbir sorunu çözülmemiş, aksine büyük toplumsal ve siyasal gergin-likler yaşanmıştır.

Türkiye, IMF'nin önerdiği bi-çimde 5 Nisan 1994 istikrar paketi-ni açıklamıştır. Bu istikrar paketi de hiçbir yarar sağlamamıştır.

IMF'ye söylenmesi gereken şu-dur:

Türkiye'nin ekonomik sorunla-rının başında, bazı yabancı devlet-ler tarafından da desteklenen terör örgütlerine ve diğer bazı güçlere karşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin üni-ter devlet yapısının bütünlüğünü ve bağımsızlığını ve demokratik ve la-ik sosyal hukuk devletini korumak

için yapılan ve yapılması gereken harcamalar gelmektedir. Bu harca-maların toplamı, Türkiye'nin top-lam dış borçlarını aşmıştır. Ulusla-rarası kuruluşlar, eğer samimi ise-ler, terör örgütlerine ve Türkiye düş-manı diğer güçlere destek veren ül-keleri uyarmalıdır.

Türkiye'nin ekonomik sorunla-rının diğer bir nedeni, Körfez Sava-şı sonrasında birçok ülkenin delme-sine rağmen Türkiye'nin hukuk devleti anlayışı içinde uyguladığı ambargodur. Bu nedenle Türki-ye'nin yaşadığı ekonomik kayıp önemli sıkıntılara yol açmıştır. Tür-kiye'nin ekonomik sorunlarını aş-masının yolu, bu ambargonun kal-dırılmasından ve ambargo nedeni-le meydana gelen kayıplarımızın te-lafi edilmesinden geçmektedir.

IMF'nin Türkiye'ye kaynak ak-tarma niyeti yoktur. Amaç, Türki-ye'yi her alanda sıkıştırmaktır. Bu şartlarda, ulusal birlik ve bütünlük daha da önem kazanmaktadır. Tür-kiye'nin sorunlarını biz çözeceğiz, biz çözmek zorundayız. Sorunları-muzun çözümünü ise, Türkiye Cumhu-riyeti'nin üniter devlet yapısının bü-tünlüğünü ve bağımsızlığını koru-maktan, laik ve demokratik sosyal hukuk devletine ve Atatürk ilke ve inkılaplarına daha kararlı bir bi-çimde sahip çıkmaktan, ulus devleti daha da güçlendirmekten ve bu amaçla toplumun tüm kesimleri arasındaki diyalogun geliştirilme-sinden geçiyor.

Biz işçiyiz, diplomat değiliz. Düşündüklerimizi açıkça ve yalın bir biçimde söyleriz. Bu görüşleri-mizi, TÜRK-İŞ'i ziyaret eden IMF heyetine de söyledik. Dileğimiz, top-lumun tüm kesimlerinin de bizim kadar açık konuşmasıdır.

ILO 87. KONFERANSI YAPILDI

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 87. Toplantısı 1 Haziran 1999 günü çalışmalarına başladı. 31 Mayıs 1999 günü ise Konferansa katılan işçi temsilcilerinin hazırlık toplantısı yapıldı. Konferans çalışmalarına 17 Haziran 1999 günü son verdi.

Konferansa Türkiye işçi delegesi olarak TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ve Yıldırım Koç, Standartların Uygulanması Komitesi'nde, Şemsi Denizler

ve Bayram Yıldırım, Çocuk İşçilik Komitesi'nde, Sabri Özdeş ve Mustafa Kumlu, Analığın Korunması Komitesi'nde, Zeki Polat ve H.Hüseyin Kayabaşı da Teknik İşbirliğinde ILO'nun Rolü Komitesinde görev aldılar. Konferansa tüm ülkelerden toplam 289 hükümet delegesi, 728 hükümet delegesi danışmanı, 140 işveren delegesi, 354 işveren delegesi danışmanı, 143 işçi delegesi ve 435 işçi delegesi danışmanı katıldı.

Konferansın açılışında Konferans

başkanlığına oybirliğiyle Gana İstihdam ve Sosyal Refah Bakanı Mumuni seçildi. Konferans, çalışmalarına, ILO Genel Müdürlüğüne 4 Mart 1999 tarihinde başlayan Şili'li Juan Somavia'nın konuşmasıyla devam etti.

Bu yıl Uluslararası Çalışma Konferansı'nın gündeminde üç temel konu bulunmaktadır.

Birinci konu, çocuk emeğinin en kötü biçimlerinin yasaklanması ve derhal sona erdirilmesine ilişkin bir Sözleşmenin ve Tavsiye Kararının kabulüydü. Bu konuda Uluslararası Çalışma Konferansında ilk görüşme 1998 yılında yapılmıştı. Kabul edilen Sözleşme taslağında, çocukların köleliği, satılması, kaçırılması, zorla çalıştırılması, alınan borç karşılığında bağımlı kılınması, serflik, çocuk fuhuşu, pornografisi, çocukların özellikle uyuşturucu kaçakçılığında kullanılması ve çocukların sağlığını, güvenliğini ve ahlakını tehlikeye sokan işler, çocuk emeğinin en kötü biçimleri olarak kabul edilmekte ve bunların en kısa sürede ortadan kaldırılması öngörülmektedir.

İkinci konu, Analığın Korunmasına ilişkin olarak yeni bir Sözleşmedir. Bu konuda ilk Sözleşme, 1919 yılında kabul edilmişti (3 no.lu Sözleşme). Daha sonra,

TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI BAYRAM MERAL'İN ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ ULUSLARARASI ÇALIŞMA KONFERANSI 87. TOPLANTISI KONUŞMASI

(Cenevre, 7 Haziran 1999)

*Sayın Başkan,
Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 87. Toplantısının Değerli Delegeleri,
Konuşmamaya başlarken, hepinizi, Türkiye'deki tüm çalışanlar adına, en derin saygılarımı
la selamlıyorum. Ayrıca, Sayın Genel Müdürü, bu önemli göreve atanması nedeniyle kutluyor
ve Konferansa sunduğu rapor nedeniyle kendisine teşekkür ediyorum.*

*Sayın Başkan,
Sayın Genel Müdürün raporunda da belirtildiği gibi, daha fazla insana, insanca yaşayabilecekleri ve çalışabilecekleri iş olanaklarının sağlanması, devletlerin, işverenlerin ve ILO'nun önde gelen görevi olmalıdır. Ülkemin çalışanları, bu doğrultuda atılacak adımları
yürekten destekleyecektir.*

*Sayın Başkan
Türkiye, bölgesindeki tek laik ve en demokratik ülkedir. Türkiye, bazı ülkelerin desteğiyle
hür türlü insanlık dışı vahşeti uygulayan ve büyük ölçüde çöktürülen bir terör örgütünün verdiği
zararlara rağmen, bu niteleklerini korumuştur ve güçlendirmiştir. Terör örgütünün çöktürülmesiyle, işsizliğin azaltılması ve sendikal hak ve özgürlükler alanındaki bazı ısıtılmaların kal-*

çeşitli ülkelerde özellikle sosyal güvenlik alanında meydana gelen gelişmeler gözönüne alınarak, bu Sözleşme 1952 yılında yenilenmişti (103 no.lu Sözleşme). Ayrıca aynı yıl bir de 95 sayılı Tavsiye Kararı kabul edilmişti. Türkiye henüz bu Sözleşmeyi onaylamamıştır. Bu yıl, kadınların işgücüne katılımındaki artış ve diğer sosyal gelişmeler de gözönüne alınarak, bu konuda yeni bir Sözleşmenin ilk görüşmesi yapıldı.

Üçüncü konu ise, teknik işbirliğinde ILO'nun rolüdür. Bu konuda genel bir görüşme yapıldı. Teknik işbirliğinde öncelik verilen konular, yoksulluğun azaltılması ve istihdam yaratılması, demokrasi ve insan hakları, işçilerin korunması, teknik işbirliği ve uluslararası çalışma standartları. Konferans sırasında yapılan görüşmelerde çalışma yaşamına ilişkin yeni gelişmeler ışığında teknik işbirliğinin nasıl geliştirilebileceği değerlendirildi.

Uluslararası Çalışma Konferansı'nın önemli çalışma alanlarından biri, üye devletlerin onayladıkları Sözleşmeleri uygulamalarında ortaya çıkan ihlallerin incelenmesidir. Bu konuda yetkili organ, Standartların Uygulanması Komitesi'dir. Bu Komitek, ILO Yönetim Kurulu tarafından atanan kişilerden oluşan Uzmanlar Komitesi tarafından hazırlanan rapor temelinde, çeşitli değerlendirmeler yapmaktadır.

Türkiye, Uzmanlar Komitesi'nin bu yılki raporunda 11 Sözleşmeye ilişkin olarak gerekenleri yerine getirmediği id-

Meral:
**"Ülkemde giderek
artan işsizliğin ve
yoksulluğun
azaltılmasının on
koşulu, yeni
yatırımların yapılması
ile olur. Bunun için de
terör durulmalıdır.
Bazı batı ülkeleri
teröre verdiği desteği
derhal kesmelidir."**

diasıyla eleştirilmekteydi. Uzmanlar Komitesi'nin raporunda yer alan ülkelerin bir bölümük, Standartların Uygulanması Komitesi'nin çalışmaları sırasında incelemeye alınmaktadır. Türkiye yıllardır Standartların Uygulanması Komitesi gündemine alınmışken bu yıl da 98 sayılı Örgütlenme Hakkı ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi konusunda incelenmeye alınması beklenirken, Komite'nin işçi grubu ve işveren grubu arasında yapılan görüşmelerde bu konuda bir anlaşma sağlanamamış ve Türkiye, yıllardan sonra ilk kez, Komite tarafından incelemeye alınmamıştır.

Türkiye 1988 yılında 98 sayılı Sözleşme, 1989 yılında 98 ve 111 sayılı Sözleşmeler, 1990 yılında 111 sayılı Sözleşme, 1991 yılında 98 ve 11 sayılı Sözleşmeler, 1993 yılında 98 sayılı Sözleşme, 1994 yılında 98 sayılı Sözleşme, 1995 yılında 26 ve 98 sayılı Sözleşmeler, 1996 yılında 98 sayılı Sözleşme, 1997 yılında 87 sayılı Sözleşme ve 1998 yılında da 98 sayılı Sözleşmeyi ihlal ettiği iddiasıyla Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Standartların Uygulanması Komitesi'nde incelemeye alınmıştı. Türkiye, 1989 yılında 111 sayılı Sözleşmeyi sürekli olarak ihlal ettiği için Komite raporunda özel paragrafta konmuştu (kara liste). Türkiye bu dönemde yalnızca 1992 yılında incelemeye alınmamıştır.

Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 87. Toplantısında Türkiye İşçi Delegesi ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral ve Türkiye İşveren Delegesi ve TİSK Genel Sekreteri Bülent Pırler 7 Haziran 1999 günü, Türkiye Hükümet Delegesi ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan da 8 Haziran 1999 günü genel kurulda birer konuşma yaptılar.

TÜRK-İŞ ve bağlı Sendikalarımızın yöneticileri, Uluslararası Çalışma Konferansı sırasında diğer ülkelerin sendika yöneticileriyle ve üyesi bulundukları uluslararası işkolu federasyonlarının yöneticileriyle görüşmeler yaptılar.

dırılması doğrultusunda önemli adımların atılacağına inanıyorum. Ülkemde giderek artan işsizliğin ve yoksulluğun azaltılmasının önkoşulu, yeni yatırımların yapılmasıdır. Yeni yatırımlar ise ancak terörist saldırıların durduğu bir ortamda gerçekleşebilir. Bu nedenlerle, bazı ülkelerin, uyuşturucu kaçakçısı, kara para aklayıcı ve 30 bin kişinin ölümünden sorumlu bir terör örgütüne verdiği destek sona erdirilmelidir. Çağımızın en önemli insan hakları ihlalcileri, "insan hakları" adına savunulmamalıdır. Türkiye işçi delegesi olarak temsil ettiğim 11 milyon Türk işçisinin bugün uluslararası camiadan tek talebi budur. Teröre dış destek kesildiği takdirde, terör tamamıyla duracak ve ülkemde daha ileri düzeyde bir demokratikleşme ve çalışma mevzuatımızın onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile daha uyumlu hale getirilmesi de sağlanacaktır.

Sayın Başkan,

Özelleştirme, taşeronluk, ekonomiye devletin düzenleyici müdahalesinin azaltılması gibi uygulamalar, tüm dünyada ILO Sözleşmelerinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını engellemektedir. Bu uygulamalarla, ILO'nun temel hedefi olan sosyal adaleti başdaştırılabilmek mümkün değildir. Ayrıca, ulusötesi şirketlerin artan gücü ve onların denetimindeki küreselleşme süreci de, insanlığın çok büyük bir bölümü için ciddi sorunlaryaratmaktadır. Bu koşullarda, ILO'nun denetim mekanizmasının daha etkin bir hale getirilmesi özellikle önem arz etmektedir.

Sayın Başkan,

Türkiye 158 sayılı Sözleşmeyi onaylamıştır. Ülkemde seçimlerden sonra oluşan yeni hükümetin, bu Sözleşme hükümleri uyarınca

iş güvencesi sağlayacağını ve işsizlik sigortasını başlatacağını umut ediyorum. Böylece, giderek yoğunlaşan bazı sorunların çözümünü konusunda uzun süredir beklediğimiz önemli adım atılmış olacaktır.

Türkiye 102 sayılı Sözleşmeyi onaylamıştır. Yeni hükümetimizin, Uluslararası Çalışma Bürosu ile yakın bir işbirliği içinde ve sosyal refah devleti temelinde, sosyal güvenliğe ilişkin sorunlarımızı çözüm getirmesini bekliyoruz. Böylece, çalışanların ve emeklilerin geleceğine daha güvenle bakmaları sağlanacaktır.

Türkiye, ILO'nun 7 temel Sözleşmesini de onaylayan az sayıdaki ülke arasındadır. Yeni hükümetimizin, örgütlenme hakkının tam olarak kullanılmasının önündeki bazı engelleri, grev hakkına ilişkin bazı yaakları ve kamu çalışanlarının sendikal hakları konusundaki kısıtlamaları kaldırmasını talep ediyoruz. Yeni hükümetimizin, bu konulardaki mevzuatın ve uygulamaların, onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi için çaba göstereceğini umut ediyorum.

Türkiye 144 sayılı Sözleşmeyi onaylamıştır. Türk işçileri, Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığıyla, bu süreçte her türlü katkıyı yapmaya hazırdır. Diğer taraftan, bu haklı ve meşru taleplerimiz doğrultusundaki demokratik çabalarımız, ILO'nun yolgöstericiliğinde, bundan sonra da devam edecektir.

Sayın Başkan,

Başkanlığınız altındaki 87. Konferanson çalışanların haklarını koruması, sosyal adalet ve kalıcı bir toplumsal barış açısından başarılı sonuçlara ulaşacağına inanıyorum.

Teşekkür ederim.

HÜKÜMETTEN 10 TALEP

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU BAŞBAKAN ECEVİT VE BAŞBAKAN YARDIMCISI BAHÇELİ'YE 10 MADDELİK TALEPLERİNİ İLETTİ

Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral ve Yönetim Kurulu üyeleri Başbakan Bülent Ecevit ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli'ye yaptıkları kutlama ziyaretlerinde ülkemizin ve çalışma yaşamının içinde bulunduğu önemli sorunları gündeme getirdiler.

Meral ve yönetim kurulu ilk olarak 17 Haziran 1999 günü Bahçeli'yi ziyaret ederek kutladılar. Ziyarette, Bahçeli'ye sorunlar hakkında bilgi veren Meral, görüşme sonrası gazetecilere yaptığı açıklamada, Devlet Bahçeli'nin sorunlar hakkında bilgi sahibi olduğunu, kendisine Türk-İş'in görüşlerini ilettiklerini, sorunların çözümü konusunda hükümetten somut adımlar beklediklerini söyledi.

Meral ve yönetim kurulu üyeleri 25 Haziran 1999 günü de Başbakan Bülent Ecevit'i ziyaret ederek kutladılar.

Ziyarette Ecevit'e Türk-İş'in ülkemiz ve çalışma yaşamının gündeminde bulunan on maddelik taleplerini de ileten Meral, Başbakan ile birçok konuda anlaştıklarını, sorunların çözümü için Türk-İş'in elinden gelen katkıyı yapacağını söyledi.

Meral, ortaya çıkan uzlaşma hükümetinin ülkemizin sorunlarını giderirken sosyal tarafların görüşlerine önem vermesi gerektiğini belirterek Hükümetten acil reformlar beklediklerini, halkı rahatlatmasını istediklerini söyledi.

Meral, ortaya çıkan uzlaşma hükümetinin ülkemizin sorunlarını giderirken sosyal tarafların görüşlerine önem vermesi gerektiğini belirterek Hükümetten acil reformlar beklediklerini, halkı rahatlatmasını istediklerini söyledi.

Sayın Bülent Ecevit

Başbakan

ANKARA

57. Cumhuriyet Hükümetinin icraatında gözönünde tutulması gerektiğine inandığımız acil taleplerimizin bir bölümünü arz ediyoruz. Saygılarımızla.

- (1) 1982 Anayasasında ve diğer mevzuatta yer alan tüm anti-demokratik düzenlemeler kaldırılmalıdır.
- (2) Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sorunları, 158 sayılı ILO Sözleşmesine uygun bir iş güvencesi ve işsizlik sigortası ile bir bütün olarak değerlendirilerek, çözüme kavuşturulmalıdır. SSK'ya politik müdahalelere son verilerek SSK özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmalı, prim tahsilatındaki sorunlar aşılmalı, SSK hastaneleri yeterli hizmet üretir hale getirilmeli ve böylece özel hastanelere sevkler gerek bırakılmamalı, SSK'nın araç-gereç, malzeme ve personel alımındaki bürokratik engeller kaldırılmalı, SSK personelinin kadrolarının bulunduğu yerde çalışması sağlanmalıdır.
- (3) Sendikal örgütlenmenin önündeki hukuki ve idari engeller kaldırılmalı, mevzuatımız ve uygulamamız, onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmelidir; kaçak işçilikle etkili bir biçimde mücadele edilerek, kayıt-dışı sektör kayıt altına alınmalıdır.
- (4) Zorunlu tasarruf uygulaması, çalışanların hakları korunarak, kaldırılmalı, Konut Edindirme Yardımı Fonu'ndaki paranın gerçek amacına uygun biçimde kullanılması sağlanmalıdır.
- (5) Ulusal devletimizi zayıflatan, yağma ve talan biçiminde süren, işsizliği artıran, sosyal devlet anlayışıyla kesinlikle bağdaşmayan özelleştirme uygulamalarından kaçınılmalı, konuya ilişkin yargı kararları uygulanmalı, bu konularla ilgili sorunların işçi-işveren-hükümet temsilcileri arasındaki görüşmelerle çözümü sağlanmalıdır.
- (6) Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının bütünlüğünün ve bağımsızlığının, laik ve demokratik sosyal hukuk devletinin, Atatürk ilke ve inkılaplarının korunması konusundaki hassasiyet özenle korunmalı, uluslararası tahkim konusunda ulusötesi şirketlerin baskılarına karşı durulmalıdır.
- (7) Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim Kanunu demokratikleştirilmeli; milletvekili dokunulmazlığı yasama görevi ile sınırlandırılmalı; İl İdaresi Kanununda, merkezi devlet örgütünü zayıflatacak, kamu kurumlarını küçültecek ve işlevsiz kılacak biçimde değişiklik yapma girişimlerinden kaçınılmalıdır.
- (8) Tarım ve hayvancılık desteklenmeli, göç kontrol altına alınmalı, ülkemizin her tarafındaki geri kalmış bölgelerin kalkındırılması ve özelleştirmeler ve kriz nedeniyle daha da artmış olan işsizliğin azaltılması amacıyla kamu yatırımları yapılmalı ve istihdam yaratıcı özel yatırımlar teşvik edilmelidir.
- (9) Başta belediye işçileri olmak üzere, işçi alacakları ödenmelidir.
- (10) İşçi-memur ayrımı, Anayasa'nın 128. maddesi, 1897 sayılı Kanunla 657 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ve ilgili Komisyon'un 28.11.1976 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararı doğrultusunda yeniden düzenlenmeli; memurların ve emeklilerin aylıkları insanca yaşamalarına yetecek bir düzeye çıkarılmalı; kamu kurum ve kuruluşlarında süreklilik arzeden işlerde taşeron uygulamasına son verilmelidir.

TÜRK-İŞ, bu sorunların çözümü için, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in etkili bir biçimde işletilmesinin büyük yarar sağlayacağı inancındadır. TÜRK-İŞ, 57. Hükümeti oluşturan siyasi partilerimizin programlarında ve seçim bildirgelerinde yer alan vaatlerin ve yukarıda özetle ifade edilen taleplerimizin gerçekleştirilmesi doğrultusunda atılacak adımları ve ülkemize, halkımıza ve devletimize hizmet edecek her girişimi yürekten destekleyecektir.

TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU

KAMU KESİMİ TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ SONUÇLANDI

**480 bin kamu
işçisini
ilgilendiren toplu
iş sözleşmelerinde
mutlu son...**

**Ücret zamlarında
ve sosyal
yardımlarda
önemli artışlar
sağlandı.**

1999 yılında süresi biten ve 480 bin işçiyi ilgilendiren kamu kesimi işyerlerini kapsayan toplu iş sözleşmeleri, 27 Mart 1999 günü sonuçlandı.

TÜRK-İŞ, kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinin en iyi şartlarda sonuçlanması için, ortak hareket etmenin ve dayanışma içerisinde çalışmanın gerekliliğini her aşamada ifade etti.

Yönetim Kurulu'nun önerisi doğrultusunda, 1999 yılında kamu kesiminde yenilenecek toplu iş sözleşmelerinin birlikte yürütülmesi için TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nda alınan karar gereğince "Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu" oluşturuldu.

Komisyonun ve TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu'nun Hükümet ile yaptığı çalışmalar ve gelişmeler kamu kesiminde toplu iş sözleşmeleri bulunan sendikaların bilgisine sunuldu ve önerileri alındı.

TÜRK-İŞ her zaman olduğu gibi, bu sıkıntılı dönemde de ülkemizin ve halkımızın huzurunu ön planda tuttu ve ülkemizin içinde bulunduğu sosyal, siyasal ve

Sözleşme görüşmeleri boyunca Türk-İş Yönetim Kurulu ve Koordinasyon Kurulu üyeleri sık sık biraraya gelerek gelişmeleri değerlendirdiler.

ekonomik koşulları da gözönüne alarak, toplu iş sözleşmelerde işçilerimizin yapabileceği azami fedakarlılığı göstererek olumlu ve yapıcı bir politika izledi.

Hükümet tarafının ücret artışlarında ileriye doğru enflasyonunu önermesi tepki ile karşılandı. Hükümet tarafı, işçiyi ilgilendirmeyen maliyet hesaplarıyla görüşmelerin kesilmesinde önemli rol oynadı. TÜRK-İŞ ise, yapıcı ve gerekçeli bir şekilde haklılığını anlatmaya ve sonuç almaya çalıştı.

Hükümete Sunulan Öneriler

TÜRK-İŞ, sözleşme görüşmeleri aşamasında Hükümete şu önerileri sundu:

Birinci altı ay ücret zammı öncesi özellikle düşük ücretlilere belli ölçüler içerisinde bir iyileştirme yapılmalıdır.

Toplu iş sözleşmelerinin ikinci, üçüncü ve dördüncü dilim zammı olarak, sayın Başbakan'la yapılan toplantıda kendisinin de kabul ettiği gibi, bir önceki altı aylık dönemde gerçekleşen enflasyon oranında bir zammın uygulanmasından sonra brüt ücret-

ler yüzde 5 oranında artırılmalıdır.

Birleştirilmiş sosyal yardım ve diğer parasal ödemeler, enflasyonun yol açtığı kayıplara karşı korunmalı ve günün koşullarına uygun hale getirilmelidir.

Görüşmelerin kesilmesi aşamasında TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, şu değerlendirmeyi yaptı:

"TÜRK-İŞ, arzu etmesine rağmen, istediği şartların oluşmaması durumunda, toplu iş sözleşmelerinin Kurban Bayramından veya genel seçimlerden önce bağitlanması gibi bir zorunluluk hissetmedi. Toplu iş sözleşmelerimiz, üyelerimizin insanca yaşamaları için uygun şartların kabul edildiği zaman imzalanacaktır. Bu konudaki temel taleplerimizin kabul edilmemesi durumunda gereken eylemlerin gerçekleştirilmesi amacıyla, TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri'nin başkanlığında bir eylem komitesi oluşturulmuştur. Bölgelerde ve illerde de eylem kmiteleri en kısa sürede oluşturulacaktır.

Eylem komitesi gerekli ön çalışmalarını yapacak ve kamu kesimi-

mi toplu iş sözleşmesi süren Sendikalarımızın genel Başkanlarının 1 Nisan 1999 günü saat 11'de TÜRK-İŞ Genel Merkezi'nde olağanüstü olarak yapacağı toplantıya raporunu sunacaktır.”

Bu gelişmeler ve kararlı politikalar sonucu görüşmelerin yeniden başlaması için zemin oluşturdu ve Hükümet tarafı, TÜRK-İŞ'in önerilerini görüşebileceklerini bildirdi.

27 Mart 1999 tarihinde Başbakan ve TÜRK-İŞ Genel Başkanı'mn da katıldığı geniş kapsamlı bir toplantı yapılarak ve Kurban Bayramı öncesi kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde anlaşma sağlandı.

27 Mart 1999 tarihinde imzalanan kamu kesimi toplu iş sözleşmelerine ilişkin anlaşma tutanağı ile 22 Nisan 1999 tarihinde iyileştirme ön-gören tutanak şöyledir.

Kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinden sorumlu devlet Bakanı Prof.Dr. Şükrü Sina Gürel, sözleşmelerinin başanya sonuçlanmasında gösterdiği uyumlu ve uzlaşmacı tavrı ile etkili oldu.

1999 YILI KAMU KESİMİ TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ ANLAŞMA TUTANAĞI

(27 MART 1999)

Yürürlük başlangıç tarihleri 1999 yılı içinde olan Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşmelerinin aşağıdaki esaslar içinde sonuçlandırılmaları kabul edilmiş ve bu tutanak imza altına alınmıştır.

1. ÜCRET ZAMLARI:

a) Birinci Altı Ay Zammı:

Kapsamda bulunan işçilerin toplu iş sözleşmelerinin sona erdiği tarihteki aylık brüt çıplak ücretlerine % 30 (Yüzdeotuz) oranında zam yapılacak ve oluşan ücretlere 15.000.000 TL. (Onbeşmilyon) ilave edilecektir.

b) İkinci Altı Ay Zammı

Kapsamda bulunan işçilerin birinci altı ayın son günündeki aylık brüt çıplak ücretlerine, yedinci ayın birinci gününden geçerli olmak üzere, ilk altı ayda gerçekleşecek enflasyon oranında zam uygulandıktan sonra bu zam ile oluşan aylık brüt çıplak ücretin % 5 (Yüzdebeş)'i tutarında ilave yapılacaktır. (Birinci altı ayda gerçekleşecek enflasyon oranı; toplu iş sözleşmelerinin yürürlük tarihleri dikkate alınmak suretiyle T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsünün 1994 = 100 Temel Yılı Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları Türkiye Geneli İndeks sayısındaki altı aylık değişim oranıdır.)

c) Üçüncü Altı Ay Zammı

Kapsamda bulunan işçilerin ikinci altı ayın son günündeki aylık brüt çıplak ücretlerine, takip eden ayın birinci gününden geçerli olmak üzere ikinci altı ayda gerçekleşecek enflasyon oranında zam uygulandıktan sonra bu zam ile oluşan aylık brüt çıplak ücretin % 5 (Yüzde-

beş)'i tutarında ilave yapılacaktır. (İkinci altı ayda gerçekleşecek enflasyon oranı; toplu iş sözleşmelerinin yürürlük tarihleri dikkate alınmak suretiyle T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsünün 1994 = 100 Temel Yılı Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları Türkiye Geneli İndeks sayısındaki altı aylık değişim oranıdır.)

d) Dördüncü Altı Ay Zammı

Kapsamda bulunan işçilerin üçüncü altı ayın son günündeki aylık brüt çıplak ücretlerine, takip eden ayın birinci gününden geçerli olmak üzere üçüncü altı ayda gerçekleşecek enflasyon oranında zam uygulandıktan sonra bu zam ile oluşan aylık brüt çıplak ücretin % 5 (Yüzdebeş)'i tutarında ilave yapılacaktır. (Üçüncü altı ayda gerçekleşecek enflasyon oranı; toplu iş sözleşmelerinin yürürlük tarihleri dikkate alınmak suretiyle T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsünün 1994 = 100 Temel Yılı Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları Türkiye Geneli İndeks sayısının altı aylık değişim oranıdır.)

2. ÜCRETE BAĞLI ÖDEMELER ORANSAL ÖDEMELER

Ücrete bağlı olan ikramiyeler vb. Ödemeler ile ücretin %'si ile ifade edilen ödemelerde (Doğal olarak ücretteki artış oranında arttıkları için) bir artış yapılmayacaktır.

3. MAKTU ÖDEMELER

a) Toplu İş sözleşmesinin birinci altı ayında;

- Sosyal Yardım :

Brüt 10.000.000. (Onmilyon) TL/Ay

- Yemek Yardımı :

Brüt 500.000 (Beşyüzbin) TL/Gün olarak tespit edilmiştir.

Sosyal Yardım ve Yemek Yardımı miktarları toplu iş sözleşmelerinin birinci yılı ikinci altı ayı, ikinci yılının birinci altı ayı ve ikinci altı ayı başlarında ücrete yapılan enflasyon zammı oranında artırılacaktır.

b) Giyim Yardımı;

Toplu iş sözleşmelerinin birinci yılında Brüt 10.000.000 (Onmilyon) TL, ikinci yılında Brüt 20.000.000 (Yirmimilyon) TL olarak tespit edilmiştir.

c) Evlenme Yardımı:

Toplu iş sözleşmelerinin birinci yılında 10.000.000 (Onmilyon) TL, ikinci yılında 20.000.000 (Yirmimilyon) TL olarak tespit edilmiştir.

d) Doğum Yardımı:

Toplu iş sözleşmelerinin birinci yılında 5.000.000 (Beşmilyon) TL, ikinci yılında 10.000.000 (Onmilyon) TL olarak tespit edilmiştir.

c) Ölüm Yardımı:

- İşçinin kendisinin ölümü halinde Toplu İş sözleşmelerinin birinci yılında 30.000.000 (Otuzmilyon) TL, ikinci yılında 50.000.000 (Ellimilyon) TL olarak tespit edilmiştir.

- İşçinin iş kazası sonucu ölümü halinde Toplu İş sözleşmelerinin birinci yılında 50.000.000 (Ellimilyon) TL, ikinci yılında 80.000.000 (Seksenmilyon) TL olarak tespit edilmiştir.

- İşçinin yakınının ölümü halinde Toplu iş sözleşmelerinin birinci yılında 20.000.000 (Yirmimilyon) TL, ikinci yılında 30.000.000 (Otuzmilyon) TL olarak tespit edilmiştir.

f) Bu bölümde yukarıda belirtilen maktu ödemeler dışı

şında kalan diğer maktu ödemeler birinci altı ay için % 40 (Yüzdekirk) oranında artırılacaktır. Bu ödemeler ikinci, üçüncü ve dördüncü altı aylar için bu dönem başlarında ücrete yapılan enflasyon zammı oranında artırılacaktır.

g) Bu bölümün (a) ve (f) fıkralarında belirtilen maktu ödemelerde enflasyon uygulaması sonucu bulunacak yeni miktarların 100.- TL (YÜZ) küsuratları 100.- TL (Yüz)'ye tamamlanacaktır.

4. ÖDEMELER:

Toplu iş sözleşmelerinden doğan hak ediş farkları imkanlar ölçüsünde en kısa süre içerisinde ödenecektir.

5. ADİL DAĞILIM:

Kararlaştırılmış olan ücret zamlarının adil dağılımı için Kamu-İş ve Tühis ile İşçi Sendikaları arasında bir çalışma başlatılacaktır.

Prof. Dr. Şükrü Sina GÜREL
Devlet Bakanı

Bayram MERAL
Türk-İş Genel Başkanı

Şemsi DENİZER
Türk-İş Genel Sekreteri

Salih KILIÇ
Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri
Genel Başkanı

Mustafa BAŞOĞLU
Sağlık-İş

İzzet ÇETİN
Harb-İş Genel Başkanı

Dr. Naci ONSAL
Kamu-İş Genel Sekreteri

Toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin ardından Türk-İş düşük ücretliler için iyileştirme zammı aldı. Bu konuda imzalanan tutanak şöyledir.

**1999 KAMU KESİMİ TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN
İYİLEŞTİRME TUTANAĞI
(23 NİSAN 1999)**

Toplu iş sözleşmesinin sona erdiği tarihte aylık brüt çıplak ücretleri 90.000.000.- TL'nin altında olanlar bu seviyeye yükseltilerek ayrıca 8.000.000.- TL / ay iyileştirme,

91.000.000	- 100.000.000 TL / Ay arasında olanlara	7.000.000. TL.
101.000.000	- 120.000.000 TL / Ay arasında olanlara	6.000.000. TL.
121.000.000	- 130.000.000 TL / Ay arasında olanlara	5.000.000. TL.
131.000.000	- 140.000.000 TL / Ay arasında olanlara	4.000.000. TL.

İyileştirme yapılacaktır. Ancak yapılan iyileştirme ile hiçbir ücret aydı 140.000.000.- TL'yi aşmayacaktır.

İyileştirme toplu iş sözleşmelerinin birinci altı ay zammından önce yapılacaktır. Eğer iyileştirmeden yararlanan işçilerin aylık brüt çıplak ücretleri yukarıda sıraanan dilimler arasında kalıyor ise bu ücretler önce takip eden dilimin başlangıç ücretine yükseltilir ve takiben yükseltildiği dilimin iyileştirmesi uygulanır.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ HAFTASI YAPILDI

BAYRAM MERAL:

“İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin olmadığı bir ortamda iş verimi de olmaz.”

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından her yıl düzenlenen “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Haftası” bu yıl da yapıldı.

“4 Mayıs 1999 günü başlayan haftaya TÜRK-İŞ adına Genel Başkan Bayram Meral katılarak bir konuşma yaptı. Meral’in toplantıda yaptığı konuşma şöyledir:

TÜRK-İŞ, Türkiye’de sürekli yeni inşaatların yapılmasını, ülkemizin her köşesindeki fabrikalarımızın mal üretip dünyanın dört bir tarafına satmasını sevinçle ve gururla karşılamaktadır. Ancak iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle hayatını kaybeden, sakat kalan veya eziyet çeken işçilere ilişkin rakamlara baktığımızda, bu sevincimiz azalmaktadır. Türkiye, trafik kazalarında ve iş kazalarında değil, işçi hakları ve sendikal hak ve özgürlükleri konusunda dünyanın birinci ülkesi olmalıdır.

SSK verilerin göre, 1997 yılında 98 bin iş kazası olmuştur. 4.374 sigortalı sakat kalmış, 1.473 sigortalı hayatını kaybetmiştir. 1965 yılından 1997 yılına kadar ülkemizde 4 milyon 400 bin iş kazası olmuştur. Bu dönemde 102 bin kişi sakat kalmış, 38 bin iş kazalarına kurban gitmiştir. İş kazalarıyla ilgili olarak arzettiğim rakamlar, yalnızca sigortalıları kapsamaktadır. Ekonomik ve Sosyal Konsey bünyesinde oluşturulan komitelerde, Türkiye’deki kaçak işçi sayısının 4,5 milyon civarında olduğu konusunda mutabakat sağlanmıştır. Kaçak işçilerin uğradıkları iş kazaları ve meslek hastalıkları, bu rakamlara genellikle dahil

değildir. Bu durum da düşünüldüğünde, sorunun boyutlarını ne kadar büyümüş olduğu daha açık bir biçimde görülecektir.

Bu sorun, son yıllarda özelleştirmeler, taşeronlaşma ve çocuk işçiliğinin yaygınlaşmasıyla daha da artmıştır. Köyden kente göç ve artan işsizlik, birçok işçimizi, iş güvenliğinin olmadığı şartlarda çalışmayı kabule zorlamaktadır. Açlık ve iş kazası riski arasında tercih yapmaya zorlanan işçi, iş kazası riskini tercih etmektedir. Gümrük birliği ve ekonomik kriz nedeniyle artan rekabet şartlarında, maliyetlerin düşürülmesi temel hedef haline gelmiştir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde maliyetin ilk düşürüldüğü yer ise, iş güvenliği önlemleridir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda gerekli önlemleri alan işverenlerimiz vardır. Ancak işverenlerimizin büyük bir çoğunluğu, bu konuda duyarsız kalmaktadır. Bundan en büyük zararı da, iş kazasına uğrayanın ve yakınlarının yanı sıra, ülkemiz görmektedir. İşverenler de, ödemek zorunda kaldıkları tazminatlarla, büyük sıkıntı içine girmektedir. İşverenlerimiz bu alandaki yükümlülüklerini yerine getirmelidir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki mevzuat, yeni teknolojiler ve yeni girdiler gözönüne alınarak, gözden geçirilmelidir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve SSK, müfettiş sayısını artırmalı, mü-

fettişlerinin yetkilerini çoğaltmalı ve sendikalarla işbirliği içinde çalışmalıdır. Okullarda, televizyon aracılığıyla ve işbaşında, işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimi yaptırılmalıdır. İşçi, işveren, hükümet işbirliğinin en fazla gerekli ve yararlı olduğu alan, işçi sağlığı ve iş güvenliğidir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin olmadığı bir ortamda iş verimi de olamaz. İşyeri hekimliğinin yaygınlaştırılması ve işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği kurullarının iyi bir biçimde işletilmesi, bu sorunun çözümüne önemli katkılarda bulunacaktır. Ayrıca, İşçi Sağlığı Daire Başkanlığının eskiden olduğu gibi genel müdürlüğe dönüştürülmesi, bu alandaki çalışmalarını hızlandıracaktır.

TÜRK-İŞ, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusuna büyük önem vermektedir. Konfederasyonumuz bu konudaki eğitim çalışmalarının sayısı yılda 30-35’i bulmaktadır. Ancak tek başına TÜRK-İŞ’in bu faaliyetlerinin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. İnsan, herşeyden daha değerlidir. İnsan unsuruna birinci önemi vermeyen hiçbir toplum ayakta kalamaz. İnsanın sağlığı ise parayla pulla ölçülemez. İşletmelerin ayakta kalması tabii ki önemlidir; ancak, işverenlerimizin insan sağlığı gibi kutsal bir şeye işletmelerden daha fazla önem vermesi gerektiğine inanıyorum. İşçi-işveren-hükümet işbirliğine ihtiyacın en fazla duyulduğu alan, bu konudur.”

TÜRK-İŞ/ODTÜ ULUSLARARASI İLİŞKİLER SEMİNERİ YAPILDI

TÜRK-İŞ, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bu yıl gerçekleştiren 87. Toplantısı öncesinde, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinde karşı karşıya bulunduğu sorunları da gözönüne alarak, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü ile birlikte 12 Mayıs 1999 günü bir günlük "Uluslararası İlişkiler Semineri" düzenlendi.

Sendikalarımızın Genel Merkez ve Şube Yöneticilerinin yanı sıra, sendika uzmanlarının ve davetlilerin katıldığı seminerin açış konuşmaları Çalışma Bakanı Hakan Tartan ve Genel Başkan Bayram Meral tarafından yapıldı.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral, seminerin açılışında yaptığı konuşmada, sendikaların karşısına uluslararası düzeyde birçok sorun çıktığını belirterek, bu sorunların aşılmasında devletin politikalarının öğretilmesinde ve devletin dış politikaları ile uyumlu bir yol izlenmesinin gerekli olduğunu bildirdi.

Meral, üniversite ile işbirliğinin, sendikal hareketin ufkunun

açılmasında büyük bir önemi olduğunu belirterek, bu toplantıların devam edeceğini söyledi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Hakan Tartan ise, stratejik açıdan büyük bir önem taşıyan ülkemizin dış politika alanında her geçen gün daha da önem kazandığını vurgulayarak, sendikaların, uluslararası ilişkilerinde ülkemizin sorunlarının tartışıldığı platformlarda önemli görevler üstlendiğini söyledi.

Seminerde ilk konuşma Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama Dairesi Başkanı Tanju Sümer tarafından yapıldı.

Sümer, genel olarak Türkiye'nin dış politikadaki konumunu anlattığı konuşmasında, Türkiye'nin başta insan hakları olmak bazı konularda yapacağı atılımlarla uluslararası alanda daha önemli bir konuma ulaşacağını söyledi.

İkinci konuşmayı yapan ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanı Prof. Dr. Atilla Eralp

“Türk Dış Politikalarındaki Gelişmeler” konulu bir tebliğ sundu. Eralp, yaptığı konuşmada Türkiye’nin bölgesel ilişkilerinde belli bir zenginlik ve derinlik sağlanması halinde Avrupa Birliği ile ilişkilerinde daha sağlıklı ve olumlu adımlar atabileceğini belirtti.

Seminerde “Ortadoğu’daki Gelişmeler” konusunda bir tebliğ sunan ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkan Yardımcısı Y. Doç. Dr. Meliha Altunışık ise Türkiye’nin Avrupa’dan dışlanması ile başta Ortadoğu olmak üzere bölgesinde önem kazandığına değinerek, Türkiye’nin kendi iç meselelerini çözmesiyle bölge ülkeleriyle ilişkilerinde de gelişmeler olacağını ve bölgesel güc olmanın yolunun da buradan geçtiğini belirtti.

“Balkanlardaki Gelişmeler” konusunda bir tebliğ sunan Dr. Mustafa Türkeş ise Türkiye’nin tarihsel süreç içinde Balkanlardaki önemini vurgulayarak, Türkiye’nin NATO’ya verdiği önem kadar, Balkanlar özelinde, diğer batılı kurumlara da önem vermesi gerektiğini vurguladı. Türkeş,

Koç “Türkiye-ILO İlişkileri” konusunda yaptığı konuşmada genel olarak ILO ve çalışmaları hakkında bilgi vererek bu dönemde Türkiye-ILO ilişkileri açısından gelineen noktayı değerlendirdi. Yıldırım Koç tüm dileğin Türkiye’nin her anlamda ILO normlarına uygun bir çalışma mevzuatına kavuşması olduğunu söyledi.

Seminerin son konuşmacısı Prof. Dr. Süha Bölükbaşı “Kafkasya ve Orta Asya’daki Gelişmeler” konusunda yaptığı konuşmada Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından bölgede yaşanan gelişmeler ve yeni kurulan Cumhuriyetlerle Türkiye ilişkileri üze-

Türkiye’nin aksi takdirde yalnızlaşacağını vurguladı.

Seminerin öğleden sonraki bölümünde ilk konuşmayı TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı Yıldırım Koç yaptı.

rinde durdu.

Seminer katılımcıların soruları ve katkıları ile sona erdi.

Seminerin tam metni Türk-İş tarafından bir kitap haline getirilecek.

Tüketici Eğitimi Seminerleri Yapıldı

Türk-İş öncülüğünde kurulan tüketici derneklerinin üyeleri ile sendika temsilci ve baştemsilcilerine yönelik tüketici eğitimi seminerleri, Konya, Eskişehir, Adana ve Sivas'ta yapıldı. Geniş katılımlarla gerçekleştirilen tüketici eğitimi seminerlerinde, Türk-İş ve Tüketicinin Korunması, 4077

Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve tüketicilere sağlanan haklar ele alındı. Ayrılmış ve hizmetler ile kapıdan yapılan stışlar ile tüketicinin aldatıcı reklamlara karşı korunması ve bu konuda Türk-İş tarafından yapılan çalışmalar örnekleri ile anlatıldı.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,

Sanayi Ticaret İl Müdürlükleri ve Tüketici Sorunları İl Hakem Heyetleri üyeleri ile ortaklaşa gerçekleştirilen seminerlerde seminer yapılan illerde yoğunlaşan tüketici şikayetleri ele alındı. Basınımızın da yoğun bir ilgi gösterdiği seminerlere 500'den fazla üyemiz katıldı.

GENÇLİK KURULTAYI YAPILDI

Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle 17-18 Mayıs 1999 günlerinde Samsun'da "TÜRK-İŞ Gençlik Kurultayı" düzenlendi.

Kurultay'a Milli Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu da katılarak bir konuşma yaptı.

Toplantıda "21. Yüzyıla Giren Türkiye'de Gençlik" ve "Genç İşçilerin Sorunları ve Çözüm Yolları" konulu paneller yapıldı.

Toplantıda Türk-İş adına konuşan Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç "Çeşitli güvencelerden yoksun olan gençlik geleceğe umutla bakmıyor. Ülkemiz için en büyük tehlikelerden biri budur" dedi.

BÖLGESEL EĞİTİM TOPLANTILARI YAPILDI

● *Daha önce Bursa ve Eskişehir’de yapılan toplantılara yedi bölgede devam edildi.*

Türk-İş tarafından her bölgede düzenlenen “Sendika Temsilcileri İçin Çalışma Yaşamı Semineri” toplantıları Eskişehir ve Bursa’dan sonra diğer bölgelerde de devam etti.

15-16 Mart 1999 günlerinde Diyarbakır’da yapılan ve Bölge Temsilcisi Ramazan Ulaş tarafından açılan toplantıya Türk-İŞ adına Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç katıldı. Kılıç, burada yaptığı konuşmada tabanın her zaman meselelere sahip çıkarak sendika üst yönetimlerini yönlendirici olması gerektiğini söyledi. Kılıç, bölgesel toplantıların sonuçlarının değerlendirilerek Türk-İŞ’in politikalarının belirlenmesinde gözönüne alındığını söyledi.

● *Bölge eğitim toplantılarına katılan yöneticiler tabanın sorunlarını yerinde dinlediler.*

Diyarbakır’daki toplantıya bazı sendikalarımızın yöneticileri de katıldı.

Adana Bölge toplantısına Türk-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral de katıldı.

Diyarbakır’ın ardından 16-17 Mart 1999 günlerinde Adana’da devam eden bölge toplantısına Türk-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral de katılarak bir konuşma yaptı.

Meral, burada yaptığı konuşmada, ülkenin ve çalışma yaşamının içinde bulunduğu birçok soruna değindi ve sistemin işçiye, emekliye hiçbir yarar getirmediğini, emeğin değil paranın para kazandığı bir sistemin hakim olduğunu söyledi.

Meral, “Bu sistem böyle sürdükçe ülkede yatırım da olmaz, işsizlikte bizzet. Siyasiler bunları dikkate almalıdırlar.” dedi.

Bölge Temsilcisi Hüseyin Elbek’in düzenlediği toplantıya Adana bölgesinde bulunan birçok sendikacı ve temsilci katıldı.

Bölge toplantıları Samsun ve Sivas toplantıları ile devam etti. 22-23 Mart günlerinde Samsun'da Bölge Temsilcisi Sebahattin Çam tarafından açılışı yapılan toplantı Türk-İş Eğitim Tesislerinde yapıldı. Oldukça kalabalık geçen toplantıda ülkenin ve çalışma yaşamının içinde bulunduğu sorunlar ayrıntıları ile ele alındı. Samsun toplantısının ardından 8-9 Nisan günlerinde Sivas Bölge toplantısı yapıldı.

Sivas Bölge toplantısına katılan Türk-İş Genel Sekreteri Şemsi Denizler bir konuşma yaparak sorunlarımızı değindi.

Denizer, konuşmasında, işçilerin gücünü birleştirerek tek bir bütün olmaları gerektiğini vurguladı ve birlikte davranmaları halinde siyasete ağırlıklarını koyabileceklerini anlattı.

Denizer, "Son seçimlerde hiçbir parti işçi adaylarına yer vermedi. Çünkü örgütlü güçten korkuyorlar. Biz gücümüzü daha da artırırsak o siyasi partiler bizi daha çok dikkate almak zorundalar. Siyasete mutlaka ağırlık koymalıyız. Ancak kendi içimizdeki çekişmeleri de bir kenara bırakmalıyız." dedi.

Bölge Temsilcisi Yardımcısı Ümit Özşeker'in düzenlediği toplantının daha sonraki bölümlerinde katılımcılara çeşitli konularda semineler verildi.

Samsun toplantısına kalabalık bir kursiyer grubu katıldı.

Sivas toplantısında Genel Sekreter Şemsi Denizler konuştu.

İstanbul Anadolu yakası toplantısı Petrol-İş Salonunda yapıldı.

Türk-İş Bölge toplantılarına, daha sonra, 20-21 Mayıs tarihlerinde Erzurum, 24-25 Mayıs günlerinde İstanbul Anadolu yakası, 25-26 Mayıs günlerinde İstanbul Avrupa yakası ve 27-28 Mayıs günlerinde de Trakya-Lüleburgaz da devam edildi.

Erzurum'da Bölge Temsilcisi Hakkı Kasil tarafından düzenlenen toplantıda katılımcılara daha çok sosyal güvenlik sistemimiz ve içinde bulunduğu sorunlar hakkında bilgi verildi.

Erzurum Bölge Toplantısına Türk-İş Genel Eğitim sekreteri Salih Kılıç da katılarak bir konuşma yaptı.

Türk-İş Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak'ın üç toplantı halinde düzenlediği seminerler Anadolu ve Avrupa yakaları ile Lüleburgaz'da yapıldı.

Erzurum'daki toplantıya Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç da katıldı.

İstanbul Avrupa yakası kursiyerleri toplu halde.

Buralardaki toplantılarda da yine ülkenin ve çalışma yaşamının içinde bulunduğu sorunları dile getirilerek çözüm yolları üzerine tartışmalar yapıldı.

1. Bölge Temsilciliği kapsamında yapılan toplantılara Genel Sekreter Şemsi Denizer ve Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç katıldılar.

Türk-İş Bölge Toplantılarında Genel Başkan Danışmanı Yıldırım Koç, Araştırma Müdürü Prof.Dr. Oğuz Oyan, Sosyal Güvenlik Uzmanı Ahmet Şen, Araştırma Müdür Yardımcısı Enis Bağdağdioğlu, İŞİG Uzmanı Sebahattin Dertli, Prof.Dr. Yusuf Alper, Prof.Dr. Kadir Arıcı, Prof.Dr. Hasan Özyurt ve Prof.Dr. Ali Nazım Sözer katıldılar.

Lüleburgaz toplantısına katılanlar

SELÜLOZ-İŞ GENEL KURULU YAPILDI

Selüloz-İş Sendikası 14. Olağan Genel Kurulu 6-7 Mart 1999 günlerinde İzmit'te yapıldı. Divan Başkanlığını Türk-İş Genel Sekreteri Şemsi Denizer, Yardımcılıklarını Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç ve İstanbul Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak'ın yaptığı toplantıda bir konuşma yapan Genel Başkan Ergin Alşan "Yönetime, gasp edilen

haklarımızı almak, sendikasızlaştırmaya, özelleştirmeye, işten atılmaya karşı mücadele etmek ve SEKA'ya sahip çıkmak için geldik. Mücadelemiz kararlı bir biçimde devam edecek." dedi.

Genel Kurul sonunda yapılan seçimlerde Selüloz-İş Sendikası'nın yeni yönetimi şu şekilde oluştu:

ALŞAN:

"SEKA'nın özelleştirilmesine karşı mücadelemiz kararlı bir biçimde sürecektir."

Ergin Alşan	Genel Başkan
Suat Çorbacı	Gen.Baş.Vekili
Ali Tanrıverdi	Genel Sekreter
Hikmet Bülbül	Genel Mali Sek.
Halit Soytürk	Gen. Teşk. Sek.
M.Haluk Alkaş	Genel Eğit. Sek.

IMF HEYETİ TÜRK-İŞ'TE

IMF Türkiye Masası Şefi Carlo Cottarelli, 18 Haziran 1999 günü Türk-İş Genel Mer-

kezi'ni ziyaret etti.

Ziyaret sonunda Cottarelli basına herhangi bir açıklama

yapmazken Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral görüşmenin içeriği hakkında basına ayrıntılı bilgi verdi.

Meral, IMF'nin başta G.Kore, Brezilya, Meksika gibi ülkeler olmak üzere birçok ülkeye çok yüksek miktarlarda mali yardım yaptığını, Türkiye'ye ise yardımda bulunmak yerine sadece dayatma getirdiklerini söyledi.

Meral, "Artık bunları istemiyoruz. Ülkemizin ciddi sıkıntıları var. Akıl vermesinler, para versinler. Sorunlarımızı çözelim. Ancak, buna niyetleri yok." dedi.

Basisen Genel Başkanlığına Yeniden Seçilen METİN TİRYAKİOĞLU

“Asıl görev sendikaları her alanda güçlendirmektir.”

BASİSEN Sendikası 6. Olağan Genel Kurulu 13-14 Mart 1999 günlerinde yapıldı.

Divan Başkanlığını Ankara ve İç Anadolu Şube Başkanı Yaşar Seyman'ın yaptığı toplantıda bir konuşma yapan Genel Başkan Tiryakioğlu şu görüşlere yer verdi;

“Dünyada olduğu gibi ülkemizde de çalışma yaşamı ciddi bir değişim sürecinden geçiyor. Çalışma hayatında yeni kavramlar ortaya çıkıyor. Çalışma anlayışı değişiyor ve yeni çalışma türleri ortaya çıkıyor. Bu koşulların gerektirdiği esneklik her ne kadar işverenlerin kendi lehine koşullar yaratmasının bir arayışı olsa da teknik değişiklikler nedeniyle bir zorunluluktur aynı zamanda. Bugün değişik ülkelerde sendikalar çalışma yaşamının esnekleştirilmesini işverenlerle ve hükümetlerle tartışarak çözümlemeye çalışmaktadır. Ancak hiçbir zaman işverenlerin esnekleşmeyi keyfilik olarak algılamasına ve yapılan değişiklikleri bu şekilde sonuçlandırma-

sına fırsat verilmemelidir. Çünkü işverenler istiyor ki, işçileri istediği zaman işe alsın, istediği zaman çıkarsın, ücret ve çalışma koşullarını istediği şekilde ayarlasın. Sendikalar ise esnekleşmeyi işin ve çalışma koşullarının işçiye göre uyarlanması olarak algılamaktadırlar. Bizler bunu istiyoruz. Esnekleşme olacağı koşullar çalışanların aleyhine değil, lehine olmalıdır. Bugün endüstri ilişkilerinde egemen olan anlayış sosyal diyalogdur. Yönetime katılmadır. Sendikal hareket ancak bu anlayışla hareket ederek yeni koşulları kendi lehine uyarlayabileceği gibi gücünü ve üye sayısını da koruyabilecektir. Ülkemizde de yönetime katılmanın Batı'daki örneklerde görüldüğü gibi sosyal diyalogun kurumlaşması sendikal harekete önemli avantajlar sağlayabilecektir.

Bugün ülkemizde sendikal hareket gerilemektedir. Sendikacılığımız henüz Batı'da olduğu gibi bir diriliş sürecine girmemiştir. Ancak bu bir noktadan sonra bizim ülke-

mizde de yaşanacaktır. Bunun için en başta bizlerin üzerine düşen görevi yerine getirmesi gerekir. Yani çalışanların örgütlülüğe inanması, koruması ve geliştirmesi gerekmektedir.

Yapılan seçimler sonucunda Basisen'in yeni yönetim kurulu şu şekilde oluştu.

Metin Tiryakioğlu

Genel Başkan

Mustafa Ketenci

Genel Başkan Yrd.

Etem Ağdaş

Genel Başkan Yrd.

Ferit Ağnaday

Genel Başkan Yrd.

Cihanser Keskin

Genel Sekreter

Hıdır Mentek

Genel Mali Sekreter

Temel Ünlü

Gen. Eği. ve Örg. Sek.

Fahamettin Tos

Gen. TİS Sekreteri

Ateş Baranok

Gen. Araştırma Sek.

TÜRK METAL'DE ÖZBEK YENİDEN GENEL BAŞKAN

TÜRK METAL SENDİKASI 10. OLAĞAN GENEL KURULU 9-11 NİSAN 1999 GÜNLERİNDE YAPILDI GENEL KURULDA GENEL BAŞKANLIĞA YENİDEN MUSTAFA ÖZBEK SEÇİLDİ.

Türk Metal Sendikası'nın 10. Olağan Genel Kurulu 9-11 Nisan 1999 günlerinde Ankara'da yapıldı.

Genel Kurul'da divan başkanlığına Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı Orhan Balta, yardımcılıklarına ise Teksif Genel Başkanı Zeki Polat ve Haber-İş Genel Başkanı Cengiz Teke seçildi.

Genel Kurulda Türk-İş adına bir konuşma yapan Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç, işçi hareketinin önünde özelleştirmeden sosyal güvenliğe, iş güvencesinden işsizlik sigortasına kadar birçok sorun bulunduğunu, bu sorunları aşmak için işçi hareketinin tek bir güç halinde olması gerektiğini söyledi.

Genel Kurulun açış konuşmasını yapan Genel Başkan Mustafa Özbek şöyle konuştu.

"Türkiye'de yaşanan rahatsızlığın kaynak noktası gelir dağılımındaki adaletsizliktir.

Türkiye'deki nüfusu yüzde 20'lik beş dilim halinde ele aldığımız zaman, en alttaki dilimin milli gelirden aldığı payın 1989'da yüzde 5.24'ten 1996'de yüzde 4.86'ya düştüğü görülmektedir.

Buna karşılık, en üstteki yüzde 20'lik dilimin payı ise yüzde 49.94'ten yüzde 54.88'e yükselmiştir.

Kişi başına gelir bazında durumu incelediğimizde ise en üstteki yüzde 5 nüfusta kişi ba-

şına yıllık gelir 19 bin 329 dolar iken en alttaki yüzde 5'lik dilimde bu rakam 400 dolara düşmektedir.

Burada gözden kaçırılması gereken, genel ekonominin içinde yüzde 50 gibi bir payı olan kayıt dışı ekonominin de yine üst dilimdeki yüzde 20 tarafından paylaşılmasıdır.

Bu ülkeyi idare edenlerin, özellikle kayıtdışı ekonomi gerçeğini kabullenen beyanatlarla değil, bu kangreni sona erdiren başarılarla karşımıza çıkmasını istiyoruz.

Enflasyonun bu ülkenin insanlarının yaşamlarında yarattığı tahribat ise giderek daha da ağırlaşmaktadır.

Özellikle bu ülkede düşük gelirli kesim içinde yer alan insanların yaşamlarına en ciddi tehdit, yüksek enflasyonla gel-

mektedir.

Türkiye, trajediyle komedi, gülmekle ağlamak arasında kurulmuş bir köprüde bir o yana bir bu yana gitmektedir.

Türk Metal Sendikası'nın Genel Kurulunun sonunda yeni Yönetim Kurulu şu şekilde oluştu:

Mustafa Özbek

Genel Başkan

Behzat Erdal

Genel Bşk. Yard.

Özbek Karakuş

Genel Bşk. Yard.

Mecit Hazır

Genel Sekreter

Süleyman Erdinç

Genel Mali Sek.

Yılmaz Uçar

Genel Teşkilat Sek.

UZUN: “İşçi hareketinin önünde mücadele günleri vardır.”

Türkiye Denizciler Sendikası 6. Olağan Genel Kurulu 22 Mayıs 1999 günü yapıldı. Divan Başkanlığına Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç, yardımcılığına ise Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak seçildi.

Genel Kurulda bir açış konuşması yapan Genel Başkan Turhan Uzun şu görüşlere yer verdi:

“Sendikaların amacı, ayrıcalıklı bir işçi kitlesi yaratmak değil, ayrıcalıkların olmadığı bir dünya yaratmaktır.

Bunun için sendikalar, yalnızca kendi üyelerinin değil, kendi üyeleri olmayan işçilerin, işsizlerin, emeklilerin, memurların tüm emekçilerin çıkarlarını da savunmalıdır.

Sendikaların zorunlu yapması gereken bir şey de siyasettir.

Salt sendikal mücadele yoluyla, bugünkü yapısal değişikliklerin yarattığı çöküntülerle baş etmeye imkan yoktur.

Sendikal mücadele; daha geniş bir demokratik siyasal mücadeleye temel olacak biçimde yönlendirilmelidir. Sendikal olarak bu zor görevi başarmak mecburiyetindeyiz.

Çünkü, yalnızca bizim değil demokrasinin ve uygarlığın kaderi buna bağlıdır.

İşçi hareketinin bugün ulaştığı nokta, yeni bir mücadele döneminin başlangıç noktası olmalıdır. Bu mücadele ise yukarıda söylediğim gibi tutarlı bir sendikal perspektif geliştirmeyi ve bunu yaşamın her alanında, hayata geçirmeyi gerekli kılmaktadır.

Bugün sendikalar geçmiş yıllardan daha büyük, sorumluluk ve tarihsel yükümlülüklerle karşı karşıyadırlar.

Yıllarca katlandığımız fedakarlık ve sıkıntılara rağmen, şimdi bunca yıl sonra varolan tüm olumsuzlukların, ekonomik çıkmazların sorumluluğunu işçilerin, çalışanların sırtına yıkılmaya çalışılması yalnızca esefle değil, hayret ve dehşetle

karşılanacak olaydır.

Ülkemizde ne zaman toplu iş sözleşmesi dönemi geldiyse, bir kriz ortaya çıkıyor ve belirli çevreler bir tavır içine giriyor.

Bu çevreler kısmen var olan ekonomik sıkıntıları iyice abartarak, toplu sözleşmelerin önüne bir set çekmek istemektedir, toplu sözleşmeleri düşük ücretlerle imzalamaya çaba sarfetmektedirler.

Bugün dünyada var olan ekonomik kriz kendisini ülkemizde de hissettirmiştir.

Ancak krizin etkileri, onbinlerce insanımızın ekmeğinden edilmesini haklı gösteremez.

İşçiler krizin sorumlusu değil, mağdurdurlar.

Krizin, sorumlusu: Yıllardır yağmaya, talana dayalı ekonomik politikalar sürdüren bu yağma ve talandan pay alanlardır. Sosyal devleti tahrip edenlerdir. İşsizler, fakirler ordusuna her gün yeni insanlarımızı katanlardır.

Türkiye Denizciler Sendikası olarak düşündüklerimiz, istediklerimiz ülkemizin kalkınması, ulusumuzun refaha doğru ilerlemesi ve işyerimizin daha karlı ve verimli olmasına yöneliktir.

Hiçbir zaman bunun dışında bir şey düşünmedik, istemedik.

Toplu iş sözleşmelerini, üretmeden, yaratmadan yalnızca paylaşmanın bir aracı olarak değil, üretmek, yaratarak meydana getirdiğimiz değerlerin paylaşılması için kullandık”.

Genel Kurul sonucunda yapılan seçimlerde yeni Yönetim Kurulu şu şekilde oluştu:

Turhan Uzun	Genel Başkan
Cemil Yeniay	Genel Sekreter
Hamit Kalkavan	Gen. Teşk. Sek.
Şükrü Akardaş	Gen. Eğt. Sek.
Ömer Arıcı	Gen. Mali Sek.

TES-İŞ SENDİKASI GENEL KURULU YAPILDI

KUMLU: *"Türkiye ve Tes-İş sevdamız, demokrasi ve ekmek içindir kavgamız."*

TÜRK-İŞ'e bağlı Tes-İş Sendikası 6. Olağan Genel Kurulu 28-30 Mayıs 1999 günlerinde yapıldı. Divan Başkanlığını Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral'in, yardımcılığını Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç'ın yaptığı Genel Kurulda Genel Başkan Mahmut Özönur tekrar aday olmayarak teşkilata veda etti. Özönur yaptığı açış konuşmasında, "enerji işkolunun bir neferi olmaktan duyduğum onur hiç eksilmeyecektir" dedi.

Genel Kurulda yapılan seçimlerde Genel Başkanlığa Mustafa Kumlu seçildi. Kumlu seçimlerden sonra yaptığı teşekkür konuşmasında şunları söyledi:

"Bugün burada TES-İŞ'in şanlı tarihinde yeni ve beyaz bir sayfa daha açıyoruz. Bu demokrasi şöleninde şahsımı ve birlikte çalışmaktan her zaman şeref duyduğum arkadaşlarımı ikibin-

li yılları birlikte karşılamak ve enerji işçisinin şanına yakışır nitelikte hizmetler vermek için bu anlamlı göreve getirme teveccühünde bulundunuz; sağolun varolun... Bu teveccühe mazhar olmak bizim için şereflerin en büyüğüdür.

Ben ve arkadaşlarım, bize verdiğiniz görev ve sorumluluğun bilincindeyiz. İşimizin gerçekten de çok zor olduğunu, ancak sorunlarımızın çözümsüz olmadığını da buradan sizlere belirtmek istiyoruz. Yeter ki, birlik ve beraberlik içerisinde hareket ederek, sorunların üzerine gidelim...

Çalışmalarımızda plan-program; azim ve kararlılık; disiplin ve cesaret; doğruluk ve dürüstlük geçmişte olduğu gibi gelecek dönemlerde de yine temel felsefemiz olacaktır. Biz sorunları, teslimiyetçi ve ürkek politikalarla değil, cesur ve kararlı bir bakış açısıyla çözeceğiz. Bun-

Genel Kurul Divan Başkanlığını Genel Başkan Meral yaptı.

Genel Kurulda Genel Başkanlığa Mustafa Kumlu seçildi.

Özönur tekrar aday olmayarak teşkilata veda etti.

dan kimsenin endişesi olmasın."

Genel Kurulda konuşan Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral ise, ülkenin içinde bulunan sorunların sorumlusunun siyasiler olduğunu belirterek, siyasilerin meydanlarda halka verdikleri sözleri tutmasını istedi.

Genel Kurul sonunda yapılan seçimlerde Tes-İş Sendikası yeni yönetim kurulu şu şekilde oluştu:

Genel Başkan

Mustafa KUMLU

Genel Başkan Yard.

Kamil ÖZDEMİR

Genel Sekreter

Hayrettin ERDOĞAN

Genel Mali Sekreter

Murat AYTEMİZ

Gen. Araş. ve Mev. Sek.

Mehmet ÖZYILMAZ

Gen. Teşkilat Sek.

Esat DURMUŞ

Gen. Eğt. Sek.

Bayram EREN

TEZ KOOP-İŞ SENDİKASI GENEL KURULU YAPILDI

Sadık Özben: “Sendikacılık hareketinin kaybedecek zamanı yoktur.”

Tezkoop-İş Sendikası
6. Olağan Genel
Kurulu 5-6 Haziran
1999 günlerinde
yapıldı.

Genel Kurulda Özben
başkanlığındaki
ekip güven
tazeledi.

Divan başkanlığını Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç'ın, yardımcılığını ise Basın-İş Genel Başkanı Ali Ekber Güvenç'in yaptığı Genel Kurulda açış konuşmasını yapan Genel Başkan Sadık Özben şunları söyledi:

“Çağımızın tekerleği hızla daha iyiye, daha güzele, daha ileriye doğru dönmektedir. Yeni olgular karşısında, değişim ve gelişim rüzgarıyla kavramlar da hızla değişmekte ve çağdaşlaşmaktadır. Doğa ve toplum olaylarına artık bilimsel gelişmenin ürünü olan çağdaş yöntemlerle yaklaşmaktadır.

Çağdaş olmak demek;

Emeği, insan zekasını ve üretimi temel alan anlayışa dayalı, ulusal gelirin adil olarak bölüşülmesini öngören, büyük kitlelerin kalkınmasını amaçlamış sosyal bir devletten yana olmak demek-

tir.

Çağdaş olmak demek;

Hızla gelişen çağımızda, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini toplumun demokratikleşmesi yolunda ele almak ve bu hak ve özgürlükleri daha da geliştirmek için mücadele etmek demektir.

Çağdaş olmak demek;

Kişilerin ve kitlelerin düşünme ve örgütlenme özgürlüklerini temel alan çoğulcu ve katılımcı bir demokrasiden yana olmak demektir.

Çağdaş olmak demek;

Ülkenin bağımsızlığından, özgürlüğünden yana olmak demektir.

Çağdaş olmak demek;

Halkın gerçek iradesini meclise yansıtabilecek tedbirleri almak demektir.

Çağdaş olmak demek;

Demokrasinin gereği olan siyasal özgürlüklerden yana olmak

demektir.

Bütün bunlara ulaşabilmenin yolu ancak gerçek demokrasiyle mümkündür. Gerçek bir demokrasiye kavuşmanın yolu ise özgür bir örgütlenme ve güçlü bir sendikalaşma hareketinden geçer. Bunlardan birisi olmadan diğeri de olmaz.”

Genel Kurul sonucunda Tezkoop-İş Sendikasının yeni yönetimi şu şekilde oluştu:

Sadık Özben

Genel Başkan

İsmail Kınış

Genel Bşk. Yard.

H. Faruk Üstün

Genel Sekreter

Seyfettin Bozkaya

Genel Mali Sekreter

Cengiz Armişen

Genel Örgütlenme Sek.

Hakan Topaloğlu

Genel Eğitim Sekreteri

T.KOOP-İŞ GENEL KURULU YAPILDI

Genel Başkanlığına
Antalya Şubesi
Başkanı Mehmet
Yazan seçildi.

T.Koop-İş'ten yapılan
açıklamada "Ülkemiz
için hayırlı olacak her
tür türlü uygulamayı
destekleyeceğiz"
denildi.

T.Koop-İş Sendikası'nın 14. Olağan Genel Kurulu 12-13 Haziran 1999 günlerinde yapıldı. Divan Başkanlığını T.Yol-İş Sendikası Genel Teşkilatlanma Sekreteri Hüseyin Baykal'ın yaptığı genel kurul sonucunda yapılan yazılı açıklamada "Ülkemiz için hayırlı olacak her türlü uygulamayı destekleyeceğiz. Yeter ki adaletli bir paylaşım olsun. Acı reçeteleri işçilere ödetmeyin." denildi.

Yapılan seçimler sonucunda T.Koop-İş Sendikası'nın yeni yönetimi şu şekilde oluştu:

Mehmet Yazan
Nihat Yıldız
Hasan Tezgel
Eyüp Alemdar
Ergün Yurdakul
Aziz Hacısalihoğlu
Hasan İnanc
Güven Kaya
Levent Arslan

Genel Başkan
Gen.Bşk. Yard.
Gen.Sek.
Gen. Mali Sek.
Gen.Teşk.Sek.
Gen.Eğt.Sek.
Gen.Araşt.Sek.
Gen.Sos.İşl.Sek.
Gen.M. ve TİS Sek.

TÜRK-İŞ OKUYAN'I ZİYARET ETTİ

Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral ve Yönetim Kurulu Üyeleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ı 16 Haziran 1999 günü ziyaret ederek görüştüler.

Daha çok sosyal güvenlik ve emeklilik yaşının gündeme geldiği görüşmede Okuyan, sosyal taraflarla uzlaşmadan, dayatmalarla bir sonuca gidilmeyeceğini belirterek Türk-İş ile uyumlu bir çalışma içine gireceklerini söyledi.

II. BASIN MÜŞAVİRLERİ TOPLANTISI YAPILDI

TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların Basın Müşavirleri toplantısı 11 Mayıs 1999 günü TÜRK-İŞ'te yapıldı. Bu yıl 2. si yapılan toplantıya 14 sendikamızdan katılım oldu.

Toplantıda konuşan TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih

Kılıç, sendikaların dışı açılan pencereleri olan basın müşavirlerinin sendikaların imajlarının güçlenmesinde büyük öneme sahip olduklarını söyledi.

Toplantıda daha sonra TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı Yıldırım Koç güncel sendikal gelişmelerle ilgili bilgiler verdi.

Öğleden son-
raki oturumda ba-
sın müşavirleri
nin sorunları tar-
tışıldı.

Toplantıya; Hasan Benli (Türk-İş), Emin Tangören (Tezko-op-İş), Selahattin Okur (Deri-İş), Tarkan Zengin (Tes-İş), Yasemin Ersöz (Basisen), Nebi Sancar (Be-

lediye-İş), İsmail Akman (Petrol-İş), Seyit Mehi-
met Aydoğan (Sağlık-İş), Sami Çağlay (Tarım-İş)
Hayrettin Çöngü (Harb-İş), Yıldız Öztürk
(BASS), Muammer Soysal (BASS), İlker Dilekan
(Tümtis), Zafer Aydın (Kristal-İş), Yücel Çağlay
(Haber-İş) ve Abdullah Öztoprak (Orman-İş) ka-
tıldılar.

TÜRK-İŞ ANNELER GÜNÜ'NÜ KUTLADI!

9 Mayıs 1999, Pazar günü saat 13.00'te "Anneler Günü" nedeniyle Ankara Ümitköy Hu-
zurevi ziyaret edildi. Ziyarete,
TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekre-
teri Salih Kılıç, TÜRK-İŞ Kadın

İşçiler Bürosu Uzmanları ve
TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalardan
kadın komisyonları başkanları,
kadın temsilciler ve konu ile il-
gili uzmanlar ve basın mensup-
ları katıldı. TRT Ankara Radyo-

su'ndan bir Türk Sanat Müziği
ve bir de Türk Halk Müziği sa-
natçısı getirilerek bir eğlence
düzenlendi. Eğlence esnasında
Huzurevi sakinlerine ikramda
bulunuldu ve hediyeler dağıtıldı.

“Vahşi kapitalizme karşı mücadele etmek gerekir.”

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi Denizer, ülkenin ve çalışma yaşamının içinde bulunduğu sorunları değerlendirdi. Denizer çeşitli konularda yaptığı konuşmada şu görüşlere yer verdi:

“İç Borç Sorunu Mutlaka Çözülmesi”

Türkiye'nin iç borç batağından mutlaka kurtarılması gerekiyor. Bütçenin yüzde 54'ünü iç borç faizine ödeyen ülkenin sorunlarını çözmesi bir tarafa, uzun vadede yaşaması da mümkün değildir. Yani Türkiye borç batağından kurtulma projelerini ortaya koyup gerçekleştirmediği sürece iflasa sürükleniyor demektir.

Türkiye iç borçtan kurtarılmadığı sürece, emeği ile geçinen insanların sorunlarının çözümünde asla köklü sonuçlara ulaşmak da mümkün değildir. İç borçlanmayı dile getirmemizde ki amaç, tüm iktisadi sorunların çözümü bu sorunun aşılmasından geçtiği içindir.

Yüzde 140, yüzde 240'lara varan faizlerle hazine bonoları satışa sunuldu. Şimdi arasanız bulamazsınız o hazine bonolarını. Banka faizlerinin yüzde 70-80'lerde olduğu, enflasyonun yüzde 70-80'lerde olduğu dönemlerde, yüzde 150 ile hazine bonusu alıyorsunuz. Kim borçlanıyor, devlet borçlanıyor.

İç borçlanmayı, yüzde 100'ün altına çekmeyi düşünen hükümetler bekliyorum. Bunun aksi düşüncüyü taşıyan bir hükümet olursa, bize ihanet eden bir hükümet kuruluyor demektir. Ülkeyi, ülke insanlarını bir avuç insana satan bir anlayış tekrar egemen olmuş olur. Benim endişem bu. Bunun olmamasını istiyorum. Bu bütçe açıklarının kaymağını yiyen çok az kişi. Çoğu da banka sahibi kişiler zaten. Şimdi Türkiye bunları aşmak zorunda. Türkiye iç borcu bitirmedeği ölçüde, ne işsizliğe çözüm bulabilir, ne sosyal güvenlik kuruluşlarına. Ne sağlığa, ne eğitime kaynak aktarabilir, ne de önünü görebilir. Bu iç borçlanma kartopu misali büyü-

ŞEMSİ DENİZER
TÜRK-İŞ Genel Sekreteri

meye devam ederse bütçeyi yutacak duruma gelir ve devlet memuruna maaş veremez duruma gelir. Türkiye'nin ilk önce en büyük sorunlarından biri olan bu borç işini bitirmesi lazım.

“Gözler SSK'da”

Yine bir parti ortaya bir şey atıyor. Emekli yaşı 65 olsun. Prim gün sayısının yükseltilmesinin kamu işçisine bir zararı yok. Kamu işçisi zaten 15 sene 5000 günü dolduruyor. 20 sene 7200 günü dolduruyor. 25 sene düşünürse 9000 günü dolduruyor zaten. Primi tam ödeniyor. 5 milyon sigortalı var. Bunun 1 milyonunu belediyesi falan kamu kuruluşunda. Geriye 4 milyon sigortalı kalıyor. Bunlara inanır mısınız, 4 milyonun içinde primi tam ödenen 50 bin kişi yoktur. Yani 30 gün çalışıp 30 gün prim ödenen 50 bin kişi yoktur. Geriye kalan 3 milyon 950 bin kişinin ya 10 gün ya da 15 gün sigortası ödenir. Bırakın 7 bin günü 10 bin günü 5 bin günü doldurmaları mümkün mü? 65 yaşının geçmiş, 1600-1700 yevmiyesi var o insanın. Şu anda emekli olması mümkün değil. Hala hedefleri, gözleri SSK'da, işçinin yaşını, primini yükseltmesi koalisyon protokoluna koyuyorlar. Bunlara karşı çıkabiliyoruz.

1999-2000 sözleşmesine geldiği-

mizde 2,3 ve 4. altı ayları bir devrim olarak Türkiye'de herkes söylüyordu. Birinci altı ay daha iyi olabilirdi. Biz bu toplu sözleşmeyi yaparken ilk 6 ay için konuşuyorum. 500 doları hedefledik. Bu hedefimize ilk altı ayda ulaştık. Bu şimdi Temmuz ayı itibarıyla emekliye ve kamu çalışanına da yarayacaktır. Tabi ki hepsi aynı oranda olmayacaktır. İkinci, üçüncü ve dördüncü altı aylarda gerçekleşen enflasyon ilave edilecek ve bunun toplam brütüne yüzde 5 refah payı ilave edilecek. Bu yüzde 5'ler, önümüzdeki yıl Temmuz ayında işlendiğinde üçte bir oranında bir ek artış getirecektir. Buda iki yıl dolmadan işçinin ücretinin reel olarak 700 dolara çıkmasını sağlayacaktır. Geçmiş dönemlerde sözleşme imzalandığı zaman ücretleri belirli bir seviyeye getirir, 2 sene sonunda geriye düştüğü yerden tekrar aynı seviyeye getirmeye çalışırdık. Bu sözleşmede bu aşıldı. Kamuda yapılan sözleşmeler sadece kendini ilgilendiren sözleşmeler, ücret politikası değildir. Türkiye'de emek piyasasını belirleyen bir çalışmadır. Şunu her zaman bilmek zorundayız. Türkiye'de emek piyasası, kamu çalışanlarıyla, memuruyla, emeklisiyle, işçisiyle bir bütündür. Şimdi, emekli ve memurun ücretinin alım gücünün yukarıya çekilebilmesi var. Bize Türk-İş olarak düşen görev budur.

Türkiye'deki ücret politikası bundan sonra ki dönemde veya bir dönem sonra mutlaka bir temele oturacaktır. Bundan sonra, o işyerinin daha iyi üretim yapması, daha randımanlı, verimli kuruluş haline gelebilmesi, işçi eksikliğinin giderilmesi, konuşulacaktır. Zaten kamu kuruluşlarını tamamında dile getirilmeye başlandı.

Bizim Avrupalıdan neyimiz eksik? Artık Türkiye'de ücret politikasının bitmesi gerekir. Orada bitmiştir. Artık ülkenin diğer sorunları gündeme girmektedir. Demokratik sorunlar, çevre gibi sorunlar gündemi teşkil etmektedir.

TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ:

“Gençlerimiz geleceğe umutla bakmalıdır”

Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç 17-18 Mayıs 1999 günlerinde Samsun'da yapılan Gençlik Kurlayı'nda aşağıdaki konuşmayı yapmıştır:

“Bu yıl Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı'nın 80. yılını kutluyoruz. Anadolu'nun kurtuluşuna açılan kapı, 80 yıl önce, buradan, Samsun'dan Atatürk ve arkadaşları tarafından aralandı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli burada atıldı ve yeni Cumhuriyet Türk Gençlerine emanet edildi. Bu günlerde Cumhuriyetimiz ve gençliğimizi rahatsız eden iç ve dış destekli tahriklerle karşı karşıya kaldığı bir dönemi yaşamaktayız.

Atatürk, Cumhuriyetin genç nesillerin ellerinde serpilip gelişeceğini yıllar önce öngörmüştür.

Genç nesillerin gelişmeleriyle cumhuriyetin gelişmesi arasında yakın ve doğrudan bir ilişki vardır. Ancak, yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre geleceğe umutla bakan genç sayısı hayli düşük. Çeşitli güvencelerden uzak olmalarından dolayıdır. Gençlerini iyi yetiştiremeyen, onları ilgi ve yeteneklerine göre mesleklere yönlendiremeyen, çalışma ve toplum hayatına hazırlayamayan ülkeler, toplumun en dinamik insan kaynaklarına zarar verirken, kendi istikballerine de zarar verir, toplumun kalkınmasını tehlikeye atmış olurlar.

Türkiye; nüfusunun ve seçmeninin büyük bir bölümünü gençlerin oluşturduğu bir ülkedir. Ülkemizin kalkınmasında, gelişmiş ülkeler arasında yer almasında motor gücü oluşturma beklenen gençlerimiz, bugün, ne yazık ki, önemli sorunlarla karşı karşıyadırlar. Genç nüfus yapımız var diye övünmektedir. Bu yıl üniversiteye girmek için başvuran 1,5 milyon gençten sadece 300 bini kazanacak. 1,200 bin işsiz okulsuz, moralsiz ortada kalacak. Gençlerin % 48'i hiçbir sağlık güvencesi yok. % 93'ünü sosyal yönlü faaliyetinin kalmadığını görmekteyiz.

Kayıtdışı, örgütsüz sektörlerden çalışan genç işçilerimizin sorunlarının

SALİH KILIÇ
TÜRK-İŞ
Genel Eğitim Sekreteri

başında; düşük ücret, işçi sağlığı ve iş güvenliği koşullarına uygun olmayan ortamlarda çalışma, buna bağlı olarak sağlık sorunları, sosyale güvenlik haklarından yoksun kalma, Sendikal ve iş güvencesinin olmaması ve sendikal faaliyetlere katılamamaları gelmektedir.

Bu sorunlar, sendikal ve iş güvencesinin olmaması, hizmetiçi eğitimin yetersiz olması, düşük ücret, işyeri kaynaklı sağlık sorunları olarak sıralanabilmektedir.

Türkiye'de gençler arasında işsizlik oranı yüksektir.

15-24 yaş grubu genç işsizlerin toplam işsizlere oranı yüzde 50'yi geçmektedir.

Yaş grubu biraz daha yukarıya çekildiğinde işsizlik oranı da artmaktadır.

Son zamanlarda; yeni yatırımların, istihdam imkanlarının yaratılmaması, mesleki eğitime ağırlık verilememesi, okul-sanayi işbirliğinin sağlanamaması, eğitimin gençlerimiz için çekiciliğini kaybetmesi gibi nedenlerle, bugünün ve yarının güvencesi olan gençlerin istihdam imkanları azalmakta, istikbale hazırlanmaları tehlikeye atılmaktadır.

Gençlerimizin ücret, sosyal güvenlik, sendikalaşma gibi hakları, temel haklardan olan çalışma hakkıyla başlamaktadır.

Gençlerin iş bulup çalışma hakları aynı zamanda bir insan hakkıdır. Aynı şekilde eğitim hakkı, sağlık hakkı, sosyal güvenlik hakları da, genç yetişkin, kadın, erkek gibi farklılık gözetmeksizin bütün vatandaşlarımız için gözardı edemeyeceğimiz önemde insan hakkı, anayasal bir haktır. İnsan hakları beyannamesi, İLO Sözleşme ve tavsiye kararları gibi Uluslararası normlar ve ilkeler de özellikle çocukların ve gençlerin ağırlıklı ve ayrıcalıklı olarak korunması gereken hedef kitleyi oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Genç işçilerin Türk sendikal hareketine etkin bir şekilde katılması, hür ve demokratik sendikacılık ilkeleri yönünde eğitilmeleri ve geleceğe hazırlanması, hem işçi sendikaları hem de eğitim gören, çalışma hayatına atılmaya hazırlanan gençlerin yanı sıra, çalışan genç işçilerin hak ve özgürlüklerinin korunup geliştirilmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

Bu alanda sendikalara görevler düşmektedir. Çünkü işyerlerinde genç işgücü ağırlık kazanmakta. Eski işçi emekli olmakta. Bu nedenle, sendikaların eğitim ve teşkilatlanma politikaları genç işçileri de kapsamalı, gençlere yönelik projeler yaygınlaştırılmalı, gençler için oluşturulan birimler, bürolar aracılığıyla eğitim faaliyetleri yoğun bir şekilde sürdürülmelidir. Bu hareketi desteklemekteyiz.

Türk-İş, gençlerin, genç işçilerin sorunlarını ve çözüm yollarını gerçekleştirdiği ulusal düzeydeki toplantılarla ülkemizin gündeminde tutmuş, toplumsal bir baskı grubu olarak konunun aktif takipçisi olmuş, alternatif politikalarını savunmuştur.

TÜRK-İŞ, Üyesi sendikalarla birlikte, genç işçilerin sorunlarının çözümünü yönündeki faaliyetlerini yoğunlaştırarak sürdürecektir, başta Devlet Kurumlarımız olmak üzere üniversitelerimiz, konuyla ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yapmayı, katkılar sağlamayı arzuladığımızı, böylece gençlerimizin hak ve özgürlüklerini koruyup geliştiren, ülkemizin de kalkınmasına hizmet etmiş olacağına. Buna yürekten inanıyorum.

BİRİNCİ HEDEFİMİZ ÖZEL SEKTÖRDE ÖRGÜTLENMEDİR

BEDRETTİN KAYKAÇ TARIM-İŞ Genel Başkanı

TARIM-İŞ, diğer işkollarından farklı özellikler taşıyan bir işkolunda faaliyet göstermektedir. Tarım işçisi, asgari haklarını düzenleyen bir İş Yasasından mahrumdur; çalışma süresi uzun, çalışma şartları son derece ağırdır; sosyal güvenlik hakları kısıtlıdır. Tarım sektöründe geçici ve mevsimlik işçilik, kayıt dışı çalışma ve çalıştırma, taşeronlaşma, diğer işkollarıyla kıyaslanamayacak kadar yaygındır; çocuk işçiye en fazla tarım sektöründe rastlanır. Bütün bu farklılıklar, işkolundaki sendikacılığı kolaylaştırıcı değil, tam tersine zorlaştırıcı faktörlerdir.

Tarım sektörü, toplam istihdam içindeki payı yüksek olmakla birlikte, hızla küçülen bir sektördür. Bu doğaldır; çünkü ülke sanayileştik-

çe ve geliştikçe, hizmetler sektörü büyüdükçe, yeni teknolojiler devreye sokuldukça, tarımın ülke ekonomisi içindeki ve istihdamdaki payı azalır.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1998 rakamlarıyla, toplam istihdam içinde % 43'lük bir paya sahip olan 9 milyon tarım çalışanının 5 milyonunu ücretsiz aile işçileri oluşturmaktadır. Tarımsal istihdam içinde ücretli ve maaşlı olanların oranı % 1'in altındadır; yevmiyeli olarak çalışanlar (mevsimlik, geçici, arızı) ise % 3,5 civarında bir paya sahiptir. Sanayi kesiminde % 83'lük, hizmetler kesiminde % 63'lük bir paya sahip olan ücretlilerin, tarım kesimi içindeki oranı % 5 bile değildir.

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, tarım sektö-

ründe toplam 413 bin ücretli ve yevmiyeli çalışan bulunmaktadır. SSK istatistiklerine göre tarım ve hayvancılıkta 35 bin, ormancılık ve tomrukçulukta 31 bin, balıkçılıkta ise 2 bin civarında olmak üzere yaklaşık 67 bin sigortalı vardır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın tarım işkoluna ilişkin verilerinde ise, 133 bin işçi gözükmektedir.

Tarım işçisinin en önemli sorunlarından biri, asgari haklarını düzenleyen bir İş Yasasının olmayışıdır. Tarım işçileri, bazı küçük istisnalar dışında, 1475 sayılı İş Yasası'nın kapsamı dışındadır. Dolayısıyla, sendikalaşmak ve toplu iş sözleşmesi kapsamında olmak, tarım işçileri için diğer işkollarındaki işçilerden çok daha önemlidir.

Toplu sözleşme, tarım iş-

çisinin yasasıdır.

Tarım İş Yasası'nın çıkarılması uzun yıllardır üzerinde tartışılan bir konudur. Sendikamız, kurulduğu günden beri, bu amaca yönelik çaba göstermektedir. Defalarca tasarılar hazırlamış, sayısız girişimlerde bulunmuştur. Tarım iş yasasının çıkarılması, Devletin Kalkınma Planlarının ve yıllık programlarının değişmez hedeflerinden biridir. "Tarım kesiminde ücretli çalışanları kapsayacak Tarım İş Kanunu Tasarısı'nın hazırlık çalışmaları tamamlanacaktır" cümlesi, 1999 yılı Programı'nda da yer almaktadır.

Tarım işçilerinin haklarını düzenleyen bir yasanın bulunmaması ve onların ancak sendikalaştıkları zaman toplu sözleşme aracılığıyla belirli haklara kavuşabilmeleri, sendikal örgütlenmeyi kolaylaştırıcı bir avantaj gibi gözükebilir. Ancak, hiç de böyle değildir. Tam tersine, yasanın olmayışı örgütlenmeyi daha da zorlaştırmaktadır.

TARIM-İŞ'in üyelerinin çok büyük bir bölümünü kamuya ait tarım işletmelerindeki işçiler oluşturmaktadır. Özel sektör örgütlenmesi, yerleşik tarım işletmelerinde de, mevsimlik tarım işlerinde de son derece zordur.

Tarım işçileri 1977 yılına kadar sosyal güvenlik haklarından yararlanamamıştır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası, kamudaki bütün ta-

rım işçilerini, özel sektörde ise yalnızca sürekli çalışan işçileri kapsar. Tarımda hizmet aktiyle, ancak süreksiz çalışan 18 yaşını doldurmuş işçilerin isteğe bağlı olarak yararlanabilecekleri sosyal güvenlik hakkı ise ancak 1984 yılında yürürlüğe giren Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu ile düzenlenmiştir.

İş Yasası kapsamında olmadığından, sendikası tarım işçilerinin herhangi bir hak ihlalinde işverene karşı hakkını İş Mahkemesinde araması da mümkün değildir.

Tarım sektörü, çocuk işçilerin en yaygın olduğu sektördür. Devletin resmi rakamlarına göre, Türkiye'de çalışan toplam 1 milyon çocuğun yaklaşık 776 bini tarımdadır. 11 yaşın altında 300 binden fazla çocuk tarım işlerinde çalışmaktadır.

Bilinçsizce kullanılan tarım ilaçları ve hormonlar, hem tarımda çalışanların hem de tüketicilerin sağlığını tehdit etmektedir. Yasaklanan tarım ilaçlarının kullanılmasının engellenmesi, gerekli ilaçların insana ve doğaya zarar vermeyecek biçimde, kuralına uygun ve güvenlik önlemleri alınarak kullanımının sağlanması, ancak etkili denetimlerle mümkündür.

Ege ve Akdeniz bölgelerinde narenciye işinde, Çukurova'da pamukta çalışan yüzbinden fazla tarım işçisi, hiçbir güvenceye sahip de-

ğildir ve örgütlenememektedir. 1970'li yıllarda Adana Şubemizin, Çukurova pamuk işçisini örgütlenme çalışmaları bir yere kadar gelip tıkanmış, Sendikamızın bütün çabalarına karşın bu işçilerin sendikal hak ve özgürlüklerden yararlanması sağlanamamıştır. Çukurova'da her yıl ömrünün birkaç yılını veren örgütsüz tarım işçilerinin, Ege'deki narenciye işçilerinin, tarımın çeşitli alanlarında faaliyet gösteren özel işletmelerdeki işçilerin örgütlenmesi, Sendikamızın öncelikli hedefleri arasındadır. Bu başarılabılırsa, yalnızca bu işçiler insanca çalışma koşullarına, çağdaş hak ve özgürlüklere kavuşmuş olmayacak; SSK prim gelirine, devlet ise vergi gelirine sahip olacaktır.

Tarım işkolu, bir işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalayabilmek için 1980 sonrasında getirilen çifte baraj sisteminin dışında tutulmuştur. Diğer tüm işkolları için uygulanan % 10 işkolu barajı sistemi, tarım işkolunun diğer işkollarından farklı yapıda olduğu göz önünde bulundurularak, bu işkolunda uygulanmamaktadır. İşin ilginç yanı, Bakanlık istatistiklerine göre, tarım işkolunda sendikalı işçi sayısının toplam işçi sayısından fazla olması, yani örgütlenme oranının % 100'ün üzerinde çıkmasıdır.

TARIM-İŞ Sendikamız, bir yandan tarım işçisinin İş Yasası kapsamına alınması için hukuksal alanda müca-

dele verirken; diğer yandan, yasa güvencesi altında olmayan tarım işçilerini örgütleyerek belirli güvencelere kavuşturmaya çalışmaktadır. Örgütlü olduğu işyerlerinde çeşitli nedenlere bağlı düşük ücret ve geçici işçilik sorununu ise toplu iş sözleşmeleri ile aşmaya çalışmaktadır.

TARIM-İŞ, TÜRK-İŞ içinde işçi hak ve özgürlüklerini geliştirme mücadelesinde üzerine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmeyi kendine ilke edinmiştir. Önceki dönemlerde olduğu gibi, 1999 yılı kamu kesimi toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin de **TÜRK-İŞ**'in örgütlülüğü altında ortaklaşa yürütülmesinden yana olmuş ve bunun gereğini yapmıştır. Geçmişte, birliğin bozulmasından kaynaklanan sıkıntıları bilerek, savunulacak ortak taleplerin tüm sendikaların ihtiyacına cevap verecek nitelikte olması için çaba göstermiştir.

27 Mart günü **TÜRK-İŞ** ile Hükümet arasında varılan çerçeve anlaşma, yalnızca olumlu yanlarına ya da yalnızca eksikliklerine bakılarak değerlendirilmemelidir. Anlaşma ile alman hakları bir bütün olarak değerlendirmeli, olumlu ve olumsuz yanlarını açık yüreklilikle görebilmeliyiz. Hükümetle pazarlıkların sürdüğü dönem içinde sendikalar olarak ne yapıp, ne yapmadığımızı değerlendirmeliyiz. Bana göre, önceki dönemlerde olduğu gibi, bu dönemde de sendika-

lar olarak gösterebildiğimiz direnç ile orantılı haklar aldık. Ne eksik, ne de fazla.

Son 20 yıla baktığımızda şöyle bir tablo görüyoruz: 1980 askeri müdahalesini izleyen 3 yıl boyunca, sendikalar olarak elimiz kolumuz bağlandı. Bir yandan yeni Anayasa ve yasalarla haklarımız kısıtlanırken, diğer yandan Yüksek Hakem Kurulu eliyle yenilenen toplu sözleşmelerde yer alan kazanılmış pek çok hakkımız gasp edildi; ücretlerimiz geriletildi. 1984-85 yıllarından itibaren her sendikanın kendi başının çaresine bakmaya çalıştığı bir dönem yaşadık. Ancak, birbirinden kopuk bir biçimde verilen bu mücadeleler, kaybettiğimiz hakları geri almamızı sağlamadı. Bu dönemde, 12 Eylül damgasını taşıyan yasakların kaldırılması konusunda en küçük bir başarı bile sağlayamadık. Sendikalar arasında güçbirliği sağlanmadan imzalanan sözleşmelerle ücretlerin enflasyon karşısında eriyip gitmesini engelleyemedik. 1988-89 yıllarına kadar böyle gitti.

1988'e gelindiğinde, işçi ücretlerinin alım gücü 1977-78 yıllarındaki düzeyin üçte birine, hatta bazı yerlerde dörtte birine kadar gerilemişti. 1989 kamu kesimi sözleşmelerinin yenilenmesi sürecinde, Tarihimize "Bahar Eylemleri" olarak geçen bir mücadele dönemi başladı. Ortak mücadele ürünü verdi; başarılı sözleşmeler imzalan-

dı. Bu mücadele ve başarılı sonuçlar 1991 ve 1993 görüşmelerinde de yaşandı. Daha da önemlisi, 8 yıllık bir aradan sonra coşkun, kararlılığın, özgüvenin ve dayanışma ruhunun yeniden canlanmasıydı.

Ülke çapında ve bütün işkollarını kapsayan 3 Ocak 1991 eylemi ülkemizde işçi hareketi tarihinin bu nitelikteki ilk eylemiydi. 1993 sözleşme görüşmelerindeki tikanıklığı kitlesel eylemlerimizle aştık. 5 Nisan 1994 İstikrar Programı'na ortak tepki gösterdik. 1995 Bütçe Tasarısı ile ilave tediye ödememe, emekliliği gelenleri zorla emekliye ayırma, bazı işçileri memurlaştırarak sendikal örgütlülüğün koparma, geçici işçilerin yıl içindeki çalışmasını 3 ayla sınırlandırma ve işçi aleyhine diğer girişimleri 26 Kasım 1994 günü Meclis'e yürüyerek engellereyebildik. "Mezarda emeklilik" tehlikesini kitlesel eylemlerimizle aştık. Hakkı taleplerimiz için üretimden gelen gücümüzü defalarca kullandık. 1995 yılındaki kararlı tavrımızla siyasi iktidarları etkiledik. Bütün bu eylemlerin belirleyici özelliği, siyasi parti, mezhep, etnik köken, işkolu ayrımı gütmeyen ortak çıkarlarımız için birlikte hareket edebilmemizdi.

Bu kadar gerilere gitmenin nedeni, bugün 1989 Bahar Eylemlerindeki coşku ve kararlılığı göremememizdir. Bu coşkuyu yeniden yakalamak zorundayız.

Toplu iş sözleşmeleriyle çözemeyeceğimiz sorunları aşabilmek için, Türkiye'ye sahip çıkabilmek için güçbirliğini pekiştirmek görevimizdir. Özelleştirmeyi, taşeronlaşmayı, işsizlik sorununu tek tek sendikalar olarak ortadan kaldıramayız. Sosyal güvenlik haklarımızın geriletilmesi tehdidini tek başımıza göğüsleyemeyiz. 12 Eylül müdahalesinin 1982 Anayasasında ve o dönemde çıkarılan yasalarda bıraktığı izleri ortak mücadele olmaksızın silemeyiz. Toplumda etkili bir baskı gücü olamadığımız sürece de, yeni haklar alabilmemiz, kazanılmış hakları koruyabilmemiz ve sendikal örgütlülüğü geliştirebilmemiz çok zordur.

Örgütlenmeyi birinci hedef olarak belirlememiz gerektiğini düşünüyorum. Güneydoğu Anadolu Projesi'nde (GAP) sağlanan başarılar, bu konunun önemini her geçen gün daha da artırmaktadır. Türkiye'de 9 milyonun üzerinde işçi vardır ama, toplu sözleşme kapsamındaki işçi sayısı 1,5 milyonun bile altındadır. Sendikal örgütlenmenin yaygınlaştırılabilmesi için, bazı yasaların acilen çıkartılmasına ihtiyaç vardır. Türkiye'nin onaylamış olduğu ve iş güvencesini düzenleyen 158 sayılı ILO Sözleşmesinin hükümleri yasalarımıza henüz yansıtılmamıştır ve ihlal edilmektedir. İşsizlik sigortasının bir an önce kurulması şarttır. Devletin, özelleştirme politikasını çalışanların ve

ülkemizin çıkarları doğrultusunda gözden geçirmesine, taşeronlaşmayı teşvik eden politikaları terk etmesine, kamu işletmelerinde ne pahasına olursa olsun istihdamı azaltma ve işçi açığını geçici işçiyle kapatma anlayışını değiştirmesine gerek vardır.

Ancak biliyoruz ki, dünyadaki gelişimin yönü bu değil.

Dünyada, sermayenin kontrolünde ve çıkarları doğrultusunda bir "küreselleşme" yaşıyor. Sermaye sahipleri, yatırımlarını işgücünün en ucuz, koruyucu ve düzenleyici kuralların en az, işçilerin en örgütsüz olduğu yerlere kaydırıyor. Hükümetler, yabancı sermayeyi ülkeye çekebilmek, Dünya Bankası ve IMF gibi sermaye kurumlarından borç alabilmek için onların isteklerine boyun eğmek zorunda kalıyor. Ülkeler arasında, işçi haklarını kısıtlama, çalışanları koruyucu düzenlemelere son verme, sosyal devlet anlayışından uzaklaşma, ulusal bağımsızlık açısından stratejik önemde olanlar da dahil tüm kamu işletmelerini özelleştirme yönünde kıyasıya bir mücadele sürüyor. 150 milyon yetişkin işsiz varken, 200 milyon çocuk işçinin çok düşük ücretlerle çalıştırıldığı; ülkeler ve insanlar arasında zengin-yoksul uçurumunun giderek derinleştiği bir dünyada yaşıyoruz. Ülke ekonomilerinden çok daha güçlü dev şirketler, dünyadaki egemenliklerini her özelleştirmeyele da-

ha da pekiştiriyorlar.

Önümüzde iki seçenek var. Ya bu gelişmelere teslim olacağız ya da engellemek ve değiştirmek için mücadele edeceğiz. Sendikalar olarak Türkiye'nin ulusal bağımsızlığını ve bütünlüğünü, demokratik ve laik sosyal hukuk devleti anlayışını savunduğumuz, kısacası Türkiye'ye sahip çıktığımız içindir ki, yağma ve talanın aracı olan, ülke kaynaklarının yerli ve yabancı sermayeye devredilmesi biçiminde süren ve sosyal devlet anlayışının ortadan kaldırılmasına hizmet eden özelleştirmeye karşıyız. Sendikaların güçlenmesi, ülke kalkınmasının önkoşuludur. Demokrasinin tam işlemediği, hak ve özgürlüklerin yetersiz olduğu, örgütlenmenin engellendiği hiçbir ülkenin gerçek anlamda kalkınamayacağını düşünüyorum.

Bizler, sömürünün olmadığı, herkesin bir işe ve insanca yaşayabileceği bir ücrete sahip olduğu, temel sendikal hakların özgürce kullanılabilirdiği, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerden herkesin adaletli bir biçimde yararlanabilirdiği bir dünyaya ulaşmaya çalışıyoruz. Dünyanın pek çok ülkesinde, çeşitli işkollarında binlerce sendika ve milyonlarca işçi bu amaç için mücadele ediyor. Umudumuzu kaybetmediğimiz, gerçekleri görebildiğimiz ve gücümüzü birleştirebildiğimiz takdirde, bu amaca birgün mutlaka ulaşacağız.

YUGOSLAVYA ÖRNEĞİ

Prof.Dr. ALPASLAN IŞIKLI

Yugoslavya ve Türkiye, tarih boyunca sayısız kereler ortak bir kaderi paylaşmışlardır. İki ülke arasındaki birlikteliğin başlangıcı, 1389 tarihli Kosova Meydan Muharebesi'ne kadar dayandırılabilir.¹ Bu muharebenin sonucunda, üzerinde Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin kurulacağı toprakların önemli bir bölümünün Osmanlı hakimiyetine girmesi süreci başlamıştır. Osmanlı'nın Balkanlardan çekilmesinde dönüm noktasını, 1878 Ayestefanos ve Berlin anlaşmaları oluşturmuştur.

Kuşkusuz, Türkiye ve Yugoslavya bakımından, aynı imparatorluğun parçaları olmak durumu artak çok gerilerde kalmıştır. Ancak, iki ülkenin yaşadıkları deneyimlerden, karşılıklı olarak yararlanmaları gereği ve olanağı, hiç bir zaman sona ermemiştir. Bugün de Yugoslavya'nın yaşadığı çok acılı deneyimlerden çıkarmamız gereken anlamlı dersler bulunmalıdır.

Çok Uluslu Yapı

Yugoslavya, parçalanmadan önce, altı federe cumhuriyetten oluşmaktaydı. Bu cumhuriyetler içinde, Sırbistan, Bosna-Hersek, Makedonya ve, Karadağ, esas olarak, yaklaşık 600 yıl Osmanlı hakimiyetinde yaşamışlardır. Bunların nüfusu, ağırlıklı olarak Ortodoks mezhebindedir ve kirilik alfabesi kullanmaktadırlar.

Geriye kalan cumhuriyetlerden Hırvatistan ve Slovenya ise esas olarak Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun egemenliği altında yaşamış olmalarına

karşın, özellikle Hırvatistan, Osmanlı ile uzun yıllar süren komşuluk ilişkileri içinde bulunmuştur. Hırvatistan ve Slovenya'nın nüfusu, çoğunlukla katolik mezhebine mensuptur ve latin alfabesi kullanmaktadırlar.

Bunların dışında kalan, Kosova ve Voyvodine özerk bölge statüsüne sahipti ve Sırbistan sınırları içinde yer almaktaydı.

Genellikle, Osmanlı'dan kalan federe cumhuriyetler ve Kosova, Avusturya-Macaristan İmparatorluğundan kalan federe cumhuriyetlere ve Voyvodino'ya göre daha yoksul bir nüfus barındırmıştır.

1980 öncesi verilerine göre², Yugoslavya'yı meydana getiren nüfus içinde en kalabalık bölümü Sırlar (8,1 milyon) oluşturmaktaydı. Ardından, sırasıyla Hırvatlar (4,5 milyon), Müslümanlar (1,7 milyon), Sloventler (1,7 milyon), Arnavutlar (1,3 milyon), Makedonyalılar (1,2 milyon) ve Karadağlılar (yarım milyon) gelmekteydi.

Tük kökenli olan ve olmayan nüfusu birlikte ifade etmek üzere kullanılan "Müslüman" tanımlamasının ifade ettiği topluluğun çoğunluğu, Bosna-Hersek Cumhuriyetinde yaşamaktaydı ve bunlar Bosna-Hersek'in nüfusunun yaklaşık % 40'ını oluşturmaktaydı. Ayrıca, Türkler, "ulusallık" olarak ifade edilen bir kategori oluşturmaktadırlar. Resmi verilere göre, Türklerin sayısı yarım milyona yaklaşmaktaydı ve bunların en kalabalık bölümü (yüzbin kişi kada-

n) Makedonya'da bulunuyordu.

Son olayların, başta gelen kurbanlarını oluşturan Arnavutlar ise çoğunlukla Kosova'da yaşamaktaydılar. Kosova nüfusunun % 80'e yakını Arnavutlardan oluşmaktaydı.

Böylesine karmaşık bir nüfusa sahip olan Yugoslavya, Tito yönetimindeki sosyalist düzen içinde, değişik topluluklar arasında hayranlık verici bir uyum kurmuş gibi görünmekteydi. Her topluluk, kendi eğitim kurumlarına, tiyatrolarına, basın-yayın organlarına... sahipti. Yalnızca, federe devletlerin ana nüfusunu oluşturan haklar değil, ayrı bir federe devlete sahip olmayan Türler'in yanı sıra Macarlar gibi çok küçük bir azınlık oluşturan topluluklar bile geniş kültürel haklardan yararlanmaktaydılar. Yugoslavya, bu durumu ile azınlıklar üzerinde ağır baskılar kuran Jivkov yönetimindeki Bulgaristan gibi ülkelere hiç benzemeyen bir durumdaydı.

Bütün bunlar, Yugoslavya'nın bugün içine düşürüldüğü kaostan ve bir türlü bitmek bilmeyen çok ağır insanlık facialarından uzak kalabilmesi için yeterli olmadı.

Nereden Nereye?

Yugoslavya, 1945'te Nazilere karşı yürütülen çetin bir bağımsızlık mücadelesinin sonucunda kuruldu. Doğu Avrupa'daki diğer sosyalist ülkelerin hepsi, bağımsızlıklarını Sovyetlere borçluydular. Bunların hepsinin liderleri, Nazi işgali karşısında Moskova'ya sığınmış; ül-

keleri işgalden kurtulunca gelecek devletin başına geçmişlerdi. Yalnızca Tito, halkıyla birlikte aynı tehlikeleri ve acıları göğüslemiş; kendi örgütlediği Partizan birliklerinin başında savaşı bizzat yürütmüştür. Bu yönüyle, Kuvayı Milliye'nin başındaki Mustafa Kemal'in eylem çizgisini sürdürmüş gibidir.

Churchill, 11 Ekim 1944'te Moskova'da Stalin'e çeşitli Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkeleri üzerinde nüfuz bölgelerinin hangi oranlarda belirleneceğine dair önerilerde bulunmuş; Stalin de bunları kabul etmiştir. Bu anlaşmaya göre, Yugoslavya Batı ile Doğu arasında yarı yarıya (fifty fifty) nüfuz bölgesi olarak belirlenmiştir³. Bu anlaşma ertesi yıl Yalta Konferansında resmen onaylanmıştır.

Tito ve partisi, başlangıçta Moskova'ya içtenlikle ve biraz da duygusal bir biçimde bağlıydılar. Yalta'nın gereğine uygun olarak, kendi istek ve iradelerine rağmen Kominform'dan atılmışlardır ve Yugoslavya, Batı ile Doğu arasında yarı yarıya nüfuz bölgesi konumuna itilmiştir. ABD ve Sovyetler, bu sonucu, aralarında sağladıkları eşgüdüm dayalı manevralar sonucunda dayatmışlardır. Yugoslavya'nın bu evrimi, Türkiye'nin tam bağımsızlıkçı Kemalî çizgiden koparılacak Batı ittifakına dahil edilmesi süreciyle eş yönlü ve eş zamanlı olarak cereyan etmiştir.

Tito, başlarına neler getirilmek istendiğinin ayırında olmuştur. O dönemde yaptığı bir konuşmada, "başkalarının hesabını ödemek istemiyoruz; uluslararası pazarlıkta rüşvet olarak kullanılmak istemiyoruz; bir nüfuz bölgeleri politikası içine karışmak istemiyoruz" diye haykırmaktadır. Ne var ki çeresiz

kalmış; büyük devletlerin planlarını bozması mümkün olamamıştır.

Daha sonra, 1973'te Yugoslav yazarı Drulovic; Yalta'yı eleştirirken "Geleceğimizi de ne yazık ki 'büyüklerin' sayısız baskı ve hırs eylemlerinin bulutları karartmaktadır" diye yazmaktadır⁴. Bu sözler, bugün yaşanan gerçekler bakımından da geçerlidir.

Bağılantısızlar Hareketi

Tito yönetiminin, Washington'a ve Moskova'ya rağmen izlemek istediği yolun iki belirleyici çizgisi olmuştur. Bunlardan birincisi, dış politikada Bağılantısızlar Hareketi, ikincisi ise ekonomik alanda Özyönetim deneyidir.

Bağılantısızlık Hareketinin temelleri 1955'te Bandung ve 1961 Belgrad konferanslarında temelleri atıldı. Tito, Nehru ve Nasır ile birlikte hareketin öncülüğünü yaptı.

Bağılantısızlık Hareketi, Washington ve Moskova'nın dayatmalarına karşı, dünya halklarının demokratik tepkisini temsil etmek iddiasıyla belirdi. Bağılantısızlar Hareketi, bir çok bakımdan Mustafa Kemal'in tam bağımsızlıkçı çizgisinin devamı ve günümüzdeki "Avrasya Seçeneği" arayışlarının esin kaynağı gibidir. Ne acıdır ki Mustafa Kemal'in ülkesinin, o dönemde Menderes-Zorlu ikilisi tarafından biçimlendirilen dış politikası, Bağılantısızlar Hareketi içinde başlangıçta Batının "Truva Atı" rolünü oynamak biçiminde belirdi. Bu rol, özellikle Bandung Konferansı sırasında somutlaştı. Daha sonraları, Türkiye bu gelişmelerin tamamen dışında kalmak ve giderek karşısında olmak rolünü üstlendi.

Bağılantısızlar Hareketi, güç-

lü bir maddi ve kitlesel temele oturamadı. 1964'te Nehru'nun, 1970'de Nasır'ın ölümüyle Bağılantısızlar Hareketi, gücünü önemli ölçüde yitirdi. Tito'nun 1980 yılı başında ölmesiyle, bu konudaki umutlar tümüyle silindi.

Yugoslavya, dış politikada istikrarlı bir çizgi izleyemedi. Bu durumun "Tito'nun samimiyetsizliğini değil, fakat onun ve Yugoslavya'nın kaderini biçimlendiren tarihsel güçleri denetlemedeki yetersizliklerini kanıtladığı"⁵ söylenebilir.

Bağılantısızlar Hareketi'nin, Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetler arasında beliren ve bugünkü parçalanmanın temelinde yatan görüş ayrılıklarının odaklaştığı konular arasında önemli bir yeri vardır. Henüz Tito hayat-tayken, Slovenya ve Hırvatistan gibi zengin ve Avrupa Birliği'ne sınır oluşturan cumhuriyetlerden, bağılantısızlar hareketine karşı sesler yükselmeye başlamıştı. Bunlar, bağılantısızlar hareketine öncülük etmenin Yugoslavya'nın çapıyla orantılı olmadığı; bunun yerine, Avrupa Ortak Pazarı ile iyi ilişkiler kurarak yabancı sermayeyi çekmenin daha yararlı olacağı görüşündeydiler⁶. Bu yoldaki eğilimler, bağılantısızlığın sonunun gelmesine katkı sağladılar. Karşılık olarak da, bağılantısızlığın sonu, parçalanmayı tahrik eden sonuçlar doğurdu.

Özyönetim

Yugoslavya, özyönetim uygulamalarına 1950'de başladı. Kendi yazdıklarına göre, özyönetimin fikir ve isim babası, Milovan Cilas'tır. Cilas, Tito'nun yakın silah arkadaşısıdır ve devletin kurulmasından sonra da sağ kolu olarak yönetimde yer almıştır.

Cilas'ın sosyalist ülkelerde

kapitalist sınıfın yerini almış bir sınıf olarak gördüğü parti ve hükümet bürokrasisine karşı, "Yeni Sınıf" ismini taşıyan kitabında yönelttiği eleştiriler, o dönemde geniş yankılar uyandırmıştı. Özyönetim fikri, geniş ölçüde bu eleştirilerden güç almaktaydı. Cilas'ın bu yöndeki tutumu ve eleştirileri, zamanla, Yugoslav yönetimi tarafından Batılı kapitalistlerin niyetlerine hizmet edici nitelikte görülmüştür. Bu yüzden ki Cilas, özyönetim uygulamalarına geçildikten bir kaç yıl sonra tasfiye edilmiştir. Ancak, Yugoslavya'nın özyönetim hül-yası, yakın zamanlara kadar devam etmiştir.

Sosyalizmin bütünlük kazanması için demokratik olması elbette ki gerekliydi. Özyönetim, bir bakıma bu yöndeki arayışların ürünüdür. Yugoslav resmi tezine göre, özyönetim, Marksizmin öngördüğü ileri bir aşamada kurulacak olan "özgür üreticilerin birliği" fikrinin ilk somut tezahürüdür.

Yugoslavya'nın uluslararası sermayeye açılması, özyönetim sayesinde sağlanması düşünülen demokratikleşme sürecine gölge düşüren ve giderek sözde kalmasına neden olan, en önemli faktörü oluşturmıştır. Bu durum, Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde bir yandan, çok partili yaşama girerken, diğer yandan da Batı sermayesine kapılarını açmasına veya Rusların glasnost (şeffaflık) ile Perestroykayı bir arada gerçekleştirme iddialarına benzeyen sonuçlar doğurmuştur.

Yugoslavya'da, sınırları giderek genişleyen bir etkinlik kazanan uluslararası sermaye, iktidarını tartışmasız bir konuma yükselttiği ölçüde, özyönetimi ve genel olarak demokrasiyi çarpıklaştırmaktan kurtarmak olanak-

sızlaşmıştır. Bu durumun sonucu olarak, özyönetim uygulamaları, kamusal mülkiyet ile bireysel mülkiyet arasında bir geçiş aşaması işlevi görmesi mümkün olan "grup mülkiyeti" biçiminin oluşumuna ortam hazırlamaktan ibaret kalmıştır. Bu durum, bir yönüyle de "tek ülkede sosyalizm" in, Yugoslavya gibi küçük bir ülkede kurulmasının olanaksızlığını kanıtlayan bir örnek olarak yorumlanabilir.

Tito, uluslararası alanda güçlü dayanaklara sahip olmadan, ciddi adımlar atmanın olanaksızlığının bilincindeydi. Bu açıdan Sovyetlerdeki gelişmeleri daima umutla izlemiştir. Kruşçev'in demokratikleşme çabaları bu yöndeki umutları kamçılamıştır. Ancak, Kruşçev'in kısa bir süre sonra 1964'te tasfiye olması ve aynı yıl Nehru'nun ölümü, Yugoslavya'nın başka arayışlara sürüklenmesine katkı sağlamıştır.

Yugoslavya, 1964 ve 1965'te aldığı bir dizi önlemlerle "pazar sosyalizmi" veya "bırakınız yap-sınlarca sosyalizm" olarak tanımlanan bir süreci resmen başlatmıştır. O yıllarda, kimi gözlemciler tarafından, "sosyalizmden kapitalizme barışçı geçiş" olarak tanımlanan bu sürecin son halkaları, günümüzdeki kanlı olaylardır.

Yugoslavya, geleneksel olarak, sosyalist ülkeler arasında bölgesel gelir dağılımı en dengesiz olan ülke konumundaydı. Pazar ekonomisine geçiş bu durumu daha da ağırlaştırmıştır. 70'li yıllarda patlak veren dünya ekonomik bunalımı ve onunla birlikte kabaran neoliberal dalga döneminde Yugoslavya'ya dayatılan önlemler, istikrarın sağlanmasında belli bir işlevi bulunan Federal hükümetin gücünü büsbütün zayıflatmış ve sosyalizmin

ülkeyi birbirine bağlayan en son halkalarının da parçalanmasına neden olan sonuçlar doğurmuştur. Bu durumun sonuçları, bölgesel gelir dağılımındaki adaletsizliğin derinleşmesinde açıkça görülmüştür. 1976'ya gelindiğinde, ülkenin en zengin bölümünü oluşturan Slovenya'nın adam başına ulusal geliri, en yoksul bölümünü oluşturan Kosova'nın adam başına ulusal gelirinin 7 katına yaklaşmış bulunuyordu.⁸

Yugoslavya'ya dayatılan önlemler, o tarihlerde ABD hükümeti tarafından "oyun planı" (game plan) olarak isimlendirilmiştir.⁹ Kimi gözlemcilere göre, Cilas'da bu oyunun biraz erken sahneye çıkmış bir aktörüydü.¹⁰

Bu gelişmelerin, Tito'nun ölümünden sonraki yıllarda ortaya çıkardığı tablo, Özyönetim ile ilgili çalışmamın 16 yıl önceki ikinci baskısına yazdığım önsözde şöyle anlatılmaktadır.¹¹

"Tito, 1980 yılı Mayıs ayının başında ölmüştür. Tito'nun ölümüne öngelen yıllarda özyönetimli sosyalizmin 1950'lerden beri süregelen uygulamaları çerçevesinde ortaya çıkan bazı sınırlılıkların bilincine varılmış ve bunlar açıktan tartışılmaya başlanmış bulunuyordu.

1965'ten bu yana, otoriter merkezîyetçiliğin sakıncalarından sıyrılmak için atılan adımların, bu defa başka birtakım sakıncaları beraberinde getirmeye başladığı görülmeye başlandı. Merkezi kontrolden boşalan alanların halk katılımıyla değil, yabancı tekellerle bağlantılı yerli tekellerle bağlanmaya çalışıldığı, yabancılara karşı koruyucu önlemlerin kaldırılması, yabancı sermayenin kontrolüne girdiğine dair şikayetler başlamıştı. "Pazar sosyalizmi", "bırakınız yap-sınlarca sosyalizm" olarak nitelendirilen bu uygulamalar, Yugoslavya'yı uluslararası sermaye ve uluslararası pazarla içiçe bir konuma getirmişti.

Bu gelişmelerle bağlantılı olarak bölgelerarası dengesizlikler ağırlaşmakta; esasen mevcut olan, ayrılıkçı eğilimleri tahrik eden koşullar doğurmaktaydı. Özellikle, 1974 yılında toplanan Komünistler Birliği'nin 10. Kongresi bu sorunların dile getirildiği, kendiliğindenciliğin ve piyasa kurallarının herşeyi belirlemesinin şiddetle eleştirildiği bir forum oluşturmıştır. 1978'de toplanan 11. Kongre'de aynı eğilimlerin sürdürüldüğü görülür. Tito'nun da katıldığı ve bir anlamda önderliğini yaptığı bu yeni yöneliş, "demokratik merkezîyetçilik" olarak tanımlanmaktaydı. Komünistler Birliği'nin oluşturduğu platformlarda ısrarla dile getirilen bu eğilimlerin hayata geçirilme şansının sınırlılıkları kısa zamanda görülmüştür.

Yugoslavya'yı uluslararası sermayenin etki alanına sokan koşullar, bu yüzden doğan sorunların çözümünde de başlıca etki kaynağını oluşturmuşlardır. Esasen, henüz Tito ölmeden üst kademe yönetiminde başlayan yeni kadro oluşumu, Tito'nun ölümünden sonra güç dengesinin, beligin bir biçimde uluslararası sermaye odaklarının -bu arada IMF'nin- tercihlerine uygun politikalar doğrultusuna kaymasıyla sonuçlanmış gibi görünmektedir. Bazı gözlemciler sosyalist Yugoslavya'nın Tito sonrası Başbakanı Bayan Milka Planinc ile İngiltere'nin muhafazakar Başbakanı Bayan Thatcher arasındaki benzerliğe dikkat çekmektedir. Her ikisi de "İstikrar politikasının alternatifi yoktur" biçiminde özetledikleri klasik formülü savunmaktadırlar.¹²

Özellikle, 1970'te başlayan, 1973'ten bu yana ağırlaşarak devam eden genel dünya bunalımının Yugoslavya'yı da etki alanı

içine alan sonuçları, Tito sonrası dönemde belirgin bir biçimde ağırlaşmış bulunmaktadır. Bu gelişmeler, OECD raporlarında yeralan verilere dayanılarak şöyle özetlenebilir:

Batı'ta başlayan "tüketici devrimi" patlamasının Yugoslavya'yı etki alanı içine almasıyla 1970'te başlayan iç enflasyonist baskılar, 1979'da petrol fiyatlarındaki hızlı artışın ve dünya ekonomik bunalımının kamçılmasıyla artmış bulunuyordu. Dış ticaret açığı büyümektedir.

Bu gelişmelerin sonucunda, I.M.F. patentli istikrar önlemleri 1980'de sokulmuş ve 1981'de ağırlaştırılmıştır.

I.M.F. kredileri, her yerde olduğu gibi bazı "düzeltici" önlemler karşılığında verilmektedir. Bunun sonucunda Yugoslavya'nın gerçek gelir ödemelerinde, bu yıl (1983) % 7,5 oranında kesinti yapması beklenmektedir. Geçen yıl, gerçek gelirler, 1981'deki düzeyinin % 2,4 oranında, 1977'deki düzeyinin % 9,3 oranında daha düşük düzeyde teşekkül etmiştir. Hükümet, işçilerin bu önlemleri nasıl karşılayacağı konusunda endişelidir. "Bugüne dek toplumsal karışıklıklardan uzak kalmıştır. Bunun nedeni, kısmen, özyönetim sisteminin hala bir dertleşme ocağı olarak işlev görmesidir."¹³

Gene de küçük çaplı ve kısa süreli olmakla birlikte bazı işi bırakma eylemlerinin yoğunlaştığına dair haberler eksik değildir. Yugoslav Tanjug ajansının bildirdiğine göre, 1980 ve 1981 yıllarına yayılan 15 aylık bir dönemde, 13.500 işçinin katıldığı 300 işi bırakma eylemine tanık olunmuştur.¹⁴

İstikrar önlemlerinin bir sonucu olarak, 1979'da % 7 düzeyinde gerçekleşen, reel sosyal hasıla artışı 1980'de % 2,25;

1981'de ise % 1,75 oranına düşmüştür.¹⁵ 1982'de Yugoslavya'nın sınai hasılası, 30 yıldan beri ilk defa olarak ve % 0,3 oranında bir düşüş göstermiştir.¹⁶ Bunlar, geçmişin iddialı hedeflere göre düzenlenmiş planlarına kıyasla bir hayli ılımlı nitelikteki 1981-85 planını, istikrar önlemleri uyarınca daha da törpülenmiş olmasının beklenen sonuçlarıdır.

Buna karşılık istikrar önlemlerinden beklenen olumlu sonuçların gerçekleştiğini söylemek mümkün görünmemektedir. Yugoslav hükümeti, 1982'de dinarı % 20 dolayında devalüe etmekle ve petrol tasarrufuna gidilmekte, ihracatta bir artış beklemekteydi. Bu gerçekleşmemiş ve ülke ihracatı, gerçek değerlerle, 1981'deki düzeyinin % 7 oranında daha düşük bir düzeyde kalmıştır. Cari ödemeler dengesi açığı, ancak ithalattaki daralma sayesinde belli miktarda sınırlanabilmiştir.

Alınan önlemlerle hedeflenen enflasyonu geriletme çabalarının, bir bakıma başarılı olduğu söylenebilir. Hükümet, 1982'de % 15 olarak planlanan faiz haddini % 30'a çıkarmakla ve başka bazı önlemlerle, 1980-1981'de % 40 civarında seyreden enflasyon oranını son yıllarda daha aşağıya çekmeyi başarmıştır. Ancak, bu sonuç için ödenen fiyat oldukça ağırdır. Sosyal hasıla artışındaki düşüşün ve fiyatlar seviyesindeki artışın gerisinde kalan bir gelir artışının yanı sıra, işsizlik, Yugoslavya'da giderek önem kazanan bir sorun niteliğine bürünmektedir. 800.000'e yakın işçinin çalışmak için ülkeden ayrılmış olmasına rağmen, işsizlik oranı, % 13 düzeyindedir.

Yugoslavya'nın oldukça eski bir sorunu olarak bilinen ayrılıkçı hareketlerin, Tito öldükten

sonra daha da alevleneceğini ileri sürenler olmuştur. Tito sonrası dönemde, bugüne kadar yalnızca, 9 Arnavut asıllı Yugoslav'ın ve 2 polisin ölümüyle sonuçlanan Kosova olaylarına tanık olunmuştur. Tito öncesinde görülenlere kıyasla olayların, bu boyutta can kaybına yolaçmış olması bir farklılık sayılabilir. Ayrıca dikkati çeken bir diğer husus, Tito öncesi dönemde ayrılıkçı hareketler, Hırvatistan, Slovenya gibi ülkenin en zengin yörelerinde görüldüğü halde, bu defa ülkenin en fakir bölgesinin bu tür olaylara sahne olmasıdır. Eğer, yalnızca bir rastlantı değilse, bundan, merkezi hükümetin zengin ve fakir bölgeler karşısındaki tutumuyla ilgili bir değişim olduğu sonucu çıkarılabilir.

Bir özerk bölge olan Kosova'nın, federe devlet olması doğrultusundaki taleplerin yolaçtığı sorunlar yeni değildir. Priştine üniversitesinde bir grup öğrenimin başlattığı ve hızla daha geniş boyutlar kazanan Kosova olayları, bir yönüyle bu sorunla bağlantılıdır. Bazı Yugoslav çevrelerine göre, olayların arkasında yalnızca "Stalinist Arnavutluk" değil, uluslararası gerici çevreler ve her türde egemen güçler bulunmaktadır.¹⁷

Tito sonrası dönemde yoğunlaşan ekonomik sorunlar ve bununla bağlantılı gelişmeler, geçmişte edinilen deneylerin ışığında özyönetim sistemini geliştirme ve gerçekliğine kavuşturma eğilimlerini geri plana itmiş görünmektedir. Özellikle, derinleşen genel dünya bunalımının Yugoslavya ile ilgili sonuçları bu durumu ağırlaştırmakta; bunalımın genelliği ölçüsünde, genel düzeyde oluşturulan bazı formlara direnmek güçleşmektedir. Konuya Yugoslavya açısından bakıldığında, ekonominin ve

toplumsal yaşamın biçimlenmesinde özyönetimin yerine, uluslararası mali güç merkezlerinin ağırlığının arttığını söylemek yanlış olmayabilir."

Yugoslavya'nın Parçalanması

Öykünün bundan sonrası ise, yani, uluslararası sermayenin Yugoslavya'yı iç savaşa sürükleyen tahripkar etkilerinin büsbütün ağırlaşan sonuçları, Chossudovsky'nin "Yoksulluğun Küreselleşmesi" isimli çalışmasında¹⁹ çok açıklayıcı bir tahlile tabi tutulmuş bulunuyor.

Yugoslavya'nın parçalanmasıyla sonuçlanan kaostan ve vahşetin, geçmişten miras kalan düşmanlıklarla ve hakların barbarlık eğilimleriyle açıklanması inandırıcı bir temelden yoksundur. "Yugoslavya Federasyonu'nun bölünmesi, Belgrad hükümetine kredi veren kuruluşlar tarafından zorla kabul ettirilen makroekonomik yapılandırma programı ile doğrudan ilgilidir."²⁰ Bu tespit, 16 yıl önce yazılmış ve yukarıda aktarmış bulunduğumuz görüşlerle tamtama na örtüşmektedir.

Anlaşılan Yalta dönemi sona ermiş Reykjavik'te Reagan ve Gorbaçov'un buluşmasıyla, yeni bir dünyanın çizgileri belirlenmeye başlanmıştır. Bu süreç Sovyetlerin dağılmasından ibaret kalmamıştır.

Yugoslavya'nın parçalanması, Balkanları özel teşebbüs açısından güvenilir bir alan haline getirme stratejisinin önemli bir parçasıdır. Önce IMF ile imzalanan sözleşmenin ve Londra ve Paris kulüpleriyle varılan borç düzenlemelerinin gereği olarak, merkezi hükümetin federe devletlere sağladığı ödenekler durdurulmuştur. Bu tür önlemler, fiili ayrılma sürecini hızlandıran bir durum yaratmıştır. Bu du-

rum, Avrupa Birliğinin Belgrad hükümeti üzerinde uyguladığı politik baskıyla ve Almanya'nın Balkanlar'ı kendi yörgünesine sokma isteğiyle birleşince parçalanmanın koşulları bütünlenmiştir.

Parçalanma süreci, toplumsal yapının temel unsurunu oluşturan özyönetimin sona erdirilmesi doğrultusundaki adımlarla bir arada gerçekleştirilmiştir. 1989'da çıkarılan İşletme Yasası ile, Özyönetimin işletmeler düzeyindeki yönetsel birimlerini oluşturan birleşik Temel Emek Örgütleri²¹ dağıtılmıştır. Böylece Yugoslavya'da işçilerin iş güvenliklerini ve genel olarak sosyal güvenliklerini tümüyle ortadan kaldıran bir özelleştirme saldırısı başlatılmıştır. IMF ve Dünya Bankasının dayattığı yapısal uyum programlarının doğrudan sonucu olarak, 1991 yılı, ilk bölünmelerin patlak vermesinden hemen önce, sanayide ve bankacılık sektöründe yoğun iflaslara sahne olmuştur.

Komünist Partinin bütün bu olup bitenlere seyirci kalması sağlanabildi. 1990 yılında Hırvatistan, Slovenya ve Bosna-Hersek'te komünistler iktidarı kaybettiler. Hırvatistan ve Slovenya'da iktidara geçen sağcı partiler, yoksul federe devletleri sırtlarında taşıdıkları bir yük gibi gördüklerinden onlardan ayrılarak Avrupa Birliği ile ilişkilerini sıkılaştırma arayışı içine girdiler. İlk kopanlar, en zenginler, yani, Slovenya ve Hırvatistan oldu.

1991'de Slovenya ve Hırvatistan bağımsızlıklarını ilan edince, Almanya, çok açık ve aktif destek verdi; Ayrıca, bu cumhuriyetlerin bağımsızlıklarının tanınması yolunda müttefiklerine baskı yapmaktan da geri kalmadı.

Bölünme acılı oldu. Cumhu-

riyetler arasındaki iç savaş, akıl almaz insanlık facialarına yol açtı. Büyük acılarla birbirlerinden kopmuş olan cumhuriyetlerin her biri, uluslararası finans merkezlerine eskisinden çok daha bağımlı bir konuma sürüklediler. Her biri, ağır borç yükünün kendi paylarına düşen bölümünü ödeme güçlüğü içinde kıvrılmak durumunda bırakıldılar.

İç savaşın acısını en çok çekmiş cumhuriyetlerin başında gelen Bosna-Hersek, Yugoslavya'dan geriye kalan cumhuriyetler arasında en ağır ölçülerde ve sömürgeleştirilme anlamına gelecek biçimde bağımlılaştırıldı. Bosna-Hersek, egemenlik yetkisini fiilen ve çok geniş ölçüde uluslararası finans merkezlerine devretmek zorunda bırakıldı. Örneğin, Bosna-Hersek Anayasasının 7. Maddesi bu ülkenin Merkez Bankasının ilk başkanının IMF tarafından atanmasını ve Bosna-Hersek veya komşu ülke vatandaşı olmamasını öngörmektedir.

Öyle anlaşıyor ki Bosna-Hersek, biraz da topraklarının altında petrol bulunmasının bedelini ödemektedir. 1995'te imzalanan Dayton anlaşması, Sava ırmağının yanında kayda değer petrol rezervleri bulunan bölgeyi, Tuzla'daki karargahla birlikte Amerikan askeri üssünün bir parçası haline getirmiştir.²²

NATO Müdahalesi

Yugoslavya'da sahnelenen insanlık dramının en acılı bölümleri, Kosova'da devam etmekte.

Tito yönetimi, Sırbistan sınırları içinde yer alan Kosova'ya ve Voyvodina'ya 1974'te özerklik tanımıştı. Özerklik rejimi, Kosova nüfusunun yüzde seksenine yakınına oluşturan Arnavutların arasında ayrılıkçı duyguları besleyici ve Sırların öfkelerini

tahrik edici doğrultuda kullanıldı.

Miloseviç, Arnavutlara karşı uyanan öfkenin rüzgarını arkasına alarak 1987'de Yugoslav Komünist Liginin yönetimini ele geçirdi ve 1989'da Kosova'nın özerkliğini geri aldı.

Kosovalılar, Sırp dayatmalarına karşı Gandi tarzı bir mücadeleye yolu izleyen İbrahim Rugova'nın liderliğinde barışçı ve fakat çetin bir direniş sergilediler. Bazı sonuçlar almaları mümkün görünüyordu.

Ancak, 1996'da bazı gözlemcilerin "karanlık bir örgüt" olarak nitelendirdikleri UÇK (Kosova Kurtuluş Ordusu) ortaya çıktı. UÇK, güvenlik güçlerinin yanı sıra, daha önce Hırvatlardan kaçmış ve Kosova'ya yerleştirilmiş olan Sırp göçmenlere karşı da terörist eylemlere girişti.²³

Öyle anlaşıyor ki burada "karanlık" nitelendirmesine neden olan durum, çatışmaların olağanüstü ölçülerde ve hızla büyümesine neden olan bazı gizli tahriklerin varlığından duyulan kuşku. Bizim dilimizde "taşvana kaç tazıya tut" deyişiyi ifade edilmesi mümkün olan bu tür tahrikler, Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde hiç bir zaman eksik olmamıştır. Bazı Batılı gözlemciler göre, Hırvatların Sırlara karşı uyguladıkları "etnik temizlik"te bu durumun belirgin örnekleri tespit edilmiştir. "Eski Yugoslavya'da 1990'ların ortasında Hırvatistan tarafından yapılan etnik temizlik, ABD'nin gözetiminde yürütülmüştür. ABD generalleri ve CIA görevlileri, Hırvat topçularını etnik temizlik için hedef bulmada yönlendirmişlerdir. Hedef Sırlardır."²⁴

Öte yandan, UÇK'nın mafya ve uyuşturucu ticaretiyle ilişkile-

ri bulunduğu dair gözlemler de eksik değildir. Bu konularda ki uzmanlığıyla tanınan Chossodovsky'ye göre, bu ilişkiler, "Batı'nın ekonomik, stratejik ve askeri hedefleriyle büyük bir uyum içinde Kosova'da çatışmayı finanse etmede" kullanılmıştır.²⁵

Bu koşullarda UÇK'nın izlediği yol, Kosova'ya ve özellikle de Kosovan Müslüman nüfusu na karşı birikmiş düşmanca duyguları kişiliğinde somutlaştırılan Miloseviç yönetiminin gaddarlığıyla kesişince, tarihin gördüğü en acımasız sürgün ve kıyım olaylarından biri ortaya çıktı. Böylece, NATO müdahalesinin, çok değişik çevrelerin gözünde meşruiyet kazanmış bir hareket olarak başlatılması mümkün olabildi.

NATO müdahalesi, iddia edilenin tersine sonuçlar vermiş; müdahalenin başlamasıyla "etnik temizlik" görülmemiş boyutlara ulaşmış, Miloseviç'in arkasındaki halk desteği daha da güçlenmiştir.

Bununla birlikte, NATO müdahalesi, insanlık tarihi açısından bir dönüm noktası sayılabilecek ölçüde önemli bir adım oluşturmıştır. Bosna-Hersek'ten farklı olarak müdahale, BM tarafından değil; NATO kullanılarak yapılmaktadır. NATO kuruluş amacının aksine, savunma için değil saldırı amacıyla kullanılmaktadır. Uluslararası topluluk adına savaşa ve barışa karar verme yetkisine sahip tek organ olan BM Güvenlik Konseyi ve hatta ABD Kongresi devre dışı bırakılmışlardır. 1945'ten bu yana ilk defa, egemen bir Avrupa ülkesinin toprakları bombalanmaktadır. ABD, müttefiklerini peşinden sürüklemeyi başarmış; Avrupa'nın "sosyalist" liderleri (Jospin, Blair, D'Alema, Schrö-

der) eski bir İspanyol sosyal demokrasi olan NATO genel sekreteri Solana ile birlikte, Clinton'un arkasında saflarını sıkılaştırmışlardır. Kısacası, Yeni Dünya Düzeninde kayıtsız şartsız egemenliğin kimde olduğu, yani tepesinde ABD'nin yer aldığı bir küresel totalitarizmin gerçekliği, çok kesin bir biçimde tescil edilmiştir.

ABD yönetiminin Güvenlik Konseyini ve Kongreyi baypas etmekte yararlandığı en önemli ideolojik silahı, "insan hakları" konusu oluşturmuştur.²⁶ "Ve burada, yeni bir tehlike yatmaktadır. Kafirlerle Hristiyanlığı taşıma amacına yönelik 'uygarlaştırma misyonu'nun geçmişte Asya ve Afrika'nın fethini meşrulaştırıcı bir gerçekçe olarak kullanılması gibi, bugün de 'insan hakları', dünya çapında yeni tür bir emperyalist askeri müdahaleyi örtülemenin aracı olabilir (...) Önemli olan husus, tüm diğer çabalarda olduğu gibi burada da uyanıklığı elden bırakmamak, iyi niyetlerin yönelindikleri hedefin tamamen tersi doğrultuda kullanılmasına fırsat vermemektir. Kaba bir ekonomik rekabete kendisini kaptırmış, giderek zengininin daha zengin yoksulun daha yoksul olduğu bir dünyada, insan hakları ihlalleri artmayacak da ne olacaktır. İnsanın insana insanlık dışı davranmasını örneklerinin bu kadar bol miktarda sergilendiği bir ortamda, Batı medyası ve hükümetleri, kuşku yok ki ulus ötesi kapitalizmin kök salmasını engelleyen insan hakları ihlalleriyle daha çok ilgilidirler."²⁷

Türkiye'yi İlgilendiren Sonuçlar

NATO'nun Yugoslavya'yı bombalaması Batı medyasında yelpazenin çok değişik dilimlerine yayılmış kalabalık bir koroyu

harekete geçirdi. Sanki bir yerlerde bir orkestra şefi tek sesli bir melodi için değneğini oynatmıştı. NATO'nun Yugoslavya'ya müdahalesine karşı çıkılmakta; ancak bunun haksızlığı kanıtlanmaya çalışırken, Türkiye'de de aynı koşulların varlığı iddia edilmek suretiyle Türkiye'nin bombalanmamış olmasına dikkat çekilmektedir. Bu öyle bir tonlamayla yapılmaktadır ki sonuçta Yugoslavya'nın bombalanmasının haksızlığı değil; Türkiye'nin bombalanmamasının haksızlığını ortaya koymak gibi akıl ve mantıkla bağdaştırılması olanaksız bir tutum sergilenmiş olmaktadır.

Bu koroya, Batı dünyasının olağanüstü şişirilmiş şöhretlerinden, bir zamanlar Marks'a baş belası olmuş bulunan anarşist Bakunin'in günümüzdeki izleyicisi Chomsky dahildir.²⁸ Bir başka ünlü isim olan Gunder Frank'a göre, "ABD, NTO üyesi olduğu için Türkiye'nin Kürtlere karşı" uyguladığı politikaya göz yummaktadır.²⁹ Genel Batının en önde gelen yayın organlarından Le Monde Diplomatique'te Dominique Vidal imzasıyla çıkan bir yazıda şu soru sorulmaktadır: Neden Müttefikler "Türkiye'deki Kürtleri kurtarmak için ve Kıbrıs'ı yeniden birleştirmek için" müdahale etmemekteymiş?³⁰

Herşey bir yana, Türkiye'de yaşayan ve gerçeklere gözünü kapamak kararlılığı taşımayan herkesin, buradaki durumla "etnik temizlik" olarak ifade edilen bir dramın tekrarına geldiği Yugoslavya arasında benzerlik kurması mümkün olmasa gerektir. Böyle bir benzetme, ancak, bebek katilleri ve uyuşturucu kaçakçıları ile Kürt asıllı yurttaşlarımızı özdeşleştirmek suretiyle yapılabilir.

Dolayısıyla, yukarıya aktardığımız iddialara bu yazı çerçevesinde uzun uzun yanıt vermek boşuna bir çaba olur. Ancak, Chomsky ile bu konulara ilişkin olarak yürüttüğümüz tartışma çerçevesinde yazdığım mektuplarda, kendisinin yalan yanlış bilgilendirmelere dayanan ve yukarıya aktardığım iddialarla örtüşen düşüncelerini yanıtlamış bulunuyorum. Bu mektupları, onun bana yazdıklarıyla birlikte önümüzdeki günlerde yayınlamak niyetindeyim.

Ayrıca, şu kadarını belirtmek gerekir ki bu yurdun insanları, bu asrın başında herhangi bir ırksal ve etnik ayrıma yer tanımayan birliktelikleri sayesinde yeryüzünün ilk anti emperyalist mücadelesinin bayrağını yükseltmişlerdir. Bugün de küresel totalitarizmin yeryüzünü cehenneme çevirme niyetlerine karşı anlamlı bir yanıtın oluşmasına, ancak halkımızın birlikteliği temelinde katkı sağlayabiliriz.

Buna karşılık, bizim tarihimizde değişik etnik kökenden insanların ayrılmasıyla sonuçlanan her olay, sonu felakete varan koşullara zemin hazırlamıştır. İngilizlerin kışkırtmasıyla patlak veren Şeyh Sait isyanı, yalnızca Musul petrollerinin bizim denetimimizden çıkmasına yolaçmakla kalmamış; Kürt veya Türkmen asıllı insanların da Anadolu'daki kardeşleriyle bağlarının kopmasına neden olmuştur. Türkiye Cumhuriyetinin sınırları dışında kalan bu insanlar yıllar süren bir kaos ve karanlık ortamında kalmışlar; bu durum sonuçta Halepçe katliamına kadar varmıştır.

Ermenilerin denetimindeki Yukarı Karabağ'da doğup büyümüş olan Kürtlerin acı sonu da derslerle doludur. Bunlar, sosyalizm sonrası dönemde ortaya çı-

kan ilk kargaşa ortamında, Azerbaycan-Ermenistan savaşı sırasında Ermeniler tarafından tam bir "etnik temizliğe" kurban edilmişlerdir.³¹

Öte yandan, mevcut koşullarda, Kıbrıs'ın yeniden birliği için Türkiye'nin bombalanması gereğini gündeme getirmek, yeşil adada Türklere karşı yeni bir etnik temizliğe tanık olmak özleminle yanıp tutuşmaktan başka ne anlama gelir. Ayrıca nasıl unutulabilir ki Kıbrıs'ta birliği bozmuş olanlar, Türkler değildir. Kıbrıs'ta birliği bozmuş olanlar, yalnızca Türkleri değil, Makarios dahil, pek çok rumu kıyıma öldürmek kararlılığı ile darbe yapmış olan faşist Samson ve ona arka çıkan, göz yumanlardır.

Halkımız, bugüne kadar, ırkçılığa ve ayrımcılığa yer tanımayan tarihsel ve kültürel birikimiyle pek çok oyunu geniş ölçüde bozmuştur.

Gene de uyanık ve dikkatli olmayı elden bırakmamalıyız. Yeni Dünya Düzeninin egemenleri, egemenliklerini perçinlemek, paranın efendiliğine herkesin boyun eğmesini sağlamak için, bu emellerine engel teşkil eden her şeyi tahrip etmek kararlılığında olduklarını defalarca göstermişlerdir. Dün Yugoslavya'da barış ve kardeşlik vardı; bugün kan gövdeyi götürüyor.

Ülkemizde de şiddetin ve nefretin tırmanmasına karşı koymak, hepimizin büyük sorumluluğudur.

DİPNOTLAR

- 1 Kimi gözlemciler, Kosova Meydan Muharebesi'nin Sırp halkının ortak bilincinde bıraktığı izleri, politik psikolojiye özgü bir deyimle "seçilmiş travma" (chosen traumas) olarak nitelendirmektedirler. Bkz; Tahir Hatı-

boğlu, Bosna'ya Farklı Bakış, Selvi Yayınları, sayı: 21, Ankara, 1996, s. 104-105.

- 2 Bkz: Données sur la Yougoslavie, Belgrad, 1976, s. 9,89,101; Alpaslan Işıklı, Kuramlar Boyunca Özyönetim ve Yugoslavya Deneyi, (birinci baskı, AÜ/SBF Yay. Ankara 1980), ikinci baskı, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1983.
- 3 Churchill, Memoirs; Charles L. Mee, Meeting at Potsdam, George Books, Londra, 1976, s. 118-9; A. Işıklı, age, s. 98.
- 4 Milojo Duloovic, Özyönetim, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976, s. 52; A. Işıklı age, s. 98-99.
- 5 "Review of The Month, Yugoslavia and The Soviet Union", Monthly Review, cilt: VII, no. 4, 4.8.1955, s. 118; A. Işıklı, age, s. 106.
- 6 Regulations on Joint Investment of Domestic and Foreign Partners in Yugoslavia, Belgrad, 1967; d. Russinow, Yugoslav Experiment, 1939-1973, C. Hurst and Company Londra, 1977, s. 215; A. Işıklı, age, s. 107.
- 7 "Peaceful Transtion from Socialism to Capitalism", Monthly Review, cilt: 15, no: 11, Mart 1964.
- 8 Daha ayrıntılı rakamlar için bkz: A. Işıklı, age, s. 138.
- 9 Foreign Affairs, Temmuz 1966; A. Işıklı, age, s. 105.
- 10 "Review of The Month, Yugoslavia and The Soviet Union", agm, s. 117, A. Işıklı, age, s. 105.
- 11 Alpaslan Işıklı, age, s. 8-10.
- 12 "Yugoslavya shivers under cold blast of economic realism", Financial Times, 26 Ekim 1982.
- 13 "Jugoslav Economy Balkan Blues" The Economist, 22 Ocak 1983.
- 14 Milliyet, 13 Temmuz 1981.
- 15 OECD, Economic Surveys, Yugoslavia, Temmuz 1982, s. 7.
- 16 "Jugoslav Economy" agm.
- 17 Aynı yer.
- 18 Socialist Thought and Practice, no. 9 Eylül 1982, s. 90.
- 19 Michel Chossudovsky, The

Globalisation of Poverty, TWN, Penang Malaysia, 1997, s. 243-258. Bu kitabın ilgili bölümlerinin geniş bir özeti, Teori'de yayımlanmıştır. Bkz: "Yugoslavya'nın parçalanması ve Bosna-Hersek'in sömürgeleştirilmesi", Teori, sayı: 111, Nisan 1999, s. 31-43.

- 20 Chossudovsky, agm, s. 31.
- 21 Birleşik Temel Emek Örgütleri için bkz: A. Işıklı, age, s. 122-134.
- 22 Chossudovsky, agm, s. 42
- 23 Michael Albert ve Stephen R. Shalom, "The Kosova/NATO Conflict: Question and Answers" (Nisan 1999/Znet-http://www.zmag.org.)
- 24 Alexander Cockburn and Jeffry St. Clair, "How the US State Department Recruited Human Rights Groups to Cheer On the Bombing Raids" (ABD Dışişleri Bakanlığı Bombalama Uçuşlarını Alkışlamaları İçin İnsan Hakları Gruplarını Nasıl Görevlendirdi), (Nisan 1999, http://www.coterpunch.org.)
- 25 Michel Chossudovsky, "UÇK'nın Parası Mafyadan", Aydınlık, sayı: 613, 17 Nisan 1999, s. 15.
- 26 Alexander Cockburn and Jeffry St. Clair, agm.
- 27 Diana Johnstone, "Seeing Yugoslavia Through a Dark Glass", (Progressive Sociologists Network), 15 Nisan 1999.
- 28 Noam Chomsky, "The Current Bombings", Nisan 1999 (http://www.zmag.org).
- 29 Andre Gunter Frank, "US/NATO Hypocritic Oath", 4Nisan 1999 (progressive sociologist network)
- 30 Dominique Vidal, "Quelle issue pour la crise des Balkans", Le monde diplomatique, 13 Nisan 1999.
- 31 Thomas Goltz, "The Kurds Are Far From Ethnic Monolith", International Herald Tribune, 4 Mart 1999.

Sendikacılık hareketine ilişkin çeşitli kitaplar yayımlanıyor. Bu kitaplarda doğru bilgiler ve değerlendirmeler olduğu kadar, maddi hatalar ve yanlış değerlendirmeler de yer alabiliyor. Bu yazımda, bu alanda tanınmış iki kişinin, sayın Oya Baydar ile Prof.Dr.Sayın Kamil Turan'ın son aylarda yayımlanan çalışmalarındaki bazı maddi hatalara değineceğim.

Her iki kitapta da önemli ve doğru bilgiler ve doğru değerlendirmeler de bulunmaktadır. Yapılan değerlendirmelerin bir bölümü ise tartışmaya açıktır. Bu kısa yazıda bu değerlendirmeler tartışılmadı. Yalnızca maddi hataların bir bölümüne dikkat çekilmekle yetinildi. Amacımız, yaygın olarak başvurulacağına inandığımız bu iki kitaptaki hataların başka çalışmalarda tekrarlanmasını önlemektir.

Oya Baydar, Türkiye'de Sendikacılık Hareketi

Sayın Oya Baydar'ın Türkiye'de Sendikacılık Hareketi isimli kitabı, 1998 yılı Aralık ayında Friedrich Ebert Vakfı tarafından yayımlandı (İstanbul, 38 s.).

Oya Baydar'ın kitabında grev hakkının elde edilişi konusunda şöyle deniliyor: "Türkiye'de işçiler grev hakkını ancak 1963'te elde ettiler." (s.36)

Bu değerlendirme doğru değildir. 1909 yılında kabul edilen Tatil-i Eşgal Kanunu'nun grev hakkının kullanımına ilişkin düzenlemeleri 1936 yılında kabul edilen ve 1937 yılında yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanunu'nun grev hakkını ortadan kaldırmasına kadar yürürlükteydi. Cumhuriyet'in ilk 13 yıllık döneminde işçilerin grev hakkı vardı. Türkiye'de işçiler grev haklarını 1936 yılında kaybettiler. Grev hakkını yeniden kazanmaları 1961 yılında Anayasanın 47. maddesiyledir.

SENDİKACILIĞA İLİŞKİN KİTAPLARDAKİ YANLIŞLAR

YILDIRIM KOÇ
Genel Başkan Danışmanı

İşçilerin grev hakkını yeniden elde etmelerini sağlayan temel metin, 1961 Anayasasıdır. 1963 yılında kabul edilen 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası, 1961 Anayasasındaki son derece geniş bir biçimde yer alan grev hakkını kısıtladı.

Oya Baydar, 1946 yılında kurulan sendikaların tümünün aynı yıl Aralık ayında kapatıldığını ileri sürüyor: "Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde işçilerin insiyatifiyle yüzlerce sendika kurulmuş, ama aynı yılın aralık ayında, gelişmelerden ürken hükümet tarafından sıkıyönetim ilan edilerek, sıkıyönetim kararıyla tümü kapatılmıştır." (s.8)

1946 Haziran'ından sonra kurulan sendikaların bir bölümü işçilerin insiyatifiyle, bir bölümü kurulan iki sosyalist partinin yönlendiriciliğinde gerçekleşti. Gelişmelerden ürken hükümetin sıkıyönetim ilan ettiği iddiası tümüyle yanlıştır. İkinci Dünya Savaşı başlayınca İstanbul'un da aralarında bulunduğu belirli illerde sıkıyönetim ilan edilmişti. İs-

tanbul'daki sıkıyönetim 7 Aralık 1945, 13 Mayıs 1946 ve 4 Aralık 1946 tarihlerinde altışar ay sürelerle yeniden uzatılmıştı. Diğer bir deyişle, sendikal örgütlenmenin yaygınlığı nedeniyle sıkıyönetim ilan edilmesi söz konusu değildir. Varolan sıkıyönetim de, 1946 yılı Aralık ayında yalnızca iki sosyalist parti ile bağlantılı sendikaları kapattı. Sendikaların önemli bir bölümü varlığını sürdürdü.

Oya Baydar şöyle yazıyor: "Türkiye'de, işçi sendikaları gibi işveren sendikalarının kurulması da 1947'de çıkarılan sendikalar yasasıyla olanaklı hale geldi." (s.24)

Bu sözler doğru değildir. Sendikalar 1946 yılı Haziran ayından itibaren kurulmaya başlandı.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Sadık Şide 12 Eylül sonrasında sosyal güvenlik bakanı oldu. Oya Baydar ise TÜRK-İŞ Genel Sekreteri ile Genel Başkanını ve ayrıca sosyal güvenlik bakanlığı ile çalışma bakanlığını birbirine karıştırıyor: "Dönemin hükümetlerine başkanını bakan olarak veren..." (s.11) "Konfederasyon'un Başkanının askeri hükümete Çalışma Bakanı olarak girmesi..." (s.16)

Çalışma mevzuatımızda "faaliyetin durdurulması" ile "kapatılma" birbiriyle bağlantılı ama birbirinden çok farklı iki ayrı hukuki durumdur. Örneğin, 12 Eylül sonrasında DİSK ve bağlı sendikalar kapatılmamıştır; bunların faaliyeti durdurulmuştur. Çalışma mevzuatında ayrı bu iki kavramı karıştırmamak gerekir. Oya Baydar, hukuken faaliyeti durdurulmuş olan sendikaların kapatıldığını ileri sürmektedir: "Darbenin hemen ardından grev yasasıyla birlikte çok sayıda sendika kapatılırken..." (s.7) "Darbenin ardından DİSK ve tüm sendikaları kapatılmış..." (s.11) "DİSK, 12 Ey-

lül askeri darbesiyle kapatıldığı güne kadar..." (s.17)

Oya Baydar DİSK'in yeniden faaliyete geçmesi konusunda şunları ileri sürmektedir: "DİSK, 1992'de çalışmalarına yeniden başlayabildi." (13) "1980'de kapatılan...DİSK, 1991 sonunda davanın düşmesiyle 1992'de yeniden açılabilmiştir." (s.17)

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 no.lu askeri mahkemesi 24 Aralık 1986 günü DİSK ve bağlı sendikaların 28'i hakkında kapatma kararı verdi. Ancak dava Askeri Yargıtay'a götürüldüğü için, hukuksal açıdan faaliyetin durdurulması durumu devam etti. 12 Nisan 1991 günlü Resmi Gazete'de yayınlanan 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası ile Türk Ceza Yasası'nın 141. maddesi yürürlükten kaldırıldı. Askeri Yargıtay da, 16 Temmuz 1991 günlü kararıyla, DİSK ve bağlı sendikalar ve yöneticileri hakkında açılan davayı beraatle sonuçlandırdı. Diğer bir deyişle, dava düşmedi, dava beraatle sonuçlandı. DİSK 1991 yılında yeniden faaliyete geçti. 1992 yılında ise malvarlığına kavuştu.

Oya Baydar, Türkiye'de memurların 1980 yılına kadar sendikalaşma hakkına sahip olduğunu ileri sürüyor: "1980 öncesinde grevsiz de olsa sendika kurma hakkına sahip olan kamu çalışanları (memurlar) bu haklarından yoksun bırakılmışlardır." (s.7) "12 Eylül'de sendikal haklarından yoksun bırakılmış olan memurların..." (s.12) "1980 öncesinde öğretmenler, sağlık personeli ve teknik personel için tanınmış olan grevsiz sendika hakkı 1980 sonrasında kaldırılmıştır." (s.20)

Halbuki, 1965 yılında kabul edilen 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Yasası uyarınca kurulan kamu çalışanları sendikaları, 20.9.1971 gün ve 1488 sayılı Kanunla Anayasanın 119. maddesin-

de yapılan değişiklikle yasaklandı ve kapatıldı. 1972-1980 döneminde Türkiye'de memur sendikalarının kurulması yasaktı ve bu sendikalar yoktu.

Oya Baydar, kamu emekçilerinin sendikal haklarına kavuşmaları konusunda da önemli hatalar yapıyor. Önce 1996 yılından söz ediyor: "Kamu emekçilerinin sendika haklarını yeniden elde etmeleri, ancak 1996'da kısmen gerçekleştirebilmiştir." (s.7) 1996 yılında böyle bir gelişme olmadı. "Sendika kurma hakkını yasal olarak 1995'te elde etmiş olan kamu çalışanlarının (memurların)..." (s.31) Bu değerlendirme de doğru değil. 23.7.1995 gün ve 4121 sayılı yasayla 1982 Anayasasının 53. maddesinde yapılan değişiklik, genellikle zannedildiğinin aksine, kamu çalışanlarına sendika kurma hakkını yasal olarak vermemiştir. Metin şu şekildedir: "kamu görevlilerinin kanunla kendi aralarında kurmalarına cevaz verilecek olan..." Bu kanun daha çıkmadığından, 1995 yılındaki Anayasa değişikliği gerçekte hak genişletici değil, hak daraltıcı niteliktedir. Oya Baydar, 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'nın 22. maddesinde 12.6.1997 gün ve 4275 sayılı yasayla yapılan değişikliğe değinmiyor. Önemli olan bu madde şöyledir: "Devlet memurları, Anayasada ve özel kanununda belirtilen hükümler uyarınca sendikalar ve üst kuruluşlar kurabilir ve bunlara üye olabilirler."

Oya Baydar, "halen yürürlükte olan toplu iş sözleşmesi yasası, 3 tip toplu sözleşme belirlemektedir" diyerek, işyeri ve işletme toplu iş sözleşmelerinin yanı sıra, "grup toplu iş sözleşmeleri"nden söz etmektedir. 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasasında grup toplu iş sözleşmelerinden söz edilmemektedir.

Oya Baydar, kamu çalışanları-

nı ele alırken yalnızca memurlardan söz ediyor. Halbuki sayıları 300 bin dolayında olan sözleşmeli personel de memurlarla birlikte örgütleniyor ve bazı işkollarında sözleşmeli personel ağırlıktadır (Telekom gibi).

Oya Baydar, kamu çalışanları sendikalarının KESK, Türkiye Kamu-Sen ve Memur-Sen içinde örgütlendiğini söylüyor. Unuttuğu, 1995 yılında kurulan Demokratik Kamu-İş Konfederasyonu da vardır.

Oya Baydar şöyle yazıyor: "1988'den itibaren, başta eski bir örgütlenme geleneğine sahip olan öğretmenler olmak üzere, memurlara sendika hakkı tanınması için mücadele eden en aktif kesimlerin kurduğu sendikalardan oluşan KESK..." (s.20)

Kamu çalışanlarının örgütlenmesi mücadelesi, 1985 yılı sonunda yapılan bir toplantıda Prof.Dr.Alpaslan Işıklı'nın başlattığı bir tartışmayla gündeme girdi; abece Dergisi ve Eğitim-Der ile gelişti ve 28 Mayıs 1990 günü Eğitim-İş'in kurulmasıyla önemli bir aşamayı kaydetti. Dönüm noktaları, 1985 ve 1990'dır; 1988 değildir.

Oya Baydar, KESK'in genel merkezinin Ankara'da olduğunu belirtmektedir (s.20). KESK'in genel merkezi İstanbul'dadır.

Oya Baydar, Türkiye Kamu-Sen'le ilgili olarak şunları yazıyor: "1992'de Ankara'da kurulmuş olan, 1995'ten sonra kuruluşunu resmen tamamlayan Konfederasyon..." (s.21)

Türkiye Kamu Sen önce 5 Mayıs 1989 tarihinde Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı (TÜRKAV) olarak örgütlendi. Türkiye Kamu Sen ise 24 Haziran 1992 tarihinde Ankara Valiliği'ne yaptığı başvuruyla resmen kuruldu. Birinci olağan genel kurulunu 20 Aralık

1992, ikinci olağan genel kurulu-
nu da 22-23 Haziran 1996 günle-
ri topladı.

Oya Baydar, MİSK konusun-
da şunları yazıyor: "MİSK, 1987
sonunda, yasal engelleri aşabil-
mek için kendini feshederek Yurt-
İş adı altında yeniden kurulmuş-
tur. Faaliyet yapamayan ve bir
varlık gösteremeyen örgüt, sade-
ce İzmir'de kurabildiği birkaç
sendika ile 1993'te bu defa BİSK
(Birleşik İşçi Sendikaları Konfe-
derasyonu) adıyla yeniden ortaya
çıkış, bu ad değişikliği de bir
işe yaramayınca, 1994'te yeniden
MİSK olarak genel kurul topla-
mıştır." (s.19)

Bu bilgiler de yanlıştır. MİSK
19-20 Aralık 1987 günleri topla-
nan genel kurulunda adını Yurt-İş
(Yurt İşçi Sendikaları Konfede-
rasyonu) olarak değiştirdi. Kendi-
sini feshetmedi; yeniden kurul-
madı. 1988 yılında Türk Cevher-
Sen'in MİSK'ten ayrılması üzeri-
ne, Çalışma ve Sosyal Güvenlik
Bakanlığı 28.9.1988 günü Ankara
Valiliği'ne bir yazı yazarak,
MİSK'in fesih işlemlerinin başla-
tılmasını istedi. Konfederasyon
1988 sonlarında münfesiş duru-
ma düştü. MİSK, 22-23 Ocak
1994 tarihinde yeniden kuruldu.
Önce BİSK adıyla kurulan ve adı-
nı daha sonra MİSK'e dönüştüren
bu yeni örgütlenmenin, hukuki
açıdan, daha önceki MİSK'le bir
bağı yoktur.

Kamil Turan, Milletlerarası Sendikal Hareket ve Küreselleşme

Prof.Dr. Sayın Kamil Tu-
ran'ın **Milletlerarası Sendikal
Hareket ve Küreselleşme** (Türk
Metal Yay., Ankara, 1999, 130. s)
kitabının büyük bir bölümü Av-
rasya Metal İşçileri Federasyo-
nu'na ayrılmıştır. Ancak ilk baş-
larda uluslararası sendikacılık ha-
reketinin tarihi gelişimine ilişkin
bir bölüm bulunmaktadır. Bu bö-

lümde önemli hatalar yapılmıştır.

Prof.Dr.Kamil Turan'ın kita-
bında "1901 tarihinden günümü-
ze kadar kurulmuş önemli millet-
lerarası sendikal kuruluşlar" baş-
lığı altında bir tablo yer almakta-
dır (s.22). En önemli hatalar bu
tabloda ve daha sonraki sayfada-
dır.

Tabloda, uluslararası sendikal
kuruluş olarak Uluslararası Çalış-
ma Örgütü de (Milletlerarası Çalı-
şma Teşkilatı) yer almakta ve bu
örgütün 1919 yılında kurulduğu
belirtilmektedir.

Halbuki Uluslararası Çalışma
Örgütü bir uluslararası sendikal
örgüt değildir. Uluslararası Çalış-
ma Örgütü 1919 yılında Milletler
Cemiyeti'nin bir yan örgütü ola-
rak kurulmuştur. Günümüzde de
Birleşmiş Milletler'in bir yan ku-
ruluşudur. ILO'ya sendikalar de-
ğil, devletler üyedir. ILO'yu diğer
uluslararası kuruluşlardan ayıran
özelliliği, üçlü yapısı, diğer bir de-
yişle, organlarında hükümetlerin
yanı sıra işçilerin ve işverenlerin
de doğrudan temsil ediliyor olma-
sıdır. Sayın Turan'm iddiasının
aksine, ILO'nun uluslararası sen-
dikal örgüt sayılması son derece
büyük bir hatadır.

Aynı sayfada, Milletlerarası
Hristiyan Sendikaları Konfede-
rasyonu'nun 1919 yılında kurul-
duğu ve 1968 yılında kapandığı
belirtilmektedir. Bu bilgiler doğru
değildir.

Bu örgüt, Uluslararası Hristi-
yan İşçi Sendikaları Federasyonu
adıyla 15-19 Haziran 1920 günle-
rinde Hollanda'da La Haye'de
kuruldu. Hristiyan İşçi Sendikala-
rı Federasyonu, 1946 yılında ye-
niden yapılanarak, adını Ulusla-
rarası Hristiyan İşçi Sendikaları
Konfederasyonu olarak değiştir-
di. 1968 yılında yapılan kongre-
sinde de kapanmadı; adını Dünya
Emek Konfederasyonu olarak de-
ğiştirdi ve bugün bu adla çalışma-
larını sürdürüyor.

Prof.Dr.Kamil Turan, kitabı-
nın aynı sayfasında, 1968 yılında
Dünya İşçi Konfederasyonu adıyla
yeni bir örgütün kurulduğunu
ve bu kuruluşun bugün de varlığını
sürdürdüğünü belirtiyor. Bura-
da da birkaç hata söz konusudur.
Bu örgütün Türkçe adı genellikle
Dünya Emek Konfederasyonu
(World Confederation of Labour)
olarak kabul edilmektedir. Bazı
kişiler ise Dünya İş Konfederas-
yonu veya Dünya Çalışma Kon-
federasyonu adını kullanmaktadır.
Her üçü de olabilir. Ancak "Dün-
ya İşçi Konfederasyonu" adı yan-
lıştır. Bu örgüt 1968 yılında ku-
rulmamıştır; yukarıda da belirtil-
diği gibi, Uluslararası Hristiyan
İşçi Sendikaları Konfederasyo-
nu'nun 1968 yılındaki kongresin-
de isim değiştirmesi sonucu orta-
ya çıkmıştır.

Prof.Dr.Kamil Turan 1919 yı-
lında kurulan Üçüncü Enternasyo-
nal'in (Komintern veya Komün-
ist Enternasyonal) de bir ulusla-
rarası sendikal kuruluş olduğunu
ileri sürmektedir. Üçüncü Enter-
nasyonal gerçekte bir Dünya Ko-
münist Partisi'dir; ilk kuruldu-
ğunda anarşist örgütlenmeler ve
komünist partilerinin denetiminde
bazı sendikalar da Üçüncü
Enternasyonal'e üye olmuştu.
Ancak, anarşistler bir süre sonra
ayrıldı. Sendikalar da bir süre
sonra Üçüncü Enternasyonal'den
ayrılarak, 1921 yılında Sendika-
lar Kızıl Enternasyonal'i'ni kurdu-
lar. Sendikalar Kızıl Enternasyo-
nali Üçüncü Enternasyonal ile or-
ganik ilişki içindeydi. Her iki ör-
güt, birbirlerinin yönetim kurulla-
rında temsilci bulunduyorlardı.
Ancak Üçüncü Enternasyo-
nal'den bir uluslararası sendikal
kuruluş olarak söz etmek kesin-
likle mümkün değildir. Üçüncü
Enternasyonal, uluslararası ko-
münist hareketin merkezi örgüt-
lenmesiydi. Çeşitli ülkelerdeki
komünist partiler, Komintern'in
"seksiyonları" olarak isimlendirili-

lirdi (Örneğin, Türkiye Komünist Partisi, Üçüncü Enternasyonal Türkiye Seksiyonu idi).

Prof.Dr.Kamil Turan, Sendikalar Kızıl Enternasyonalî'nin 1925 yılında kapandığını ileri sürmektedir. Bu da doğru değildir. Üçüncü Enternasyonal 1935 yılındaki 7. Kongresinde köklü bir politika değişikliği yaptı. Sendikalar Kızıl Enternasyonalî de bu politikaya uydu. 1935 yılından sonra faaliyet göstermedi. 1935 yılında resmi bir kapanma işlemi bile yapılmadı.

Prof.Dr.Kamil Turan, bu hatalarını yalnızca sözkonusu tabloda yapmıyor. Kitabın 23. sayfasında şu değerlendirme yer alıyor:

"Milletlerarası Hristiyan Sendikaları Konfederasyonu 1968 yılında, Üçüncü Enternasyonal 1943 yılında ve Kızıl Sendika Enternasyonalî 1925 yılında kapatılarak milletlerarası sendikacılık sahnesini terk etmişlerdir." (s.23)

Tekrarlamak gerekirse, Uluslararası Hristiyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu 1968 yılında kapanmadı; adını Dünya Emek Konfederasyonu olarak değiştirdi. Üçüncü Enternasyonal'in uluslararası sendikacılık sahnesini terk etmesi söz konusu değildi; çünkü bu örgüt bir sendikal kuruluş değil, dünya komünist partisi idi. Sendikalar Kızıl Enternasyonalî 1925 yılında kapatılmadı; 1935 yılından sonra faaliyetlerini durdurdu.

Prof.Dr.Kamil Turan'ın kitabında yer alan önemli diğer bir hata, Türkiye Kamu-Sen'in Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na üye olduğunun iddia edilmesidir. Prof.Dr.Kamil Turan şöyle yazmaktadır (s.28):

"İşçi Konfederasyonlarımızı ilaveten birer memur konfederas-

yonu olan Türkiye Kamu-Sen ve KESK de Milletlerarası Hür İşçi Sendikalarına üye olarak faaliyet göstermektedir. Aynı zamanda Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun üyesi olan bu memur konfederasyonları milletlerarası sendikal politikalarında yakınlık duydukları işçi konfederasyonlarını izlemektedirler."

Aynı kitabın 29. Sayfasında yer alan tabloda da Türkiye Kamu-Sen'in Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na üye oldukları belirtilmektedir.

Böyle bir durum söz konusu değildir. HAK-İŞ ve KESK, 1997 yılı Aralık ayında Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na üye oldular. Ancak Türkiye Kamu-Sen'in üyeliği veya resmi işleme konmuş bir üyelik başvurusu bile yoktur. Türkiye Kamu-Sen, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na üyelik başvurusu için gerekli formları 1999 yılı Nisan ayının son günlerinde gönderdiği mektupla talep etmiştir. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na ise Nisan 1999 sonuna kadar böyle bir başvuruda bile bulunmamıştır.

Kitapta, TÜRK-İŞ'in OECD Sendika Danışma Komitesi (OECD-TUAC) üyeliğinden ise hiç söz edilmemektedir. Bu komite de ayrı bir örgütlenmedir. TÜRK-İŞ bu kuruluşa üyedir ve ödentilerini düzenli olarak vermektedir. TÜRK-İŞ ayrıca Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Asya Pasifik Bölge Örgütü'ne (ICFTU-APRO) üye bulunmaktadır. APRO, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun bir bölge örgütü olmakla birlikte, ayrı üyelik işlemi ve ayrı ödentisi söz konusudur. Bu durum da Sayın Turan ta-

rafından eksik bırakılmıştır.

İşçi konfederasyonlarına bağlı sendikaların üyesi bulundukları uluslararası işkolu federasyonlarına ilişkin listede de hatalar ve eksikler söz konusudur. Örneğin, kitapta, TÜRK-İŞ üyelerinden Orman-İş Sendikası'nın hiçbir uluslararası işkolu federasyonuna üye olmadığı ileri sürülmektedir (s.31). Halbuki, bilindiği gibi, Orman-İş Sendikamız Uluslararası İnşaat ve Ağaç İşçileri Federasyonu (IFBWW) üyesidir.

Haber-İş Sendikamızın Milletlerarası PTT İşçileri Federasyonu'na üye olduğu belirtilmektedir. Halbuki bu uluslararası işkolu federasyonunun adı bir süre önce "İletişim Enternasyonalî" (Communications International) olarak değiştirilmiştir. Haber-İş artık İletişim Enternasyonalî'ne üyedir.

DİSK'e bağlı sendikaların uluslararası işkolu federasyonlarına üyelikleri konusunda da önemli eksiklikler vardır. Prof.Dr.Kamil Turan, DİSK'e bağlı yalnızca Gıda-İş, Tekstil ve Oleyis sendikalarının uluslararası işkolu federasyonlarına üye olduklarını ileri sürmektedir. Halbuki, örneğin, Genel-İş Sendikası Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu'na (PSI), Lastik-İş Sendikası da Kimya, Enerji, Madencilik ve Genel İşçiler Enternasyonalî'ne (ICEM) üyedir.

Uluslararası alanda önemli diğer bir örgütlenme, Avrupa İşkolu Federasyonlarıdır. Kitapta, HAK-İŞ'e bağlı Öziplik-İş'in kendi işkolundaki Avrupa Federasyonu'na üyeliğinden söz edilirken, TÜRK-İŞ ve DİSK'e bağlı diğer sendikaların kendi işkollarındaki Avrupa Federasyonlarına üyeliklerine hiç değinilmemiştir. Örneğin, TÜRK-İŞ içinde Yol-İş ve Harb-İş'in, DİSK içinde Tekstil'in bu tür üyelikleri vardır.

EMEKLİLİK YAŞINDA DAYATMALAR

ÖĞÜZ OYAN TÜRK-İS Araştırma Müdürü

Sosyal güvenlik sistemine yönelik çok yönlü bir saldırı başlatılmış bulunuyor. Hedef tahtasına özellikle sistemin en zayıf yönü yani emeklilik yaş sınırının olmayışı konulmuş bulunuyor. IMF'den Hükümete, sermaye çevrelerinden irili ufaklı çok sayıda medya kuruluşuna kadar uzanan sistemli bir saldırı var. Medyanın önemli bir bölümünde bugünlerde "Biz Almanya'dan daha mı zenginiz?" ; "kişi başına gelirin 20 bin dolar olduğu Almanya'da emeklilik yaşı 65; 3 bin 200 dolar olan Türkiye'de 43"; (Sabah, 16.6. 99) ; veya, "Ya sosyal güvenlik sorunu çözülecek, ya ekonomi batacak" (Zaman, 14.6.99) türünden kamuoyunu yanlış yönlendirme girişimleri eksik olmuyor. Buna yeni Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı da katkılarını esirgemiyor ve "bu kadar erken emeklilik yaşı görülmemiş şey" tarzında demeçler sıralayıp duruyor.

İşin aslı nedir? Türkiye'de bir emeklilik yaşı tavanı bulunmamakla birlikte, kadınlar için 20, erkekler için 25 yıllık asgari çalışma süreleri ve buna ek olarak asgari prim ödeme gün sayısını doldurmak koşulu bulunmaktadır. Böylece 18 yaşında işe başlayan kadın ve erkekler için 38 ve 43 yaşlarında

emekli olabilme olanağı kuramsal olarak yaratılmaktadır. Ancak gerçek durum görüldüğünden daha karmaşıktır:

-Bu kadar erken yaşlarda emekli olanların toplam emekliler içindeki payı son derece küçüktür. 45 yaşın altında emekli olanların tüm yaş gruplarından emekli olanlara oranı yüzde 8 dolayındadır. Oysa 55 yaşın üstünde emekli olanların toplama oranı yüzde 56'yı bulmakta, hatta 65 yaşın üzerinde emekli olanlar bile yüzde 20 düzeyinde bulunmaktadır. Türkiye'de ortalama emeklilik yaşları kadınlarda 49, erkeklerde 51'dir. SSK emeklileri için bu yaşlar 47 ve 49'dur.

-Emeklilik yaşı için bir tavan konulması 1996 yılında Refahiyol Hükümeti döneminde Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun da onayıyla kabul edilmiş ve 50-55 yaş sınırlarını getiren tasarı Meclis gündemine alınmıştır. Bu tasarı DSP tarafından da değiştirilmeden yasalaştırılmak istenmiş ancak başarısız olmuştur. Eğer bu tasarımı çalışanlar aleyhine değiştirme çabaları olmasaydı, 3 yıldır Türkiye'de 50-55 sınırları yürürlükte olurdu.

Gerçekler böyleyken, 38-43 yaşları üzerinden spekülatif açıklamalar yapmak bugün hiçbir samimiyete sahip değildir. Kaldı ki, mevcut uygulamaya bakılırsa, 50-55 yasal tavanları getirildiğinde fiili ortalamaların kadın ve erkeklerde 53-58 gibi düzeylere çıkma olasılıkları da çok yüksektir. Çünkü erken yaşta emeklilik talebi genelde yaygın değildir. Mevcut durumda üç sosyal güvenlik kurumu ortalaması olarak emeklilik başvurularının yüzde 57'si 55 ve üzerindeki yaşlardayapılmaktadır. Topluma çalışkanlık dersi verenler acaba bunları hesaba katıyorlar mı? Ya da yeterli görmüyorlar mı?

Türkiye'deki fiili emeklilik yaşı ortalamalarını yada Meclis'teki tasarının öngördüğü 50-55 yasal oranlarını dahi düşük bulanlar için konunun biraz daha derinleştirilmesi gerekebilir. Türkiye'de 50-55 yaş sınırlarının niçin sosyo-demografik açıdan yeterli ve ekonomik bakımdan uygun olacağının arkasındaki nedenler 10 maddede toplanabilir:

Birincisi, ortalama yaşam süresinin Türkiye'de hala AB ülkelerinin ortalama 8-10 yaş gerisinde olduğu dikkate alınmak zorundadır. Bu durumda da karşınıza 60-65 yerine 50-55 çıkar. Kaldı ki, Avrupa'da

sendikal örgütlerin emeklilik yaşının aşağıya çekilmesi mücadelesi içinde oldukları da unutulmamalıdır. Hatta sendikaların savunduğu “pozitif esneklik” kavramı içinde haftalık işgücü saatlerinin düşürülmesi talebi yanındaki diğer bir güçlü talep de emeklilik yaşının aşağıya çekilmesi olmaktadır.

Farklılık sadece yaşam süresiyle sınırlı değildir. Nüfusun yaş piramidi bakımından da sanayileşmiş ülkeler ile Türkiye arasında 21. yüzyıl ortalarına kadar kapanamayacak bir açıklık söz konusudur. Konuyu bir OECD raporundan (Le vieillissement dans les pays de l'OCDE: un défi fondamental pour la politique. Etudes de politiques sociales no 20. 127 p., OCDE, Paris 1996) ve 3 Mayıs 1999'da Cenevre'de bizim de TÜRK-İŞ adına katıldığımız Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UN/ECE) İlkbahar Semineri programında tartışılan “Avrupa'da Nüfusun Yaşlanmasının Ekonomik Etkileri” (The Economic Implications of Population Ageing in the ECE Region) toplantısından yararlanarak biraz daha açmak mümkündür.

Nüfusun yaşlanması sorununu yaşayan Avrupa ülkeleri ile Türkiye arasındaki demografik yapı farklılıklarının önümüzdeki çeyrek yüzyılda anlamlı ölçülerde kapanması beklenmemektedir. Her ne kadar Türkiye'de olumlu bir gelişme olarak nüfus artış hızında kentleşmeye, ücretlileşmeye ve yeni yaşam tarzlarına bağlı olarak ciddi bir azalış ortaya çıkmış bulunuyorsa da, nüfusun toplam sayısında 2030'a kadar büyüme eğilimi devam edecektir. Bunun nedeni, henüz do-

ğurganlık çağındaki nüfusun ve 14 yaşın altındaki çocuk nüfusunun toplam içinde önemli bir paya sahip olmasıdır. Nüfus sayımız 100 milyonu bulmadan azalma eğilimine girecek olmakla birlikte, nüfusun duraganlaşması sürecini bir süredir yaşayan ve önümüzdeki on yıllarda azalış sürecini yaşamaya başlayacak olan sanayileşmiş toplumlarla aramızda asgari yarım asırlık bir nüfus yapısı farkı kalacaktır. Türkiye'nin yaş piramidi 2030 yılında dahi 1960 yılının İtalyasınm yaş pramidine ancak yaklaşacaktır (Bakınız tablo: 1 ve 2). Oysa Avrupa'nın en uzun ömürlü insanların yaşadığı ülkelerden biri olan İtalya'da bugün emeklilik yaş sınırları kadınlar için 55, erkekler için 60'tır (tablo 3). Türkiye'yi İtalya'da geçerli olan bu sınırların dahi üzerine taşımaya çalışanların ne demografik, ne toplumsal, ne ekonomik, ne de politik bir dayanakları bulunmamaktadır. Tek neden, son 15 yılda adım adım oluşturulan mali iflasın, ekonomik ve politik bir tesli-

miyetçilikle birleşerek, bağımsız karar alma refleksini köreltmış olması olarak gözükmektedir.

Sanayileşmiş ülkelerdeki emeklilik yaşı sınırlarını esnemez eşikler olarak da görmek gerekir. Bu ülkelerde daha düşük aylık bağlama oranlarına bağlı olarak daha erken yaşlarda emekli olma olanağı bulunmaktadır. Daha düşük oranlardan bağlanan aylıkların dahi Türkiye ortalamalarının çok üzerinde bir yaşam standardı sağlayabildiği -eğer nesnel bir karşılaştırma yapılmak isteniyorsa- gözardı edilmemelidir.

Öte yandan, Avrupa toplumlarında nüfus yaşlanması- nın önümüzdeki yüzyılın ilk 10-15 yılında daha fazla sorun yaratması beklenmektedir. Bunun temel nedeni, Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan nüfus artışının (buna “baby boom”= “bebek patlaması” denilmektedir) şimdi tam tersinin yaşanacak olmasıdır. Bir başka deyişle, İkinci Dünya Savaşı sonrası nüfus patlaması 1965-75 ara-

Tablo 3 :
Bazı OECD Ülkelerinde Emeklilik Yaşı Sınırları

Ülke	Kadın	Erkek
ABD	65	65
Almanya	65	65
İspanya	65	65
İsveç	65	65
İsviçre	62	65
İngiltere	60	65
İsrail	60	65
Yunanistan	60	60
Fransa	60	60
İtalya	55	60

sında işgücü piyasasına yoğun girişlere neden olurken, şimdi de 2010-2015 döneminde yoğunlaşacak emekliliğe ayrılışlar nedeniyle işgücü piyasasından yoğun çekilişlere neden olacaktır. ysa Savaş sonrası doğan neslin kendi doğurganlığı çok düşük kaldığı için arz yönünden işgücü piyasasına yeni girişler önümüzdeki yüzyılda çok cılız kalacaktır. Yoğun emeklilik talepleri bir yandan işgücü piyasasının arz yönünden dengesini bozarken diğer yandan da emeklilik aylıkları ödemelerinde yoğun bir sıçramaya yani büyük finansman sorunlarına neden olacaktır. Sanayileşmiş ülkelerde yasal emeklilik yaşını uzatmaktan ziyade, emeklilik sonrası gönüllü çalışma ("aktif emeklilik") programlarının hazırlanması, alınması düşünülen önlemlerden biri olarak görülmektedir. Ancak bir yandan da, yukarıda belirtildiği gibi, emek örgütlerinden gelen talepler doğrultusunda, zorunlu emeklilik yaşında indirim yapılması yani "pozitif esneklik" önerileri de tartışma gündeminde tutulmaktadır.

İkincisi, Türkiye'de çalışma yaşamına giriş yaşı gelişmiş ülkelerdekinden çok daha erkendir. Türkiye'de işgücünün yüzde 18'inin 19 yaşın altındaki çocuklardan oluşuyor olması olgusu hiçbir gelişmiş ülkede rastlanmayacak bir özelliktir. Hatta Türkiye bu bakımdan birçok Afrika ülkesinden dahi daha geri bir konumdadır. Gelişmiş ülkelerde genellikle 11 yıllık bir zorunlu eğitim dönemi olması, çalışmaya başlayanlar için bunun üzerine de genellikle birkaç yıllık bir çıraklık eğitiminin eklenmesi nedeniyle çalışma yaşamına ilk katılım

bizden çok daha geç başlamaktadır. Çocukluğunu yaşamayan insanların emekliliğini dahi yaşamamalarının bu kadar kolay teklif edilememesi gerekirdi. Kaldı ki, gelişmiş ülkelerde çalışma koşullarının, çalışma güvenliğinin bizdekinden çok daha yüksek, iş kazası ve hastalıklarının çok daha düşük; buna karşılık çalışma zamanı dışındaki yaşam kalitesinin de daha yüksek olmak bakımından çalışanın daha az yıpratıcı bir yaşam sürmesi de gözönüne alınmak zorundadır.

Üçüncüsü, emeklilerin yaşlılık aylıkları çok düşüktür. Dört kişilik bir ailenin aylık asgari gıda harcaması tutarı Haziran 1999 itibarıyla 97 milyonu, yoksulluk düzeyi de denilen aylık asgari geçim sınırı 295 milyon lirayı aşarken, asgari emeklilik aylıklarının Bağ-Kur için 38 milyon, SSK için 70 milyon ve Emekli Sandığı için 96 milyon düzeyinde kalması bunun en çarpıcı göstergesidir. Dolayısıyla, özellikle işgüvencesi yeterli olmayan bazı ücretlilerin henüz elleri iş tutarken emeklilik talebini gündeme getirmelerini; böylece ikinci bir iş bulmak veya serbest iş kurmak bakımından vaktin çok geç olmamasını gözetmelerini yadırgamamak gerekmektedir. Genellikle ikinci bir iş peşine düşenler ailenin reisi konumundaki erkekler olmaktadır. Demek ki, bazıları için emekliliğe ayrılmanın çalışma veriminin henüz yüksek olduğu ortalama 50 yaş civarında gerçekleşmesinin bir nedeni de, aylıklık yönünde bir tercihten ziyade, aile bütçesinin ikinci bir gelirle takviye edilmesi isteği olmaktadır. Dolayısıyla, emeklilik sonrası çalışma olanakları daraltılmak isteniyorsa, bunun tek koşulu-

nu emeklilik yaşının uzatılmasında görmek doğru değildir; bu niyetin, insanca yaşamaya elverişli emekli aylıklarıyla desteklenmesi gerekir. Ancak, tam tersine, Emekli Sandığı'na tabi sigortalıların emeklilik aylığı hesaplamalarında dahi hak kayıplarına yol açacak yeni düzenlemeler öngörülmesi tam bir talihsizliktir.

Dördüncüsü, yukarıda sunulan çerçevede, Türkiye'de erken yaşlardakiler de dahil olmak üzere, emekliliğin ulusal ekonomi bakımından mutlak olarak bir işgücü kaybı anlamına gelmediği açıktır. Dolayısıyla, emeklilik yaşı düzenlenirken gözetilmesi gereken denge şudur: Emeklileri yeniden iş talep etmeye yönlendirmeyecek, dolayısıyla gençlerin iş bulmalarını olumsuz etkilemeyecek kadar yüksek; gelişmiş ülke insanından daha kısa süreli olmayacak bir emeklilik yaşamını garanti edecek kadar düşük.

Emeklilik sonrası yeni bir iş peşinde koşanlar genellikle erkekler olduğuna göre, bu kesim için TÜRK-İŞ'in önerdiği ve 1996 taslağında yeralan 55 yaş sınırı, genç işgücünün emek piyasasına girişini olumsuz etkilemeyecek düzeyde kabul edilebilir. Emeklilik yaş sınırının erkekler için 55'e çıkarılması ikinci iş bulma umudunu azaltacağı için emeklilik talebinin gönüllü olarak 55 sonrasına ertelenmesi için de yeterli bir sınır olacaktır. Buna karşılık, yasal sınırın 60 veya 62'ye taşınması durumunda, emeklilik için gerekli koşulların hiçbir zaman doldurulamaması riski büyüyecektir. Çünkü, emeklilik yaşının yükseltilmesi yönündeki çabalara, asgari prim ödeme gün sayısında yüzde 116'ya varan bir artışın eşlik etmesi,

erkekler için bu sürenin 5000 günden 10.800 güne çıkarılması ve böylece asgari çalışma süresinin 30 yıla yükseltilmesi söz konusu edilmektedir. İşte, emeklilik yaşının yükseltilmesini Türkiye koşullarında çok daha dayanılmaz kılacak ve "mezarda emeklilik" sloganını haklı çıkaracak olan budur. Buna bir de mevsimlik işçiler gibi düzenli çalışma olanağı bulamayanların emeklilik haklarına hiçbir zaman ulaşamamaları veya ancak 65 yaşında erişebilmelerini öngören düzenleme eklenirse Türkiye'nin özel koşullarına uyumsuzluğu daha iyi kavranabilir. Demek ki emeklilik yaşındaki artışı tek başına değil, prim ödeme gün sayısına getirecek artışla birlikte değerlendirmek gereklidir. Buna bağlı temel bir soru da şu olmaktadır: Türkiye koşullarında 55 yaşında işsiz kalıp da iş bulma umudunu koruyan kaç kişi bulunabilecektir?

Beşincisi, işçi açısından kazanılmış emeklilik hakkının çok fazla gecikilmeden kullanılmasını özendiren bir işgüvensizliği yaşanmaktadır. İşçinin bir tür emekli ikramiyesini oluşturan kıdem tazminatı hakkının adeta pamuk ipliğine bağlı olarak elinden uçup gidebilmesine yönelik hükümler bunun temel bir nedenini oluşturmaktadır. Bu kadar temel hakların "üç gün mazeretsiz işe gelmeme" gibi nedenlerle gaspedilebiliyor olması, işçiyi fırsat bulur bulmaz güvenli bir liman arayışına yöneltmektedir.

Öte yandan "zorunlu tasarruf" gibi kesintilerin topluca geriye alınarak sistemden çıkabilme olanağının sadece emeklilik halinde elde edilebiliyor olması ve üstelik bu hakkın dahi her an yeni bir düzenlemey-

le çalışan açısından kaybedilmesi olasılığının bulunması da (devlete bu konularda beslenen haklı güvensizlikle birleşince) emekliliğe özendiren bir etken olmaktadır. Demek ki, emekliliğe özendiren unsurlar bizzat sistemin içinde yer almaktadır.

Altıncısı, süre ve prim gün sayısı bakımından emeklilik talep etme hakkı hukuken elde edildikten sonra emeklilik zamanının artık sadece çalışanın takdirine kalmamasıdır. Türkiye'de işverenin de, özel veya kamu işvereni ayırımı olmaksızın, belirli yaşlardan itibaren çalışanları emekliliğe zorladıkları bilinmektedir. Daha uygun koşullarda genç işgücü istihdamının mümkün olmasının yarattığı basınç sürdükçe Türkiye'de sanayileşmiş ülkelerden farklı bir istihdam yapısının olacağını veri almak zorunludur. Avrupa'da 60 yaşlarında olup da hizmet sektöründe (otel veya lokantalarda) karşınıza çıkan çok sayıda çalışan vardır da acaba Türkiye'de niye yoktur? Bu yaşlarda çalışma yasağı olmadığını bildiğimize göre, acaba sorunun bir yönü de işgücü piyasasının Türkiye koşullarından yani işgücü talebinin özelliklerinden kaynaklanıyor olmasın? Nitekim, Türkiye'de ortalama emeklilik yaşının 50 civarında olması sadece çalışanın tercihi olmayıp, ucuz ve genç işgücünü tercih eden işverenin de talepleri doğrultusunda oluşmaktadır. Ek olarak, kamu kesiminde de çeşitli nedenlerle erken emeklilik uygulamalarının teşvik edildiği dönemler sıkça yaşanmaktadır.

Yedincisi, işsizlik sigortası ve aile/çocuk yardımı gibi sosyal sigorta türlerinin mevcut olmadığı Türkiye'de emeklilik yaşının uzatılmasının ek top-

lumsal sorunları olacaktır. Almanya ile karşılaştırma yapanlar biraz daha nesnel olmak için bunları da gözönüne alamazlar mı? 55 yaşında işsiz kalıp da yeni iş bulmakta güçlük çeken, dolayısıyla son beş (veya yedi!) yılını tamamlamak isteyen bir işçi hangi sosyal sigorta katkısıyla ayakta durabilecek ve ne şekilde asgari prim süresini doldurabilecekler?

Sekizinci olarak, bütün bunların ötesinde, emeklilik yaşını Avrupa düzeyine dahi getirseniz bugün bütçenin uğratıldığı tahribata önümüzdeki 5-10 yıl boyunca asla çare bulunamayacak olduğunu kamuoyuna özenle açıklamak sorumluluğu vardır. Bütçenin tahrip edilmesi ise, sanıldığı gibi popülist politikalar sonucu değildir. Emeklilik yaşını tartışan ANAP'lı çevreler 1991 yılında iktidar olan koalisyonu ve Sayın Demirel'i suçlamaya özen göstermektedirler. Bunda gerçeklik payı yok değildir. Ancak Türkiye'de bütçenin bir faiz transferi bütçesine dönüştürülmesi 1984'ten itibaren ANAP Hükümetlerince başlatılmıştır. Ancak iç ve dış borçlanmasının 1984 sonrasında tırmandırılmasında sosyal güvenlik sorunları hiçbir rol oynamamıştır. Şöyle: 1980'lerin sonuna kadar tarımsal destekleme çok daraltılmış ve bu arada sosyal güvenlik sistemi ancak 1992'den itibaren küçük açıklar vermeye başlamıştır (açıkların büyümesi 1995'ten sonradır; ama kuşkusuz yılların birikiminin sonucudur). Buna rağmen bütçenin faiz ödemeleri ve buna bağlı olarak bütçe açıkları 1990'lar sonrasında değil 1984'den itibaren çığ gibi büyümeye başlamıştır. Bütçe açıklarının temel nedeni, vergi almak yerine borç almayı

tercih eden politiklardır. 1991 sonrasında bu politikalar ne yazık ki devam ettirilmmiştir. Ama sadece devam ettirilmıştır, başlatılmamıştır.

1999 yılının ilk beş ayına bakıldığında faiz ödemelerinin bütçenin yüzde 42.3'ünü kapladığı, buna karşılık sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerin bütçe giderlerine oranının yüzde 10.7 düzeyinde bulunduğu görülecektir. Faiz ödemelerinin sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerin 4 katını bulması, yapılabilir ilk saptamadır. Ancak bunun ötesinde iki saptama daha yapılmalıdır:

İlk saptama, Emekli Sandığı'na yapılan transferlerin yarısından fazlasının, devletin bu kuruluşun üyelerine bir işveren olarak ödediği primlerden oluşmakta oluşudur. Bunun açık kapamakla bir ilgisi yoktur. 1980'li yıllar boyunca, yani Emekli Sandığı'nın açık vermediği dönemler boyunca, bütçenin ortalama yüzde 3'lük bir bölümü Emekli Sandığı'na devletin işveren prim payı olarak transfer edilmiştir; bundan sonra da edilmeye devam edilecektir. Olayı abartmak isteyenlerin bir çarpıtmaya başvurarak bunu da sosyal güvenlik açıkları arasında göstermesi engellenmelidir.

İkinci saptama şudur: Meclis'teki kanun tasarısı olsun, yerine hazırlanabilecek yeni bir tasarı olsun, mutlaka devletin üçüncü bir taraf olarak tüm sosyal güvenlik kuruluşlarına prim katkısında bulunması öngörülmek zorundadır. AB ülkelerinde sosyal güvenlik kuruluşlarının gelirlerinin yüzde 30'luk bir bölümü devletin yasal pirim katkılarından gelmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de

de bu geçiş yapıldıktan sonra artık esas olarak devletin yasal katkılarının sözedilecektir, açık kapamaya yönelik "bağış"larından değil! Kaldı ki, çok uzun vadeli bir karşılaştırma yapıldığında, kimin kime bağış yaptığı, kimin kimden alacaklı olduğu konusunda şaşırtıcı sonuçlar ortaya çıkabilecektir. SSK'nın kendi hesaplamalarına bakılırsa, SSK'nın fonlarının onyıllarca ucuz kaynak olarak kullanılmasından dolayı devletin SSK'ya borcu 20 milyar doları bulmaktadır. İşte bu nedenlerdir ki, Türkiye'de milli gelire oranla yüzde 6 dolayında bir sosyal güvenlik harcaması yapılırken sistem krize girebilmiştir. Oysa, her zaman hatırd tutulması gereken, Avrupa ülkelerinde bu oran yüzde 19-38 aralığında değişmektedir ve oradaki sistemin finansal sorunlarıyla bizdeki krizin hiçbir benzerliği yoktur. Türkiye'de sosyal güvenlik fonlarının yağmalanması, uzun vadeli politika geliştirmede zamanında adım atılması ve kayıtdışı istihdamın çığ gibi büyümesine kayıtsız kalınması hatta desteklenmesi gibi çarpık özellikler sorun yumağının ana öğeleri olarak göze çarpmaktadır. Kayıtdışılığı dizginlemeyen hiçbir önlemin Türkiye'deki sosyal güvenlik sorununun büyümesine engel olamayacağı açıktır.

Dokuzuncusu, yeni işe başlayacaklar için emeklilik yaş sınırlarının belirlenmesinden daha önemlisi halihazırda çalışan sigortalılar için öngörülebilecek geçiş dönemi emeklilik yaş sınırlarıdır. TÜRK-İŞ camiasının ve tüm çalışanların bu konuda çok daha fazla duyarlı olacakları açıktır. Bu konuda TÜRK-İŞ'in hükümete sundu-

ğu önerilerin dikkate alınacağı yönündeki işaretlerin olumsuzlanmayacağı umulur. Çalışanlar müktesep haklarından çok fazla ödün vermeye zorlanmamalıdır. Çünkü her kayıtlı çalışan, mevcut emeklilik sisteminin veri olarak çalışma yaşamına başlama kararını vermektedir. Bu, devletin koyduğu kurallarla yapılmış görünmez bir sözleşme gibidir. Bununla fazla oynanması durumunda, oluşacak haksızlıklara karşı tepkilerin büyümesi önlenemeyecektir.

Onuncusu, emeklilik yaşı üzerine dikkatlerin fazlaca yoğunlaştırılması, daha önemli bazı yasal değişikliklerin gözden kaçırılması anlamına gelebilecektir. Bunun bilinçli olarak yaratılabileceğini düşünmek için nedenler vardır. Sağlık ve yaşlılık sigortalarının birbirinden ayrılarak özelleştirmenin ve ticarileşmenin yeni mevziler kazanmasına yönelik projeler artık açıkça ifade edilmeye başlanmıştır. Bu kaygı verici tasavvurların yasa tasarılarına taşınmaması için teyak-kuz halinde olunması gerekmektedir. Aksi taktirde, sosyal sigorta sisteminin adından başka herhangi bir sosyal yönü kalmayabilecektir.

Ekonominin kısa vadeli sıkışıklıklarını aşabilmek için Türkiye'nin koşullarına uymayan bir takım dayatmalarla karşı karşıya bulunmaktadır. Hükümetimizin bu tuzağa düşmeyeceğini ummak istiyoruz. Her durumda, TÜRK-İŞ hem üyelerinin, hem tüm çalışanların hem de ülkenin genel çıkarlarını korumak amacıyla sürdürdüğü sosyal devletin korunması ve geliştirilmesi mücadelesini bırakmayacaktır.

TABLO 1: NÜFUS GÖSTERGELERİ

Yıllık Değişim Oranları

	Toplam Nüfus (Bin)						Toplam Nüfus					15-64 Yaş Arasındaki Aktif Nüfus				
	1960	1990	2000	2010	2020	2030	1960-1990	1990-2000	2000-2010	2010-2020	2020-2030	1960-1990	1990-2000	2000-2010	2010-2020	2020-2030
ABD	180.654	250.372	275.636	297.205	315.268	327.987	1,1	1,0	0,8	0,6	0,4	1,4	0,9	0,9	0,1	-0,3
JAPONYA	93.260	123.537	126.840	127.946	126.026	122.154	0,9	0,3	0,1	-0,2	-0,3	1,2	0,0	-0,5	-0,8	-0,5
ALMANYA (1)	55.433	79.452	81.097	78.867	76.393	73.495	0,4	0,2	-0,3	-0,3	-0,4	1,3	0,1	-0,5	-0,8	-1,5
FRANSA	45.684	56.735	59.425	60.993	62.121	62.661	0,7	0,5	0,3	0,2	0,1	0,9	0,4	0,4	-0,4	-0,4
İTALYA	48.967	57.661	57.930	56.824	55.139	53.172	0,5	0,0	-0,2	-0,3	-0,4	0,6	-0,1	-0,4	-0,8	-1,2
İNGİLTERE	52.599	57.411	58.882	59.568	60.315	60.570	0,3	0,3	0,1	0,1	0,0	0,3	0,2	0,2	-0,3	-0,6
KANADA	17.870	26.522	29.841	32.166	34.019	35.001	1,3	1,2	0,8	0,6	0,3	1,8	1,1	0,8	0,0	0,5
AVUSTRALYA	10.275	17.065	19.292	20.971	22.113	22.824	1,7	1,2	0,8	0,5	0,3	2,0	1,3	0,9	0,1	-0,3
AVUSTURYA	7.048	7.712	8.138	8.180	8.169	8.093	0,3	0,5	0,1	0,0	0,1	0,4	0,5	0,1	0,4	-1,0
BELÇİKA	9.154	9.967	10.126	10.055	9.944	9.800	0,3	0,2	-0,1	-0,1	-0,1	0,4	0,0	0,0	0,6	-0,9
DANİMARKA	4.581	5.140	5.267	5.277	5.261	5.213	0,4	0,2	0,0	0,0	-0,1	0,6	0,2	-0,1	-0,5	-0,7
İSPANYA	30.303	38.959	39.237	39.058	38.543	37.753	0,8	0,1	0,0	-0,1	-0,2	1,0	0,3	-0,2	-0,5	-1,0
FİNLANDİYA	4.430	4.986	5.183	5.272	5.322	5.318	0,4	0,4	0,2	0,1	0,0	0,7	0,3	0,1	-0,7	-0,5
YUNANİSTAN	8.327	10.089	10.692	10.748	10.616	10.442	0,6	0,6	0,1	-0,1	-0,2	0,7	0,6	-0,1	-0,5	-0,7
İRLANDA	2.834	3.503	3.723	4.019	4.262	4.460	0,7	0,6	0,8	0,6	0,5	0,9	1,4	0,7	0,5	0,3
İZLANDA	176	255	283	308	330	347	1,2	1,0	0,9	0,7	0,5	1,6	1,3	1,0	0,4	0,0
LÜKSEMBURG	315	382	420	422	422	418	0,6	1,0	0,0	0,0	-0,1	0,7	0,8	0,0	-0,6	-0,9
MEKSİKA	-	81.724	98.787	114.020	128.455	142.334	-	1,9	1,4	1,2	1,0	-	2,5	2,2	1,5	0,9
NORVEÇ	3.585	4.242	4.443	4.547	4.650	4.726	0,6	0,5	0,2	0,2	0,2	0,6	0,5	0,4	-0,2	-0,4
YENİ ZELANDA	-	3.363	3.679	3.290	4.135	4.300	-	0,9	0,6	0,5	0,4	-	0,8	0,7	0,2	0,0
HOLLANDA	11.486	14.952	15.794	15.990	16.064	15.912	0,9	0,5	0,1	0,0	-0,1	1,3	0,3	0,1	-0,7	-1,0
ORTEKİZ	8.865	9.868	9.875	9.861	9.839	9.792	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,3	0,0	-0,2	-0,7
İSVEÇ	7.480	8.559	8.947	9.117	9.827	9.397	0,5	0,4	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	0,1	-0,2	-0,2
İSVİÇRE	5.532	6.712	7.268	7.353	7.357	7.282	0,8	0,8	0,1	0,0	-0,1	0,9	0,6	-0,2	-0,5	-1,0
TURKİYE	27.755	56.098	66.130	74.897	83.442	90.761	2,4	1,7	1,3	1,1	0,8	2,7	2,2	2,0	1,1	0,7
TOPLAM OECD	636.463	935.266	1.006.935	1.057.593	1.097.492	1.124.212	0,9	0,7	0,5	0,4	0,2	1,1	0,7	0,5	0,0	-0,3
DÜNYA	3.019.000	5.266.007	6.113.680	6.944.433	7.742.124	8.474.017	1,9	1,5	1,3	1,1	0,9	-	1,7	1,6	1,2	0,8
OECD AVRUPA	334.374	432.683	452.860	461.3665	467.476	469.612	0,7	0,5	0,2	0,1	0,0	0,8	0,5	0,2	-0,2	-0,6

Kaynak: Bos E., Vu M T., Massiah E. ve Bulatao R., **World Population Projections, 1994-1995**, The World Bank, 1994

(1) 1960'dan 1990'a kadar birleşme öncesi Batı Almanya, 1990'dan 2030'a kadar bugünkü Almanya.

TABLO 2 : NÜFUSUN ALT GRUPLAR İTİBARIYLA DAĞILIMI
(Toplam Nüfus Yüzdesi Olarak)

	65 Yaş ve Üstü (Yaşlı Nüfus Oranı)						0-14 Yaş ve 65 Yaş ve Üstü						75 Yıl ve Üstü				
	1960	1990	2000	2010	2020	2030	1960	1990	2000	2010	2020	2030	1990	2000	2010	2020	2030
ABD	9.2	12.6	12.5	13.6	17.5	21.9	40.3	34.1	34.2	33.5	36.5	40.5	5.3	5.8	6.2	7.1	10.0
JAPONYA	6.1	11.9	16.5	21.1	25.6	26.1	36.1	30.3	32.1	36.2	40.4	41.4	4.7	6.3	9.4	12.1	14.7
ALMANYA	10.8	14.9	16.2	20.2	22.5	28.1	32.2	31.2	31.8	33.3	36.4	42.9	7.2	6.9	8.4	10.9	12.4
FRANSA	11.6	13.8	15.5	16.3	20.2	23.3	38.0	33.8	34.6	33.9	37.3	40.4	6.5	6.7	8.1	8.5	11.4
İTALYA	9.0	14.8	17.9	20.6	23.6	27.9	32.4	31.3	32.3	34.0	37.0	42.1	6.5	7.7	9.9	11.4	13.4
İNGİLTERE	11.7	15.7	15.9	17.0	19.7	23.0	34.9	34.6	35.1	34.4	36.8	40.5	6.8	7.3	7.9	8.8	10.6
KANADA	7.6	11.3	12.3	13.8	18.2	23.1	41.3	32.2	32.6	32.2	36.0	40.8	4.5	5.3	6.2	7.3	10.3
AVUSTRALYA	8.5	10.7	11.3	12.6	16.3	20.3	38.7	32.9	32.4	32.3	34.9	38.5	4.1	4.8	5.3	6.4	8.9
AVUSTURYA	12.2	15.1	15.6	18.3	20.8	25.7	34.3	32.5	33.0	33.9	36.2	41.6	7.1	7.2	8.3	10.1	11.6
BELÇİKA	12.0	15.0	16.6	17.1	20.3	24.3	35.5	32.9	33.7	33.0	36.3	40.8	6.7	7.1	8.2	8.5	10.9
DANİMARKA	10.6	15.4	14.5	16.4	20.1	22.6	35.8	32.4	32.9	33.9	36.7	40.1	6.7	6.6	6.6	8.3	10.4
İSPANYA	8.2	13.2	16.2	17.6	20.1	24.9	35.5	33.0	31.2	31.9	34.5	39.3	5.4	6.6	8.6	9.4	11.2
FİNLANDİYA	7.3	13.3	14.4	16.2	21.3	24.1	37.7	32.6	33.0	33.5	38.5	41.5	5.6	6.2	7.3	8.4	12.1
YUNANİSTAN	8.1	14.2	17.1	19.0	21.2	24.6	34.2	33.2	32.8	34.1	36.4	39.9	6.4	6.7	9.3	10.1	11.8
İRLANDA	10.9	11.4	11.2	11.9	14.2	16.4	41.4	38.1	33.3	33.9	34.5	35.3	4.6	4.9	5.1	5.9	7.4
İZLANDA	8.1	10.6	11.3	12.0	15.5	19.6	42.9	35.3	34.3	32.8	35.2	38.6	4.3	4.9	5.5	6.4	8.6
LÜKSEMBURG	10.8	13.6	14.8	17.3	20.9	25.6	32.1	30.6	32.6	33.4	36.7	42.1	6.0	6.0	7.6	9.0	11.5
MEKSİKA	-	3.7	4.3	5.3	7.2	10.0	-	41.7	38.1	33.4	31.3	32.5	1.3	1.3	1.8	2.4	3.5
NORVEÇ	10.9	16.3	15.5	15.8	19.7	23.0	36.8	35.2	35.1	34.1	36.9	40.6	7.0	7.9	7.7	8.3	11.2
YENİ ZELANDA	-	11.1	11.3	12.6	15.9	18.9	-	33.7	34.2	33.4	35.4	38.1	4.4	4.8	5.2	6.3	8.3
HOLLANDA	9.0	13.2	14.1	16.4	21.5	26.0	39.0	30.8	32.3	32.2	36.7	42.3	5.6	6.3	7.2	8.8	12.1
PORTEKİZ	8.0	13.0	14.3	15.0	16.9	20.9	37.1	33.7	31.7	31.8	33.3	37.4	5.2	5.8	6.7	7.2	8.6
İSVEÇ	11.8	17.8	17.0	18.4	21.6	23.1	34.1	35.6	36.7	36.9	39.4	41.3	7.9	8.7	8.6	9.9	12.1
İSVİÇRE	10.3	15.0	15.8	19.1	23.3	27.5	34.0	31.6	33.2	34.9	38.4	43.5	7.1	7.2	8.7	11.0	13.6
TÜRKİYE	3.7	4.3	5.7	6.4	8.0	10.9	44.9	39.9	36.7	31.9	31.6	32.7	1.5	1.5	2.3	2.7	3.7
TOPLAM OECD	9.4	12.9	13.9	15.6	18.9	22.5	36.9	33.7	33.6	33.6	36.1	39.8	5.5	6.0	7.0	8.2	10.4
OECD AVRUPA	9.7	13.7	14.7	16.4	19.5	23.2	36.5	33.6	33.5	33.6	36.3	40.2	6.0	6.4	7.5	8.6	10.8

Kaynak : Tablo 1

ESNEKLİK

ve

SENDİKAL POLİTİKALAR

- II -

ŞEYMA İPEK KÖSTEKLİ TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yardımcısı

Çalışmamızın geçen sayıda yayınlanan ilk bölümünde, çalışma yaşamına ciddi değişiklikler getiren esneklik genel olarak ele alınmıştı. Bu çerçevede esneklik kavramı ve ilgili görüşlere yer verilmiş, değişik biçimleriyle yaygınlaşan esnek çalışma şekilleri ayrı ayrı incelenmiş ve esnekliğin Türkiye’de uygulandığı üzerinde durulmuştu.

Konunun “Sendikal Politikalar” yönünün tartışıldığı bu sayıda esneklik ve uygulamalarının sendikal faaliyetleri nasıl etkilediği incelenmekte, ardından ülkemiz koşullarında ilgili politika önerileri sıralanmaktadır.

Esneklik Sendikal Faaliyetleri Nasıl Etkilemektedir?

Esneklik, çalışma yaşamını bireysel ve toplu düzeyde çok yönlü etkilemekte ve ciddi değişiklikler getirmektedir. Söz konusu etki ve değişiklikler karşısında sendikalar, kitlesel üretim (Taylorist-Fordist) döneminde gelenekselleştirdiği yapı ve politikalar ile başta örgütlenme ve toplu pazarlık olmak üzere varlıklarını ve işlevlerini tehdit eden sorunlar yaşamaktadır.

Birinci bölümde değinildiği üzere sendikal faaliyetleri doğrudan etkileyen bu değişiklikler ana hatlarıyla şöyle değerlendirilebilir:

- Herşeyden önce üretimin kitlesel yapılışı, başka bir deyişle aynı ve benzeri işi yapan çok sayıda işçi yerine, esneklik ile çok daha az sayıda işçiyi kapsayan üretim birimleri oluşmuş, işin çeşidi ve sayısı artmıştır. Ücretler arasında birkaç kata varan farklılıklar vardır (ücret esnekliği). Bu durumda sendikaların işçilerin or-

tak çıkarlarının birleşebilmesi, bir başka ifadeyle “çıkarcı bileşkesini” bulma görevini yerine getirmeleri zorlaşmıştır. Dağılan, hatta aralarında “uçurum” denecek düzeyde farklılaşan çıkarları, geleneksel taleplerle sendikal platformda dile getirmek, bu talepler için tüm işçiyi mücadeleye çekmek önceki döneme göre daha zor olmuştur.

Örneğin, Türkiye ve hatta dünya geneli işyeri temelinde yapılan grevler ve yapılsa bile bu grevlerin etkinliğinin yine önceki döneme göre işvereni etkilemesi daha karmaşık sorunları beraberinde getirmiştir. Çünkü düşük ücret alan, görece yüksek ücret alan için, yüksek ücret alan da görece düşük ücret alan için mücadele verme gereğini henüz yeterince algılayamamışlardır.

Bir başka örnek, Türkiye’ye özgü “kapsam dışı” personel için verilebilir. Kapsam dışı personel için mücadele vermek, kapsam içi, sendika üyeleri için hiç de kolay değildir.

Hemen belirtmek gerekir ki bu belirtilenler, sendikaların grev uygulamaları dönemini yitirmiş olduğu anlamına gelmemelidir. Toplu iş uyuşmazlıklarında grev hakkı, işçilerin gücünü en son, ancak en etkin dile getirebildikleri nihai bir aşamadır. Burada konu edinilmiş istenen, ortak talepler doğrultusunda dayanışmaları gerçekleştirmek için yeni sendikal politikalar, daha etkin grevler yapma gereğini vurgulamadır.

- Dünya geneli olduğu gibi Türkiye’de yeni üretim orgaizasyon sistemleri çeşitli adlar altında hızla yayılmaktadır. Toplam kalite yönetimi adı altında önceleri “kalite çemberleri”, bugün ise “iş mükemmeliyeti”, “kendi yöneten takım”

gibi alt uygulamalarla, yeni üretim organizasyon sistemlerinin bir yönü gerçekleştirilmektedir (işlevsel esneklik). Bu uygulamalar sürekli eğitimle birlikte yürütülmekte ve "çekirdek işçiler" adı verilen nitelikli bir grup işçiyi kapsamaktadır. Üretim için gerekli diğer işçiler ise, bu işgücü dışında kalan diğer halkaları oluşturmaktadırlar. İşyeri sendikalı ise, yeni üretim organizasyon sistemleri ve bu sistemleri gerçekleştirmek için gereken eğitimler, genellikle önce sendikanın da ikna edilmesi gibi bir yolla denmektedir. Sendikalar bu uygulamalar üzerine politika oluşturmamışlar ise gecikmiş de olsalar, bir arayış içine girmektedirler. İşte sendikalar açısından önemli bir sorun böyle doğmaktadır.

- İstihdama ilişkin (sayısal esneklik) esneklik, sendikalara diğer bir dizi sorunu beraberinde getiren yönü ile öne çıkar. Bu sorunların başında, işverenin işçi sayısını dilediği gibi değiştirme uygulaması altında işçilerin işten çıkartılması gelmektedir.

I. Bölümde liste halinde sıralandığı gibi, esneklik ile üretim faaliyetinin gerçekleştirilişinde, o işyeri içinde ve dışında olmak üzere istihdam biçiminde önemli farklılıklar getirilmiştir. Daha önce bir ürünün hemen tamamı aynı işyerinde üretilirken, fason ya da doğrudan olarak o ürünü bir bölümün üretimi o işyeri dışında ve hatta başka bir ülkede gerçekleştirilebilmektedir. Aynı işyeri ortamında yaygınlaştırılan bir diğer uygulama da taşeron-müteahhit adı altında alt işveren yöntemidir. Yine Türkiye'de geçici işçi ve stajyer öğrenci istihdamı oldukça yaygındır.

Zamana göre esneklik uygulamasına bağlı olarak da istihdam biçiminde önemli farklılıklar getirilmiştir. Örneğin, part-time (kısmi süreli) çalışma hızla yaygınlaştırılmaktadır.

- Küreselleşen dünyada, özelleştirme ile birlikte esneklik, yeni dünya düzeninin yapıtaşları olarak sunulmaktadır. İletişim ve bilgisayar teknolojisinin de yardımıyla ile çok uluslu üretim biçiminin ulusal sınırları iyice etkisizleştirdiği bu süreçte rekabet üst sıralara tırmandırılırken, sendikanın bir işyeri ortamında istenmemesi de aynı oranda yoğunlaşmıştır.

Zaten esneklik, neoliberalizmde yeni bir yapılanma olarak algılanabilir. Çalışma yaşamını ilgilendiren herşeyin bu eksene dayandırıldığı dönemde, sendikaların varlığı da ancak rekabe-

te yenik düşmemeye yardımcı olan kuruluşlar olarak algılanmak istenmektedir. Oysa sendikaların varlık nedeni, üyelerinin hak ve çıkarlarını savunmak ve geliştirmektir. Küreselleşme döneminde sınai ve mali sermaye için sınırların önemi, engeli çok daha azalmıştır. Bu süreçte bir ürünün hangi parçasının nerede üretileceği ve nerede satılacağına ilişkin geniş olanaklar varken, sendikalar için sınırlar varlığını korumaktadır. Üstelik aynı ülke içinde yasak ve sınırlamalar, ülkelere göre değişikle birlikte, yordumdur. Küreselleşmeyle uluslararası ölçüde bütünleşen sermaye karşısında sendikaların da uluslararasılaşmalarını arttırmaları gerekmektedir. Hatta bu amaçla, ICEM (Uluslararası Kimya, Enerji, Maden ve Genel Hizmet Sendikaları Federasyonu) tarafından "küresel sendika" kavramı geliştirilmiştir.

- Esneklik, sendikaların temel işlevi olan toplu iş sözleşmelerini de etkilemektedir. Bu etkiler, toplu iş sözleşmelerinin kapsamında daralma ve içeriğinde değişim olmak üzere başlıca iki şekilde yaşanmaktadır.

Zaman zaman kamuoyuna yansıdığı üzere, toplu sözleşme görüşlerinde işverenler doğrudan, daha somut esneklik maddeleri getirmektedirler. Bu maddeler başlıca çalışma sürelerini, yıllık izinleri, ücretleri, istihdam biçimlerini, istihdam sayılarını kapsamaktadır. 1994, 1998 ve halen sürdüğü belirtilen kriz dönemlerinde görüldüğü gibi zorunlu ve ücretsiz izinlere ve işçi çıkarmalara gidilmektedir. Günümüzde değil, daha önce de varolan bu uygulamalar kimi zaman protokollar tutularak ve ancak genellikle protokolsuz uygulanmaktadır.

Sonuç olarak sendikalar esneklik karşısında;

- * örgütlenme (mevcut örgütlülük seviyesini koruma ve yeni örgütlenmeler),
- * toplu iş sözleşme (kapsam, düzey ve içerik),
- * işçilerin birliğini sağlama (işyeri, işkolu, ulusal ve uluslararası)
- * toplumsal bir güç oluşturma (diğer sivil toplum örgütleri),
- * örgüt yapılarını sağlamlaştırma (sendikaların birleşmeleri, sendikal demokrasi),
- * kamuoyu ile iletişim sağlama (sendikal politika ve taleplerin anlatımı),
- * en kısa ifadeyle varlıklarını ve işlevlerini koruyabilme açılarından doğrudan etkilenmektedirler.

Esneklik Üzerine

“Sendikal Politika” Önerileri

Sendikaların esneklik ve yeni üretim organizasyon sistemler karşısında, dünyanın diğer ülkelerinde yapıldığı gibi politikalar oluşturmaları bir zorunluluktur. Kuşkusuz bu politikalar, sendikaların üyelerinin hak ve çıkarlarını koruma ve geliştirme, çalışma koşullarını iyileştirme, üretilen pastadan daha çok pay alabilme biçiminde olan temel işlevlerini değiştirme değil, aksine pekiştirme anlamındadır.

Esneklik karşısında sendikal politika önerileri doğal olarak çok boyutlu olacaktır. Bunlar içerisinde çalışanların haklarının korunması öncelikli ve özel bir önem taşımaktadır.

Bu temel gerçekten hareketle esneklik konusunda sendikal politika önerileri şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Türkiye’de esnekliğin hizmet dahil tüm sektörlerde ne denli yaygınlık kazandığı, uygulandığı, işçi ve sendikaların nasıl etkilendiğine ilişkin somut örneklerin, sayısal verilerin elde edildiği sürekli araştırmalar yapılmalıdır.
- 2- Esnekliğin örgütlenme ve toplu pazarlık faaliyetlerini etkilemesi üzerine Türkiye’de ortak sendikal politikaların oluşturulması için sendikalararası etkin bir diyalogun geliştirilmesi ve giderek organik sendikal birleşmelerin sağlanması gerekir. İçinde bulunduğumuz dönemde hem uluslararası ve hem de aynı ülke içinde sendikaların örgütsel olarak birleşme sürecinde oluşları dikkatlerden kaçmamalıdır.
- 3- Esneklik ile işçilerin dağılan çıkarları birleştirilmedikçe her işçi grubu için ortak savunulan farklı talepler geliştirilip ortak uğraş hedefi edinilmedikçe sendikal örgütlenme yapılamamaktadır. Bu nedenle sendikalar işçilerin bir bölümünün değil, çalışan tüm ücretlileri kapsamaktadır. Bu anlamda farklılaşan istihdam biçimlerini azaltma ve sendika çatısı altında birleştirme yönünde ortak hedef edinilmeli ve kararlı uğraş verilmelidir.
- 4- Esnekliğe yasal olanak sağlayan, sendikalaşmayı engelleyen mevzuat arındırılmalıdır.
- 5- Toplu iş sözleşmelerinde esneklik üzerine diğer ülkelerde olduğu gibi ortak politikalar belirlenmelidir.
- 6- Sendikalar olarak işletmenin verimli olması, bizlerin de kuşkusuz isteğidir. Ancak işçi

hakları çiğnenerek verimliliğin sağlanması kabul edilemez. Bu yaklaşımla “toplam kalite yönetimi” gibi üretim organizasyon sistemleri sendikalara rağmen uygulanmamalı, sendikaların katılım ve müdahalesine açık olmalıdır. Yine bu süreçte yer alan eğitimler, sendikaların gözlemi ve müdahalesi dışında yapılmamalıdır. Her ne organizasyon yapılacaksa, uzun veya kısa vadeli sendikalar dışlanarak yapılmamalıdır. İşçilerin etkin bir şekilde yönetime katılmaları sağlanmalıdır.

- 7- Sendikalaşmaya yol açan istihdam biçimlerine karşı işçiyi koruyucu mevzuat bir an önce çıkartılmalı ve hukuksal çerçeveye kavuşturulmalıdır.
- 8- 158 sayılı ILO Sözleşmesinde öngörülen iş güvencesi yasalaştırılmalıdır.
- 9- Çalışma saatleri ücretlerde bir kapı olmadan düşürülebilir.
- 10- Tolere edilebilir oranda part-time çalışma isteğe bağlı, sendikalı ve yeterli ücret karşılığı koşullarda yapılabilmelidir.
- 11- Kayıtdışı istihdam önlenmeli bu bağlamda öncelikle bu kategoride çalışanların sosyal güvenlik kapsamına alınması sağlanmalıdır.
- 12- Çalışanların özgür iradeleri ile var olan sendikalar, sendikal demokrasinin ilke ve kurallarına ayrı bir titizlik göstererek mevcut sendikalaşmayı esneklik döneminde daha da arttırabilirler. Zaten esnekliğin olumsuz etkileri ancak sendikalaşma ile bertaraf edilebilir.
- 13- Sendikalar varlıklarını güç ortaya koyarak işverenlere kabul ettirmek ve birlikte olmaya razı etmek durumundadırlar. Ötedenberi varolan bu gerçeğin, esneklik döneminde çok daha ayrı önem kazandığı kuşkusuzdur.

SONUÇ:

Esneklik, gelişmiş ülkeler yanısıra Türkiye’de de yaygındır. Sendikalar, konuya gereken önemi gecikmeden vermek durumundadırlar. Esnekliğin getirdiği sorunlar çözülemez değildir. Yeter ki mevcut durum iyi anlaşılın ve gerekli sendikal politikalar üretilebilsin. Bu noktada, esnekliğe rağmen gelişen ve güçlenen sendikaların olduğu ülkeler örnekler.

SSK'NIN EMEKLİ AYLIKLARI

AHMET ŞEN TÜRK-İŞ Sosyal Güvenlik Uzmanı

TÜRK-İŞ Basın Bürosunun açıklamalarına göre 1997 yılında Konfederasyonumuza işçilerimiz, emeklilerimiz ve bütün vatandaşlar tarafından 1124 yazılı müracaat olduğu tesbit olunmuştur. SSK ve sosyal güvenlikle ilgili olarak telefonla veya şifai müracaatların ise bu sayıyı 10/15 kat yükseltildiğini ifade edersek pek mübalağa etmiş sayılmayız.

Ya bir mağduriyetin önlenmesi, ya bir yanlışlığın düzeltilmesi, ya da bir haksızlığın giderilmesi içeren bu başvuruların içerisinde en çok dikkatimi çeken husus aylıkların az olduğu ve bunun artırılması yönündeki taleplerdir, hatta en son Hazine 1999 ayının ilk haftası içinde aşağıda anlattığım olay aynen yaşanmıştır.

- Sabah saat 8.30'da TÜRK-İŞ'deki normal mesaiye geldiğim bir esnada personel müdürü ile birlikte ve giriş kapısında bir vatandaş beni karşıladı...
- TÜRK-İŞ personel müdürü, "Ahmet bey bu arkadaş seni bekliyor SSK ile ilgili bir sorunu varmış, yardımcı olursan iyilik edersin" diyerek bekleme sebebini açıkladı...
- Bunun üzerine; "Buyur kardeşim yerime çıkalım hem sizinle tanışırız ve hem de sorunun ne ise dinler çare bulmaya çalışırız" dedim.
- Fakat cevaben; "yerinize çıkmaya gerek yok, benim sorunumda uzun boylu anlatılacak bir durumda yoktur, sadece 21 yıl fiilen çalıştıktan sonra SSK'dan emekli oldum halen elime 70 milyon para geçiyor, bu aylık çok az, ayrıca benden çok daha az sürelerde çalışanlarda aynı parayı alıyor, dolayısıyla ben bu aylığımı artırılmasını istiyorum," diyerek maksadını ve isteğini açıkladı.

Biran durakladım, verecek bir cevap da bulamadım, sadece; "Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından bağlanan yaşlılık aylıklarının az veya çok oluşu son on yıldaki ücret durumuna göre değişir,

demek ki sen devamlı asgari ücretten prim ödemiş olduğun için bağlanan aylığında asgari seviyede kalmış," deyebildim.

Emekli vatandaş buna karşılık hiçbir şey söylemedi, dinledi ve gayet sakin, gayet nazik, gayet kibar bir şekilde teşekkür etti ve ayrılıp gitti,

Sonra yerime çıktım ve uzun uzun düşündüm! öyle ya aylıkları biz bağlamıyoruz, SSK Genel Müdürlüğü de değiliz, aylıkların artırılması sistem ve kanun sorunudur ve TBMM'sinin işidir, o halde bu işçi emeklisi sabahın erken saatinde acaba niye geldi ve bize ne mesaj vermek istedi diye bir nefis muhasebesi yaptım; zira işçi camiamızın çok duyarlı çok firsatlı neyi ne zaman yapacağına özen gösteren yüksek karakter sahibi insanlar olduğunu iyi bilirim.

Bu açıdan baktığımızda kıymetli işçi emeklisi kardeşim:

- Sabahın erken saatinde gelerek, işçilerin ve emeklilerin hak ve menfaatlerinin korunmasında hassas ve dikkatli davranılması hususunda bize uyarda bulundu, çünkü o gün saat 9.00'da TÜRK-İŞ adına 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu üzerinde yapılacak değişikliklerle ilgili alt komisyon çalışmalarına katılacaktım herhalde bunu biliyordu.

- Diğer bir çok makamları bırakıp TÜRK-İŞ'e yönelerek'de, işçiler ve emeklilerin kanunlarla budanan haklarını yine ancak kanunlarla kurtarabileceklerini bunun gerçekleşmesinin sendikal güçlenme ile olabileceğini, bu gücün ise TÜRK-İŞ'de yoğunlaştığını herkese anlatmak istiyordu,

Anlaşıyor ki işçi emeklisi hak ve hukukunun korunacağı yeri artık çok mükemmel bilmektedir, bizde bu emeklimizin arzusuna uyarak SSK'nın emekli aylıkları arasındaki ayrıcalıkları miktar itibarıyla açıklayalım fakat önce SSK'nın aylıkları ile diğer üç büyük sosyal güvenlik kurumunun mevcut aylıklarını bir mukayese edelim.

ÜÇ SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞU'NDA EN AZ VE EN ÇOK EMEKLİ AYLIKLARI
(Ocak Ayı İtibariyle)

	T.C. EMEKLİ SANDIĞI		BAĞ-KUR		SSK	
	En Az Aylık	En Çok Aylık	En Az Aylık	En Çok Aylık	En Az Aylık	En Çok Aylık
1999	95.632.000	324.035.000	37.585.463	154.484.100	70.046.200	132.379.975

Not: 1- T.C. Emekli Sandığı aylıkları 30 yıllık bir hizmetli ile genel müdür aylığıdır.

2- BAĞ-KUR aylıkları 25 yıl hizmet ve % 70 oranına göredir. Sosyal yardım zammı dahildir.

3- SSK aylıkları tabanda % 70 tavanda % 85 oranına göredir. Sosyal yardım zammı dahildir.

Görülüyor ki üç sosyal güvenlik kurumunun ödediği aylıkların tavan ve taban miktarları arasında hiç bir standartlık ve norm birliği bulunmayıp, ülkemizin en eski ve en büyük sosyal güvenlik kurumu olan SSK'nın bağladığı aylıklar 10 yıl öncesine kadar en iyi durumda yahut Emekli Sandığının ödediği taban ve tavan sınırlara eşit ve uyumlu iken aradan geçen bu zaman süreci içinde tavan aylıkta henüz 27 yıllık bir geçmişe sahip Bağ-Kur'un bile gerisinde kalmış, Emekli Sandığına nazaran da en az aylığı % 26.75, en çok aylığında % 59.14 oranında azalmıştır.

Bunun manası şudur:

Ocak/1999 ayı itibariyle en yüksek seviyede derecesini, kademesini ve diğer yan haklarını alan ve ortalama olarak eline 500 milyon TL geçen bir fabrikanın 4 yıllık yüksek tahsilli 30 yıl tam hizmeti bulunan Genel Müdürü:

A) 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununa göre emekli olursa 324.035.000.- TL emekli aylığı alacaktır. Çalışırken aldığı son aylığına göre azalma oranı % 35.20'dir.

B) Fakat bu Genel Müdür SSK'dan ve üst götergenin en yüksek derece ve kademesinden emekli olursa bu defa emekli aylığı: 15060 gösterge çarpı 9975 katsayı, çarpı % 74.16 30 yıla karşılık aylık bağlama oranı, artı 4.690.000.- TL sosyal yardım zammı olmak üzere 116.095.747.-TL olacaktır ki çalışırken aldığı son aylığına göre gelinde azalma oranı % 76.88'dir.

Yani ekonomik çöküntü ile karşı karşıyadır, emeklilik onun için mutluluk değil bir felaket olmuştur.

İşte sosyal güvenlik kuruluşlarının sistemleri arasında norm ve standart birliğinin bulunmamasının ve SSK'nın yaşlılık aylıklarının azlığının fertler, aileler ve toplum üzerinde husule getirdiği

deprem etkisi budur.

SSK'nın ayrıcalıklı dokuz farklı emeklilik grubu daha önce TÜRK-İŞ dergisinin 330'ncu sayısında açıklanmıştı, şimdi birde 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun taban ve tavan sınır ölçülerine göre prim ödeyerek emekliliğe hak kazananların kendi içerisindeki adaletsizlikleri daha iyi anlaşılmasını temin bakımından varsayım dayalı örnek misaller vermek suretiyle açıklayalım ve sonra bunları yine kendi aralarında mukayese edelim.

ÖRNEK 1

15 yıllık sigortalılık süresi içinde devamlı asgari ücret üzerinden 3600 gün (on yıl) prim ödeyen ve 55 yaşını doldurmuş olan bir erkek sigortalıya, talep etmesi halinde:

$$9360 \times 9975 \times \%70 \text{ Artı } 4.690.000 = 70.046.200 \text{ TL aylık bağlanır.}$$

ÖRNEK 2

25 yıllık sigortalılık süresi içinde devamlı asgari ücret üzerinden 7400 gün (20 yıl) prim ödeyen bir erkek sigortalıya, talep etmesi halinde:

$$9360 \times 9975 \times \%70 \text{ artı } 4.690.000 = 70.046.200 \text{ TL aylık bağlanır.}$$

ÖRNEK 3

15 yıllık sigortalılık süresi içinde devamlı tavan ücret üzerinden 3600 gün (10 yıl) prim ödeyen ve 55 yaşını doldurmuş olan erkek sigortalıya, talep etmesi halinde;

$$15060 \times 9975 \times \%44.17 \text{ artı } 4.690.000 = 71.043.719.- \text{ TL aylık bağlanır.}$$

ÖRNEK 4

25 yıllık sigortalılık süresi içinde devamlı tavan ücret üzerinden 7400 gün (20 yıl) prim ödeyen bir erkek sigortalıya, talep etmesi halinde:

15060x9975x%60 Artı 4.690.000 =
94.824.100 TL aylık bağlanır.

ÖRNEK 5

35 yıllık sigortalılık süresi içinde devamlı asgari ücret üzerinden 10800 gün (30 yıl) prim ödeyen bir sigortalıya talep etmesi halinde:

9360x9975x% 84.16 artı 4.690.000 =
83.266.825.- TL aylık bağlanır.

ÖRNEK 6

35 yıllık sigortalılık süresi içinde devamlı azami ücret üzerinden 10800 gün (30 yıl) prim ödeyen bir sigortalıya talep etmesi halinde:

15060x9975x%74.16 artı 4.690.000.- =
116.095.747.- TL aylık bağlanır.

Şimdi bu örnekleri birbirleri ile mukayese ettiğimiz zaman şu gerçekler ile karşılaşırız:

a) 1.ci örnekle ilgilinin aylık bağlama oranı, 506 sayılı kanununun 61.ni maddesi (A) bendi (b) fıkrası uyarınca 5000 günden noksan ödenen her 240 gün için % 60 oranı (1) puan azaltılarak hesaplaması gerekeceğinden 5000-3600= 1400:240 = 5.83 eksik yani % 54.17 olması gerekirken aylıkların alt sınırı ile ilgili 96 cı madde gereğince % 70'şe iblağ edilmiş ve hesaplama buna göre yapılmıştır.

b) Sonuç itibariyle 1.cinin aynı olan 2.nci örnekte ise; 5000 günden fazla her 240 gün için % 60 normal aylık bağlama oranı (1) puan artırılarak hesaplanacağından 7400-5000=2400:240=10 puan 60'ın üzerine ilave edilmiş ve % 70 aylık bağlama oranı tesbit olunmuştur.

Bu durumda aynı ölçülerde 20 tam yıl prim ödeyen ile, 10 tam yıl prim ödeyen arasında hiç bir fark bulunmamaktadır, yani öyle haksız bir uygulama ki bir sigortalı % 70 aylık bağlama oranını 10 yıl fazla prim ödeyerek elde ederken, bir diğeri kanundaki bir maddeden yararlanarak elde etmiştir.

Emeklimizin bu duruma tepki göstermesi ve düzeltilmesini istemesi gayet doğaldır. Diğer bir anlatımla ve yerleşmiş bir atasözümüzle bu şahıs yerden göğe kadar haklıdır.

c) 3.cü ve 4.cü örneklerde ise 10 yıl prim ödeyerek SSK'nın tavan göstergesinden aylık almaya hak kazanan sigortalı ile aynı ücret düzeyinde 20 yıl prim ödeyerek aylık almaya hak kazanan iki sigortalının durumu konu edilmiştir. Bunlardan birisinde üst göstergesinin son basamağının karşılığı olan % 50 aylık bağlama oranı 5.87 azaltılmış di-

ğerinde ise 10 puan artırılmıştır. Fakat netice itibariyle 10 yıl fazla prim ödemenin karşılığı sadece 94.824.100-71.043.719=23.780.381 TL.dir.

Bu durumda aynı ölçülerde iki misli prim ödeyene çok büyük boyutlarda haksızlık yapılmaktadır.

Diğer taraftan 10 yıl asgari sınır üzerinden prim ödeyen ile 10 yıl azami sınır üzerinden prim ödeyenin aylıkları arasındaki fark sadece 71.043.719.70.046.200=997.519 TL olduğu gibi 20 tam yıl tavan sınırdan prim ödeyen ile 10 tam yıl taban sınırından prim ödeyerek aylık almaya hak kazananların aralarındaki fark sadece 94.824.100-70.046.200=24.777.900 TL olmaktadır.

Netice itibariyle fazla prim ödeyen hak edilen ölçüde korunamamaktadır.

d) 5 nci ve 6 ncı örneklerde uzun süreli çalışmalar konu edilmiş, hakedilen baz aylık bağlama oranlarına 10800-5000=5800:240 = 24.16 puan ilave edilerek aylıkları hesaplanmıştır. Ancak görüyoruz ki 30 yıl asgari sınır üzerinden prim ödeyerek emekliliğe hak kazanan ile 30 yıl tavan sınır üzerinden prim ödeyerek emekliliğe hak kazananların arasında sadece 116.095.747 - 83.266.825 = 32.828.922 TL fark bulunmaktadır.

Uzun süreli çalışma ve fazla prim ödeme sonuçları pek etkilememiş sistemler tavan sınırdan prim ödeyenlerin hak ve hukuklarını layıkı vechile koruyamamaktadır.

Bütün bunları şunun için yazıyorum:

21 yıl çalışıp 70 milyon aylık alan emeklimizin: "Aylığım az diye talepte bulunması ve haksızlığın düzeltilmesini istemesi" doğrudur. Reform yapıyoruz diye hiçbir düzeltme ve iyileştirme yapılmadan sadece hakların kısılması ve şartların ağırlaştırılması yetmez.

Önce üç sosyal güvenlik kurumunun emekli aylıkları arasında eşitlik sağlanmalı sonra da 506 sayılı Kanunda bütün derece ve kademelerde % 70 aylık bağlama oranı baz alınarak 5000 günden fazla veya eksik değerlendirmeler buna göre yapılmalıdır.

Haksızlıklar ve dengesizlikler ancak bu şekilde düzelir, emekliler ve işçilerde bunu bekliyoruz.

KAMU KESİMİ TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

NAMİK TAN TÜRK-İŞ Araştırma Müdür Yrd.

1999 yılında süresi biten kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri, işçi sendikalarının en önemli gündem maddesi olmuş ve kısa sürede sonuçlanması için yoğun çaba gösterilmiştir.

Her dönem olduğu gibi, kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinin sonuçlanmasında önemli zorluklar yaşanmış, öncelikle Kamu İşveren Sendikalarının yönlendirmeleri sonucu tıkanmalar söz konusu olmuştur.

İşveren kesiminin birlikte hareket etmesi, işçi sendikalarını da birlikte hareket etmeye yönlendirmiş ve TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nca alınan karar gereğince oluşturulan "Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu" görüşmelerde belirleyici olmuştur.

Aylık eşel mobil sisteminin işçilerin aleyhine olması sebebiyle kaldırılması hedeflenmiş ve enflasyona endeksli altı aylık ücret zammına refah payı da ilave edilerek toplu iş sözleşme taslaklarında yer alması benimsenmiş, günün koşullarına göre çok yetersiz kalan sosyal yardımların da belli ölçülere yükseltilmesi amaçlanmıştır.

1997 Toplu İş Sözleşmeleri ve Sonuçları

1997 yılında imzalanan ve aylık eşel mobil olarak uygulanan enflasyona endeksli ücret zammı genelde eleştiri almış ve bu sistemin işçiyi koruyan bir seçenek olmadığı anlaşılmıştır.

Toplu iş sözleşmelerin 18 aylık döneminde uygulanan aylık eşel mobil sisteminin üç ve altı aylık seçeneklere göre dönem sonu ücretlerde ve dönem içinde gelirlerde önemli sayılacak bir azalmaya neden olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, yıl başlangıcı olması nedeniyle Ocak ayı yürürlüklü toplu iş sözleşmeler dikkate alınmıştır. Benzer sonuçlar, Şubat ve Mart yürür-

lülükü toplu iş sözleşmeler içinde söz konusudur.

Kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde aylık enflasyona endeksli ücret zammı uygulaması Temmuz 1997'de başlamıştır. Bu ücret zammının uygulandığı Temmuz 1997-Aralık 1998 döneminde işçi ücretlerine aylık, üç aylık ve altı aylık enflasyona endeksli artışların uygulandığı varsayıldığında aylık uygulamanın diğer artışlara göre işçi aleyhine olduğu görülmektedir.

Ayrıca, sözkonusu bu kayıplara 1997 yılının ilk 5 ayındaki uygulanmayan aylık fiyat artışlarının ücretlere yansıtılması durumunda kamu işçilerinin zararları daha da büyümektedir.

TÜRK-İŞ, Kamu kesiminde imzalanan toplu iş sözleşmelerinin sonuçlanma aşamasında aylık enflasyona endekslenen ücret artışlarının hem muhasebe tekniği yönünden zorluklar getireceği, hem de işçilerin ücretlerinde kayıplar öngöreceği uyarısında bulunmuştur.

ANASOL-D Hükümeti, güven oylaması öncesi ve sonrası taahhütlerine rağmen kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde uygulanan aylık eşel-mobil sisteminin altı aylık enflasyona endekslenmesi konusunda samimi davranmamış, şişirilmiş ek maliyetleri gerekçe göstererek sonuç alınmasına engel olmuştur.

3 Aralık 1997 tarihinde Başbakan ile yapılan görüşmede, eşel mobil sisteminin aylık uygulamadan altı aylık sisteme dönülmesi konusu değerlendirilmiş ve teknik bir çalışma yapılması kararlaştırılmıştır.

Bu çerçevede, Kamu İşveren Sendikaları yetkilileri, ilgili kurum temsilcileri ve TÜRK-İŞ uzmanlarının katılımıyla yapılan teknik çalışmalar da varılan sonuçlar Bakanlara sunulmuştur. Yapılan görüşmelerde, Hükümet tarafı, aylık uygulama-

Aylık Eşel Mobil Uygulaması

	Aylık Enflasyona Göre	Üç Aylık Enflasyona Göre	Altı Aylık Enflasyona Göre
18 Aylık Dönemde Ortalama Ücret	110.170.158	117.303.864	126.799.878

	Aylık Enflasyona Göre	Üç Aylık Enflasyona Göre	Altı Aylık Enflasyona Göre
18 Aylık Dönemdeki Toplam Çıplak Ücret	1.983.062.853	2.111.469.567	2.282.397.816
Aylık Enflasyonla Karşılaştırılması Durumunda Fark	-	+ 128.406.714	+299.334.963

madan altı aylık uygulamaya geçilmesi sonucunda ortaya çıkan ek mali yükü gerekçe göstererek aylık uygulamanın dönem sonuna kadar devam etmesini açıklamıştır.

Hükümet, borç faizlerine ayırdığı transferin yüzde üçünü ayırması durumunda bu konuda sonuç alınması mümkün olabilecekti. Hükümet, yürürlükteki toplu iş sözleşmelerin değiştirilmesi ilkesine karşı olduğundan dolayı başka gerekçelerle olumsuz bir yaklaşım göstermiştir. Bu bakımdan, Hükümet inandırıcı davranmamış ve konuyu geçiştirerek zaman kazanmaya çalışmıştır.

Hükümet, yüksek enflasyon ortamında aylık kazancı bütçe bakımından daha kazançlı gördüğü için altı aylık sisteme dönmeyi kabul etmemiştir.

1999 Toplu İş Sözleşmeleri

İşçi sendikaları, aylık eşel mobilin işçi aleyhine olması nedeniyle yeni dönemde bu uygulamayı tartışma konusu yapmamış ve iyileştirme ile birlikte altı aylık enflasyona endeksli ücret artışı talep etmiştir.

Toplu İş sözleşme taslaklarının Kamu İşveren Sendikalarına verilmesi ile birlikte, ücret ve sosyal yardım talepleri Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşme Koordinasyon Kurulu ile Hükümet arasında tartışılmıştır.

Hükümetin, aylık eşel mobil sisteminin kaldırılmasını benimsemekle birlikte, yeni dönem için beklenen enflasyona göre ücret artışı önerisinde

bulunması görüşmelerin kesilmesine yol açmış ve işyerlerini kapsayacak biçimde mücadelenin başlatılması kararlaştırılmıştır. Bu konuda bildiri ve afişler hazırlanmış, haksızlıklara karşı mücadele edilmesi için gerekli duyarlılığın gösterilmesi istenmiştir.

TÜRK-İŞ'e üye sendikaların ortak hareket etmesi ve ilke kararlarının dışına çıkılmaması karşısında Hükümet görüşmelerin yeniden başlaması yönünde çağrıda bulunmuştur. Bu durumu olumlu bir adım ve yapıcı bir öneri olarak değerlendiren işçi sendikaları, TÜRK-İŞ'in öncülüğünde yapılan görüşmelerde ilerleme kaydedilmesi üzerine, 27 Mart 1999 tarihinde çerçeve anlaşmasını imzalamıştır.

İşçi ücretlerine birinci altı ay % 30 ve seyyanen 15 milyon TL zam yapılırken, daha sonraki altı aylardaki zam oranlarının ise enflasyon + brüt çıplak ücretin % 5'i tutarında bir ilave ile uygulanması karara bağlanmıştır.

22 Nisan 1999 tarihinde yapılan "1999 kamu toplu iş sözleşmelerine ilişkin iyileştirme tutanağı" ile, 90.000.000 TL'nin altındaki ücretler 90.000.000 TL'na çekilmiş ve 140.000.000 TL'nin altındaki çıplak ücretlere dilimlerle 4.000.000 TL ile 8.000.000 TL arasında iyileştirme yapılmıştır.

Bu çerçeve anlaşmaları sonrası işçi ve işveren sendikaları kendi aralarında yaptıkları görüşmeler ile toplu iş sözleşmelerini imzalamıştır.

1997 YILINDA İMZALANMIŞ OLAN KAMU KESİMİ TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

Birinci Altı Ay						
Ocak 1997	64.210.000					
	Aylık Enflasyon %	Oluşan Ücret TL/AY	Üç Aylık Enflasyon %	Oluşan Ücret TL/AY	Altı Aylık Enflasyon %	Oluşan Ücret TL/AY
İkinci Altı Ay						
Temmuz 1997	2.9	66.072.090	14.83	73.732.343	35.38	86.927.498
Ağustos 1997	6.3	70.234.632		73.732.343		86.927.498
Eylül 1997	6.2	74.589.179		73.732.343		86.927.498
Ekim 1997	7.3	80.034.189	21.9	89.879.726		86.927.498
Kasım 1997	8.3	86.677.027		89.879.726		86.927.498
Aralık 1997	6.6	92.397.710		89.879.726		86.927.498
Üçüncü Altı Ay						
Ocak 1998	5.1	97.109.994	21.44	109.149.939	47.06	127.835.579
Şubat 1998	7.2	104.101.913		109.149.939		127.835.579
Mart 1998	4.4	108.682.397		109.149.939		127.835.579
Nisan 1998	4.3	113.355.740	16.77	127.454.384		127.835.579
Mayıs 1998	4.7	118.683.460		127.454.384		127.835.579
Haziran 1998	3.5	122.837.381		127.454.384		127.835.579
Dördüncü Altı Ay						
Temmuz 1998	2.4	125.785.478	10.97	141.436.130	29.57	165.636.559
Ağustos 1998	3.4	130.062.185		141.436.130		165.636.559
Eylül 1998	4.0	135.264.672		141.436.130		165.636.559
Ekim 1998	6.7	144.327.405	14.66	162.170.667		165.636.559
Kasım 1998	6.1	153.131.376		162.170.667		165.636.559
Aralık 1998	4.3	159.716.025		162.170.667		165.636.559

21. YÜZYILA GİRERKEN İŞ KAZALARINDA DURUM

SEBAHATTİN DERTLİ TÜRK-İŞ İSİG Eğitim Uzmanı

Bilgi ve İletişim çağı olarak gösterilen 21. yüzyıla girmek üzere olduğumuz şu günlerde, ülkemizde çalışanların en önemli sorunlarından birisi olan “İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ” konusunun bilgi ve iletişim çağı olacak 21. yüzyılda nasıl olacağı büyük bir merak konusudur. Bu merakın oluşmasında 20.yüzyılın bu alanda değerlendirilmesi önemli bir rol oynamaktadır. **21. yüzyılda yapılacaklar, 20. yüzyılda yapamadıklarımız olmalıdır.** O halde, nedir yapılmayanlar veya neden yapılmadı? Bunların sonuçları gerek çalışanımız gerekse çalıştıranlarımız ve gerekse devletimiz açısından ne tür kayıplara yol açmıştır? Bu soruların cevabını bulabilmek için 20. yüzyılda “İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ”nin durumunu incelemeliyiz. Aşağıda verilen İşçi Sağlığı ve İş güvenliği profili, yapılmayanların yalnızca SSK’ya intikal eden sonuçlarını göstermektedir.

Buna göre;

1965-1997 yılları arasında

5.090.466 iş kazası meydana gelmiş

38.870 kişi hayatını kaybetmiş,

30.187 kişi meslek hastalığına yakalanmış,

106.095 kişi sakat kalmış (daimi iş göremez)

bu olaylar neticesinde de, 83.096.690 iş günü kaybedilmiştir. Bu bilgilere ait döküm arka sayfadaki tabloda verilmiştir.

İstatistiklerden de anlaşılabacağı üzere 20. yüzyılda yapamadıklarımızın listesi oldukça kabarık. İstatistiklerdeki iş kazası sayısının yıllar geçtikçe arttığını, fakat meslek hastalıkları sayısının (1990’lara kadar) azaldığını görmekteyiz. İş kazası sayısı ile meslek hastalıkları sayısının bu ters orantısı bizleri bu konuyu düşünmeye itmektedir. İş kazalarının sayısı arttı-

ğına göre, meslek hastalıkları da artmalıydı. Demek ki ülkemizde meslek hastalıkları konusunda teşhisler yeterince yapılamamaktadır. Bu konuyla ilgili hastane, araç gereç ve uzman personel sayısı da yetersizdir. Meslek hastalıkları teşhisi konulamadıkça, bu alanda meslek hastalığı sayısı ve türü çoğalmadıkça, iş kazalarında gerçek azalma sağlanamayacaktır. İş kazaları ve meslek hastalıkları sağlıksız ve güvenliksiz işyerlerinde meydana gelmektedir. Yani meslek hastalıklarında çok iyiyiz ancak iş kazalarında başarılı değiliz gibi bir açıklama yanlış olur. İş kazaları ve meslek hastalıklarında başarıyı yakalayabilmek için koruyucu sağlık hizmetlerinin ön plana çıkması yeterli sayıda ve donanımda meslek hastalıkları hastanesi ulaşılması sanayileşmeye, çalışan işçi sayısının artışına karşın meslek hastalıkları hastanelerinin ve kadrolarının sayısının artması gerekirken aksine hastane-

**1965 - 1997 Yılları Arası Meydana Gelen İşkazası
ve
Meslek Hastalığı SSK Verileri**

YILLAR	İŞ KAZ.	M. HAS.	SAKAT	ÖLÜM	İ.Ş. G. . KAY.	İNŞAAT		MADEN		METAL	
						KAZA	ÖLÜM	KAZA	ÖLÜM	KAZA	ÖLÜM
1965	92.014	1.016	2.456	615	1.349.118	14.855	143	13.701	279	12.436	9
1966	111.014	1.085	2.864	669	2.256.791	19.612	185	14.787	222	15.509	8
1967	122.443	2.477	4.585	604	1.756.005	21.300	175	14.270	184	17.894	14
1968	135.841	2.411	4.701	724	1.960.636	24.724	226	13.637	185	20.107	18
1969	147.727	2.387	4.861	760	4.088.127	29.238	199	12.929	219	22.605	27
1970	144.483	923	3.258	793	2.068.150	28.062	230	12.026	217	23.246	14
1971	148.822	327	2.851	758	2.225.823	28.920	246	12.350	195	25.296	18
1972	160.585	215	2.581	807	2.269.400	29.239	260	12.738	203	27.386	17
1973	176.993	208	2.535	1.011	2.504.289	31.408	299	12.729	305	31.467	22
1974	180.375	150	2.762	1.117	2.620.139	31.606	346	12.167	266	33.465	33
1975	182.601	305	2.764	1.038	5.098.048	37.383	355	14.980	251	31.539	30
1976	196.341	677	3.187	1.113	2.787.219	32.242	388	10.005	270	36.443	35
1977	199.961	362	3.454	1.039	3.204.068	30.630	470	10.079	331	37.706	5
1978	193.998	504	3.075	1.178	3.091.218	29.050	388	11.079	330	35.988	3
1979	186.089	341	2.905	1.448	2.687.755	27.140	422	11.159	432	33.158	34
1980	159.600	528	2.577	1.320	2.369.182	26.072	430	11.438	345	26.342	48
1981	165.101	573	2.407	1.173	2.331.485	26.501	341	13.045	295	28.015	30
1982	147.118	551	1.997	988	2.171.569	22.517	333	13.103	200	24.903	25
1983	145.296	586	2.760	1.324	2.202.403	21.638	381	13.799	364	24.844	56
1984	152.650	599	2.455	1.097	2.318.695	22.699	306	14.996	279	26.038	40
1985	148.027	653	2.748	1.075	2.292.573	24.204	348	15.832	241	25.142	39
1986	150.821	542	2.625	1.321	2.366.057	27.614	443	14.882	360	25.413	54
1987	158.836	736	2.732	1.149	2.521.478	31.061	359	13.293	359	27.575	27
1988	171.769	695	2.387	1475	2.714.288	32.421	455	14.740	348	30.778	33
1989	159.463	862	2.634	1.459	2.623.714	29.682	450	15.093	378	24.887	31
1990	155.857	1.202	3.224	1.565	2.642.615	29.011	512	14.752	399	25.302	17
1991	130.278	1.158	3.669	1.631	2.433.954	22.872	533	12.418	415	22.365	19
1992	139.464	1.225	3.453	1.776	2.575.219	22.863	559	13.308	548	22.103	35
1993	104.563	1.075	3.943	1.516	2.052.973	17.535	464	9.599	416	19.312	33
1994	92.087	1.280	3.209	1.191	1.926.104	13.991	421	7.483	203	16.005	37
1995	87.960	975	2.990	919	1.763.429	12.809	348	6.672	590	15.435	23
1996	86.807	1.115	3.240	1.492	1.788.690	11.748	555	7.145	116	14.846	52
1997	98.318	1.055	4.374	1.473	1.992.476	14.703	437	6.082	164	20.189	63

ler birer servis olarak hizmet vermeye çalışmaktadır. Bu durumda meslek hastalıkları sayısı bu seviyelerde tutulur, hatta iş kazaları sayısında da azalmalar görülebilir ancak bu durum asla gerçeği yansıtmaz.

Sözkonusu iş kazaları, meslek hastalıkları ve bunlara bağlı olayların SSK açısından yıllık bilançosu hiçte küçümsenmeyecek kadar büyüktür. Örneğin, 1997 yılında bu nedenlerle SSK'nın kasasından tedavi giderleri için; 929 milyar 429 milyon, sigorta giderleri için ise; 103 trilyon 690 milyar 958 milyon TL. harcanmıştır. Bu giderleri diğer yıllar ile topladığımızda SSK'nın sadece iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı kaybettiği paranın miktarı tüyler ürpertici boyutlara ulaşabilir. Her yıl bu kadar parayı sokağa atacak kadar savurgan ve duyar-sız olunmamalıdır.

Ülkemizde meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıklarının SSK'ya intikal eden sözkonusu kayıplar üretim, iş günü gibi kayıpların ötesinde telafisi hiçbir zaman mümkün olmayan can kayıpları ile sorun, işçileri ve işverenleri de aşmış kanayan milli bir problem halini almıştır. Bu durum uluslararası platformlarda da prestijimizi sarsmaktadır.

Bunlardan da anlaşılacağı gibi, 20. yüzyılın bilançosu çok da iç açıcı değildir. "İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ" konusuna gereken ön-

min verilmemesi halinde, istatistikteki bu rakamlarla hatta bu rakamların çok daha korkunçlarıyla daha sonraki yıllarda da karşılaşacağız. Tabi bu arada şu anda yürütülmekte olan özelleştirme, taşeronluk uygulamaları devam ettirilirse ve örgütlenme önündeki engeller kaldırılmazsa sigortalı ve sendikali işçi sayısı azalacağından, iş kazaları ve meslek hastalıkları istatistiklerde daha da azalacaktır. Bu nedenle, işçi sağlığı ve iş güvenliği sistemi için en büyük tehlike, özelleştirme ve taşeronluk talanıdır. Bu uygulama, aynı zamanda sosyal güvenlik sistemi için de tehlike oluşturur, çalışanlar sosyal güvenliğinin ilk basamağı olan sigortalı olma hakkını dahi kullanamazlar.

20. yüzyılda yapılmayanlar arasında tarafların sorumlulukları en önemli yeri almaktadır. Zira, 20.yüzyılda işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından taraflara düşen sorumlulukları belirleyen yasal düzenlemeler külliyesi mevcuttur. Herhangi bir sektörde, herhangi bir işçinin nasıl korunacağına dair oldukça ayrıntılı bilgileri içerir mevzuatımızın yapılmayanların başında yer aldığını görmekteyiz. Gerek kişinin güvenli ve sağlıklı çalışması, gerekse işin güvenli olmasına ilişkin düzenlemelerin en önemlisi olan iş kanununun 73. maddesinin uygulanmaması bu alandaki çalışmaların tamamını olumsuzlaştırmaktadır. Çünkü, işçi sağlığı sisteminin

samimi ruhu burada yatmaktadır. Sözkonusu 1475/73. madde çalışanın sağlık ve güvenliğinin işverenler tarafından korunması açıkça hükme bağlamıştır.

Ülkemizde halen yürürlükte bulunan yasal düzenlemelerin dağınıklığına rağmen, uygulandığında sorunların çok büyük bölümünün çözüme kavuşacağına inanıyorum. Zira, bu yasalar ile başarılı çalışmalar yapan, iş kazalarını alt sınırlara indirebilmiş başarılı işyerlerini görmekteyiz. O halde, istenildiğinde ve sorumlulukların paylaşılması, yerine getirilmesi halinde iş kazalarını ve kayıpları önlemek mümkündür.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin eksikliğinden doğan kayıplar her kesimi etkilemektedir. Doğal olarak da sorunun çözümü için de her kesime düşen görevler vardır. Artık bu sorun yalnızca, devletin, işçilerin veya işverenlerin sorunu olmaktan öteye çok taraflı bir sorundur. Çözümü için, çok destekli tek ses olmak zorundayız.

Bilgi ve deneyimler birleştirilerek yeniden yapılanmaya gidilmeli. Bu konuda yapılmayanları yapmak, sorumlulukları yerine getirme sorumluluğunu da içtenlikle benimsemeliyiz.

**ÖNCE İNSAN SONRA
ÜRETİM MANTIĞINDA
BULUŞALIM**

Kazasız günler dileğiyle.

ARSLAN YILMAZ

YILDIRIM KOÇ Genel Başkan Danışmanı

Arslan Yılmaz 3 Ağustos 1923 tarihinde Selanik'in Kayalar kazasında doğdu. 1924 yılında da mübadele ile Türkiye'ye gelmişler.

"Babam jandarmaymış. Önce Osmanlı ordusunda jandarmalık yapmış. Jandarma başçavuşluğa kadar yükselmiş. O zamanın 'çanta-dan çıkma' veya 'alaylı' dediklerindenmiş. Selanik Osmanlı'nın yönetiminden çıkınca belirli bir süre Yunan ordusunda askerliğe devam etmiş. Babam toplam 19 yıl askerlik yapmış. Bizim köyümüz 29 haneymiş. Köyümüzde tek Rum yokmuş. Hepsi halis Türkmüş. İlk mübadele bizim kazamızdan olmuş. Ailemiz Giresun vapuruyla Türkiye'ye gelmiş.

"Selanik'te Kayalar Kazasında Guguva Çiftliği adıyla bir çiftliğimiz varmış. 'Guguva'nın anlamı cennet imiş. Annemin gelin olduğu sene bu çiftlikten 40 yük ceviz bizim hissemize düşmüş. Çiftlik bizimmiş, ama "bulgar la"ları çiftliği işletir, ürün yarı yarıya paylaşırmış. Annem de aynı köyden. Ama sülalemizin esası Konya Karaman'dan gidenlermiş. 200 sene önce Selanik'e göç etmişlermiş.

"Bindiğimiz Giresun vapuru mübadelede bizi ilk evvela Çanakkale'ye getirmiş. Bizimkiler Çanakkale'ye itiraz etmişler. Çanakkaleye geldiklerinde geminin ikinci kaptanı, 'siz İzmir'e yerleşin,' demiş. Bizimkiler de, 'biz ga-

vur İzmir'e gitmeyiz,' demişler ve İstanbul'a geçmişler. Ama İstanbul'da mübadele edilecek yer yok. Bunun üzerine aynı gemiyle Samsun'a götürülmüşler ve karaya çıkmışlar. Samsun Valisi gelmiş, çok rica etmiş yerleşmeleri için. Bizimkiler Samsun'da iki gün misafir kalmışlar. Babamlara bölgeyi göstermişler. O yıllarda Atatürk'ün talimatı varmış. İstedikleri yere iskan edilecekler, diye. Samsun'u da sevmemişler. Samsun'dan sonra Giresun'a gelmişler. 10 gün kalede misafir edilmişler. Kazanlar kaynatılmış. 8-9 aylıkmişim ben o zaman. 1924 Mayıs. Fındık bahçelerini göstermişler. Bizimkiler orayı da kabul etmemişler. Şebinkarahisar o zaman vilayetmiş. Orayı istemişler. Rahmetli Babamın adı Muhtar Yılmaz idi. Sülalenin adı muhtarlarımı. Dedelerimin adıymış. Mübadelelenin kuralına göre, gittiğin yerden geri dönmek yok. Şebinkarahisar'a girdiklerinde, ekinler daha kısa kısıymış. Geri dönmek istemişler. O da olmamış. Mali durumu daha müsait olanlar kazalarda kalmış, diğerleri köylerde iskan edilmiş. Gelenler Şebinkarahisar'a yerleşmişler. Her yerde nüfus başına 12,5 dönüm arazi verirlirmiş. Ancak babamlar araziye almadan, Sivas'ın Suşehri'ne geçmişler. Suşehri'nde 12,5 dönüm arazi verilmiş. O zaman beş nüfustuk. İki abim, annem babam ve ben; hepimiz arazi aldık.

"Ailece Suşehri'ne yerleştik. Babam çok

1. İzmir'de çeşitli işkollarında sendikacılık yapan ve son olarak da Metal-İş Federasyonu yesi Ege Bölgesi Metal-İş Sendikası'nın Başkanı Arslan Yılmaz ile 12 Mart 1999 günü İzmir'de TÜRK-İŞ Bölge Temsilciliğinde görüştüm.

zor şartlarda çalıştı. Gözköyünde köy çobanlığı bile yaptığını hatırlıyorum. Ama bir gün bile şikayetini duymadım. Daha sonra doğan kardeşlerimle birlikte altı kardeş olduk. Hepsi oğlan. Hepsi orada rençberdi. En küçüğümüzü okuttuk, eczacı oldu. Kardeşlerimden biri 19-20 yıl Almanya'da çalıştı. Diğeri 27 sene Piyale Makarna Fabrikası'nda işçi olarak çalıştı. En büyük abimiz de babamın Sivas'tan getirdiği parayla aldığımız bağda çalıştı. 20 yıl Suşehri'nde kaldık. 1943 yılında bütün arazimizi satın, İzmir'e geldiler.

"O yıllarda köylerde ilkokul üç yıllıktı, kazalarda beş yıllıktı. İlkokulu bitirdim. Babam beni iki yıl Şebinkarahisar'a ortaokula gönderdi. Babam okumama çok meraklıydı. Ancak çok kış vardı. Gidilmiyordu. Bunun üzerine okuldan ayrıldım.

"Ortaokuldan ayrıldıktan sonra babamın yanında, arazimizde çalıştık. Oradan biraz arazi aldık. Yazın çalışmalara yardım etmesi için işçi tutardık. Arpa, buğday, son zamanlarda bostan ekmeye başladık. Şimdi Suşehri'nde pancar var. O zaman yoktu. Daha sonraları fasulye ekmeye başladık. Ancak ektiğimiz yüzde 90'ı arpa buğdaydı. Askere gidene kadar ücretli olarak hiçbir yerde çalışmadım.

"Askere 11.10.1942 günü gittim. Doğunun en kış zamanıydı. Erzurum'dan sonra bir trene bindirdiler. Sarıkamış'a kadar öyle gittik. Doğubeyazıt'ten Ağrı'ya kadar yedi gün yürüdük. Başımızda bir teğmen vardı. İstanbullu. Ayakları kabardı. Çok sıkıntı çekti. Ağrı-Doğubeyazıt bölgesinde acemiliğimi ve usta erliğimi yaptım. Süvari topçusuydum. 1. Süvari Tümeni, 73. Dağ Top Alayındaydım. 45 ay askerlik yaptım. 46 ayda terhis oldum.

"Askerlik 4.8.1946 günü sona erdi. Terhis edildim. Oradan Sivas'a döndüm. Babamlar bu ara 1943 yılında İzmir'e taşınmışlardı. Suşehri'ndeki arazilerini de satmışlar, İzmir'de Buca'da iki bağ ve bir ev satın almışlardı. Babam bağla uğraşmaya başladı, ama artık o tarihlerde yaşlanıyordu. Aynı aileden üç kişi aynı anda askerkdik.

"1946 yılı Ekim ayı ortalarında Basmane Garına ayak bastım. Buca'ya gittim. Nisan ayına kadar orada vakit geçirdim. Tahsin Piyale

Makarna Fabrikası vardı Alsancak'ta. Oraya işçi olarak girdim. İşyerinde 14-15 işçi vardı. Çalışma süresi günde on saattti. Ancak bir saat öğle tatili vardı. İlk başta yemek vermiyorlardı. 4 ay çalıştım. Fabrikanın çalışması mevsimlik gibiydi.

"Ben askerde muhaberecilik kursu görmüş-tüm. Ondan çok faydalandım. Devlet Demiryolları'nda imtihana girdim. Muvaffak oldum. 1948 yılında işçi yardımcısı olarak Halkapınar Cer Atelyesinde santralda işbaşı yaptım. Daha sonra atelyede vagonaj kısmında kaynakçılık öğrendim. Ana mesleğim kaynakçılık oldu. 1948 yılının altıncı ayında işbaşı yaptım. 27.9.1952 tarihine kadar Devlet Demiryolları'nda çalıştım.

"Devlet Demiryolları'nda işe girdiğimde işyerinde İzmir Demiryol-İş Sendikası vardı. Dört ay sonra kongre yapıldı. Nedim Borucu-oğlu başkandı. Beni yönetim kurulu üyeliğine aldılar. En genç üye bendim.

"Sendikalar içinde en güzeli bizim sendikamızdı. İşyerimiz devlete ait olduğu için, Halkapınar Cer Atelyesi toplu işyeriydi. Sendikamızdan çok memnunduk. İşyerinde başımızda Celal Bey vardı. Değerli ve sert bir adamdı. Makina yüksek mühendisiydi. İşçiyi çok tutardı. İşyerindeki yemekler çok iyiydi. İşçiler sendikahıydı.

"1948 yılı bitti. 1949 yılı Mayıs veya Haziran aylarıydı. İsmet Paşa beyaz treniyle İzmir'e geldi. Bizim cer atelyesinin önünden geçecekti. Sendika idare heyetini topladık. Fabrika müdüründen izin aldık. Bir saat fazla çalışacağız, ama sayın Cumhurbaşkanı'nı karşılamaya çıkacağız, dedik. Halkapınar istasyonu ile fabrikanın arası elli metre zaten. Fabrika müdürü isterse kabul etmesin. Bir saat fazla çalışacağımızı söyledik. İşletme müdürüne bilgi vermemiş. Sendika başkanımız Nedim Borucu-oğlu çok sanatkardı. Adam yapardı tornadan. Biz hazırlık yaptık. Bayrak bulduk. İdarenden de bayrak aldık. Ulaştırma Bakanı Kemal Satır'dı. Devlet Demiryolları Genel Müdürü de Galip Gural'dı. Onlar da birlikteydiler. İnönü geldi. Başladık bağırmaya. İzmir Valisi de vardı. Tam da öğle yemeğine yakın. 400-500 kişiydik. İnönü'yü yemeğe davet ettik. Yemeğe gir-

di. Galip Bey birkaç kelime konuştu. Kemal Satır konuştu. Son olarak da sayın Cumhurbaşkanını konuşmaya başladı. Bu arada, sendika başkanı Nedim Borucuoğlu masanın üstüne sıçradı. 'İzmir'e gelmeden fabrikamızı ziyaret ediyorsun; bizi ziyarete mi geldin, Cumhuriyet Halk Partisi'nin propagandasını mı yapmaya geldin,' dedi. Maiyet memurları onu hemen aşağı aldılar. İnönü de hemen sesini kesti, eliyle selam verdi, ayrıldı. İki saat sonra İzmir Emniyetinden geldiler. Nedim Borucuoğlu, Arslan Yılmaz, Hüseyin Kaya ve diğer iki kişiyi, yani idare heyetini vilayete götürdüler. Biz de kendi aramızda konuştuk. Nedim Borucuoğlu'nun bize önceden yapacakları konusunda birşey söylemediğini söyledik. Aldığımız kararı tekrarladık. 'Nedim'in söylediklerinden bizim habirimiz yok,' dedik. O akşam karakolda kaldık. Baktılar bir suç unsuru yok. Nedim Borucuoğlu 7-8 gün sonra Soma'ya gönderildi. Ömer Şahbazoğlu ikinci başkanımızdı. Başkanlığa o getirildi.

"Bu zaman Devlet Demiryollarına girmek meseleydi. Buca küçüktü. İşe girince herkes bana hayret etmişti. Sivas'tan kalkıp gelip Devlet Demiryolları'na nasıl girdiğimi merak etmişler. Askerdeki muhaberat kursunda çok iyi yararlanmıştım. Demiryolları, en büyük bir yere girmekten önemliydi. Güzel maaş veriyorlardı bize. Dışarda benim diyen bir sanatkarın aylığı 25-30 lira ise, bizim burada elimize 55-60 lira temiz para geçirdi. 1952 yılının üçüncü ayma kadar cer atelyesinde devam ettim. Sendika da devam ediyor. Daha sonra Ulaştırma Bakanlığından bir emir geldi, Halkapınar Cer Atelyesi lağvedildi. Bizi Eskişehir ve Sivas'a gönderdiler. Marangoz atelyeleri ve tornacılar, Sivas'a, dökümcüler Eskişehir'e. Buradaki ağaç kısmını da Adapazarı'nda kurulan vagon fabrikasına gönderdiler. Ben Sivashlı olduğum için Sivas'a gönderildim. Vagonlar verdiler, çocuk, çiçeğimizi bile götürdük Sivas'a. Sivas'ta 8-9 ay kaldım. 1952 yılının 9. ayında istifa ederek ayrıldım. Hanımının sağlık sorunları nedeniyle istifam kabul edildi.

Arslan Yılmaz 1948 yılı Aralık ayında evlendi. Eşinin ailesi de Selanik'ten Suşehri'ne gelmişti. Onlar da bir süre sonra Suşehri'nden ayrılmışlar, Manisa'nın Akhisar kazasına yerleşmişlerdi. Arslan Yılmaz'ın ilk oğlu 1949 yılında doğdu.

"Sivas'tan İzmir'e döndük. Eshot'un hava-gazı vardı. Yedi sekiz ay orada çalıştım. Bu arada, Çimento Fabrikası faaliyete geçecek, diye duydum. Devlet Demiryolları'nda kaynakçılığımı gayet iyi geliştirmiştim. Çimento Fabrikası'nda imtihan açıldı. İmtihanda başarılı oldum. 7.5.1953 tarihinde Çimento İzmir Çimento Fabrikası A.Ş. işyerinde kaynakçı ustası olarak işe başladım. Atelyede hemen ustabaşı yaptılar.

"Fabrika yeni kuruluyordu. 150 dolayında işçi çalışıyordu taş ocaklarında ve atelyede. Atelyede 27-28 kişi vardı. Ayrıca fırınlar vardı. 13 lira yevmiyeyle işbaşı yaptım. O günlerde bu para da büyük paraydı. Çimento Fabrikası'nda Demir yollarından eski birkaç arkadaşımız vardı. Onlar işyerine girer girmez, hemen işçileri şişirmişler. Orada hemen Çimento İşçileri Sendikası'm kurduk. İzmir'de bizim faaliyete geçtiğimizi duyunca, Tahir Öztürk bizi ziyarete geldi. Ama bizim sendika Tahir Öztürk'ün Yapı İşçileri Federasyonu'na üye olmadı.

"Ben kuruculardandım. Bu arada beni ittifakla sendika başkanı yaptılar. İşyerindeki temsilcilik odasını hem sendika binası, hem de temsilci odası olarak iki sene kullandık. Kapıya çıkardık. 2,5 lira aidatı elden toplardık. Daha sonra Kestane Pazarında Turgutlu İşhanı'nda bir oda tuttuk. Küçük bir odaydı çatı katında. O yıllarda işçilerin sendikaya bakışı iyiydi. Ama dünyanın en iyi, en sevimli işçisi ol, işverenin iki dudağı arasındadır ekmeğin. 1958'e kadar çok mücadele ettik. Fabrikanın müdürü Prof. Muhittin Alam iş hukukçusuydu. İşe gidiş gelişte ya vasıta tutacaksınız, ya da yolda geçen süreleri çalışma süresinden sayacaksınız, diye mücadele ederdik. 1957 yılında genel seçimler vardı. Fabrika müdürü CHP'den adaydı. Ben de onun işçi dostu değil, işçi düşmanı olduğunu söyledim; bu demecim gazetelerde yayınlandı. 6 temmuz 1957 günü beni işten attılar.

"Hem işyeri sendika temsilcisi, hem de sendika başkanıydım. Birgün beni fabrika müdürünün oraya çağırdılar. Müdür, bana, 'namuslusun, dürüsttün, milliyetçisin, ama gözlerin çakır, ben siyah gözlü istiyorum; iş akdini feshediyoruz; hemen muhasebeye git, paramı al,' dedi. 'Ben para almam,' dedim. İşçi temsilci-

siyken beni atamayacağını söyledim. Yetkili yerlere müracaat ettim. 12 ay süren bir mücadele oldu. 12 aylık süre içinde sendika başkanlığım devam etti. Ben bütün gün fabrikanın önüne giderdim. Bir kahve açılmıştı. Çocukları daha güzel işliyordum. Bu sürenin sonunda temsilci olduğum için boşta geçen sürelerin ücretini aldım. İşyerine döndüm. Ancak üç gün çalıştım. Çalışmanın imkanı yoktu. Bunlar herşey yaparlar. Bütün haklarımı aldım. Çekildim.

“Çimento Fabrikasında kazanların kaynağını Hollanda’dan gelen mühendis çocuk yapıyordu. Ben de yaptım kaynak. Hollandalı benim yaptığım kaynağı görünce, ‘bizi buraya neden getirdiniz, burada böyle sanatkar varken,’ dedi. ‘Benim ustalarımın daha iyi kaynak yapıyor,’ dedi.

“Bu arada Efes Oteli’nin temeli atılıyordu. Kaynakçılara ihtiyaç varmış. Efes Oteli’ne girdim. Efes Oteli’nin inşaatına girdikten sonra, sendika başkanlığını 15.9.1959 tarihinde Feyzullah’a (Sakallı Feyzullah derdik) devrettim.

“Bir ara Efes Oteli’nde iş durdu. Bunun üzerine kontrol mühendisi geldi, ‘kendine iş ara,’ dedi. Almanlar yapıyordu Efes Oteli’ni. Bu arada duydum ki, Çiğli Havaalanı’nın inşaatını yapan Morison Şirketinde kaynakçı aranıyor. İmtihana girdim. Fazlasıyla başarılı oldum. On lira yevmiyeyle işe girdim. Her gün ayrıca iki saat mesai yapacak, ek para alacaktım. Çimento İşçileri Sendikası’nı burada da örgütledim. Çiğli’de bir ara 800 işçi vardı. Bir an önce havaalanını bitirmek istiyorlardı. Devamlı işçi 300 kişiydi. Bir de Reynolds Şirketi vardı. İşçilerle akşamları Karşıyaka’da toplanmaya başladık. İşyerinde yemek yoktu. İşyeri uzaktı. Sabah 6’da Buca’dan kalkıyor, iki saat yolda gidiyordum. Halkapmar’dan Büyükçiğli’ye geliyor, oradan da işyerine yayan gidiyorduk. İşçileri topladım. İşverene başvurduk. ‘Ya bizim yolda geçen iki saatimizi ödersiniz, veya hut bize vasıta tutun,’ dedik. ‘Vasıtayı Büyükçiğli’ye kadar tutun, yeter,’ dedik. Kabul etmediler. Bunun üzerine bir yürüyüş yapmaya karar verdik.

“Bir gösteri yapmadan önce Vilayete baş-

vurduk. ‘Mesainin dışında istediğinizi yapabilirsiniz, yakmak, kırmak yok,’ dediler. Bunun üzerine bir gün iş bitti, hadi bakalım yürüyüş. Yürüyüş başladıktan sonra işveren bizi aradı, ‘Çiğli’ye kadar vasıta verelim,’ dediler. Bu defa da biz kabul etmedik; İzmir merkezinde Basmane’ye kadar araç istedik. Ama ister tren bileti ve paso olarak, ister vasıta tutarak. Yürüyüşten sonra işten çıkarıldım.

“Morison’dan atıldıktan sonra önce Reynolds Construction Co. Çiğli Havameydanı inşaatında işbaşı yaptım. O arada da Kemal Türkler’in Maden-İş Sendikası’na kaydoldum. Beraberce işyerindeki işçileri üye kaydettik. Burada Cüneyt Dinç diye bir hukukçuları vardı. O zaman TİP’in en faal zamanıydı. O zaman Maden-İş içinde hem bölge temsilciliği, hem şube başkanlığı vardı. Mevcut şubenin yönetimini feshettiler. Genel kurula gittik. Kemal Türkler ne derse o oluyordu. Ben şube başkanı oldum. Bir taraftan da işyerinde çalışmaya devam ediyordum. İsmet Demir Uluç o zaman Maden-İş bölge temsilcisiydi.

“Daha sonra tekrar Efes Oteli inşaatı başladı. Şirketin adı Fenni Sıhhi Tesisat Ltd.Ş. olmuştu. 22.10.1962 tarihinde burada kaynakçı olarak işbaşı yaptım. 1.9.1963 tarihine kadar bu işyerinde çalıştım. Son aldığım net yevmiye 28 liraydı. Efes Oteli inşaatına geçtikten sonra Maden-İş üyeliğim devam etti.

“1963 yılı Ocak ayında idi. Türkiye İşçi Partisi’nin İzmir il kongresi yapılacaktı. Kemal Türkler’in talimatına göre bizim de Pazar günü saat 10’da Akasyalar’da birleşip, Kemal Türkler’i ziyaret etmemiz gerekiyordu. Bütün işyeri temsilcilerine haber gönderdim. Akasyalara gittik. ‘Kemal Türkler gelemiyor, sizi oraya davet ediyor,’ dediler. İşçilerimizin yüzde 98’i İşçi Partisi’ni tasvip etmeyen kişilerdi. Bana, ‘ne yapalım,’ diye sordular. ‘Ben gitmem,’ dedim. Ben DP’den Buca belediye encümen üyesiydim. 27 Mayıs’ta bu görevdeydim. Ocak başkanıyım. Ama siyaseti sendikamın eşiğinden içeriye sokmadım. Bu nedenle, ‘ben gitmem,’ dedim. İsmet Demir Uluç koyu İşçi Partiliydi. İsmet bey, ‘ben gidiyorum, gelen gelsin,’ dedi. Hayri isminde bir kişi gitti. İsmet gidip Kemal’in kulağına olanları anlatmış. ‘Seni

bekliyorlar,' demiş. Bir saat sonra İsmet geldi. 'Başkan akşam beşte sendika şubesine gelecek,' dedi. Gittik şubeye. Saat altı oldu. Gelmedi. İstanbul'a gittiği haberi geldi. Kimbilir ne söz verdi ki, olmayınca kızdı. Ertesi gün postacı bana bir yazı getirdi. Sendika şube başkanlığı görevinden alındığını bildiriyordu. Maden-İş'te hep amatördüm. O zamana kadar da hep amatördüm.

"Bunun üzerine 24 saat içinde 19 işyerine haber verdim. Artık Akasyalar'daki kapalı çay salonunda toplanalım, diye. Hemen geldiler. İsmet Demir Uluç da geldi. 'Toplantımız özel,' dedim. Gitmedi. İşçiler dövmeye kalktılar. Engel oldum. Ayrıldı. İlerde bir yerde durdu. Durumu anlattım. 'Kemal Türkler, genel başkanımız olarak değil, İşçi Partili olarak hareket ediyor,' dedim. Şube mühürünü devredecektim. Yıldırım Şahin diye lise mezunu, zehir gibi, Etitaş'ta postabaşılık yapan, felaket bir çocuk vardı. 'Ne düşünüyorsun,' dedi. 'Siz ne düşünüyorsunuz,' dedim. 'Sen ne yaparsan, biz de oradayız,' dedi. Bir kişi dışında hepsi benimle oldu. 'Şu andan itibaren bir sendika kurmaya karar veriyorum,' dedim. 17.3.1963 günü akşam üzeri sendikayı kurduk. Ege Bölgesi Metal-İş Sendikası kuruldu.

"Hemen tutanakları imzaladık. Beni tekrar başkan seçtiler. TÜRK-İŞ bölge temsilcisi Burhanettin Asutay'a gittik. Akşam oturup tüzüğü

ayarladık. Bizim Metal-İş Federasyonu ile bağlantımızı kurdu. Kaya Özdemir'e haber verdi. 'Senin paraya ihtiyacın olur, yardım sağlanır,' dendi. Ertesi gün toplandık. Tüzüğü kabul ettik. Attığımız adım İzmir'de bomba gibi etki yaptı. İzmir'de bizim işkolumuzda işler çok iyiydi. Etitaş, Döküm Limited, Gırgır, Bisan Bisiklet, Metaş işyerlerinin durumu çok iyiydi. Ertesi gün baktık, işverenler TÜRK-İŞ'e telefon etmişler. Burhanettin Asutay'la konuşmuşlar. İşverenler, toplu sözleşmeye hazır olduklarını söylemişler. Ben de bir taraftan çalışmayı sürdürüyorum işyerinde. Kaya Özdemir'le bağlantı kurulmuş. İşçilere gittim. Evlerine gittim. İşçilerin yüzde birinde telefon yok. Orhan Demir Sorguç, Burhanettin Asutay, Ali Rıza Akkemik ile bir otelde toplantı düzenledik. Kaya Özdemir, 'ben buraya geldim, bana iltihak olmadan geri gitmem,' dedi. İki gün süre verdi. Ege Bölgesi Metal-İş böylece kuruldu. Federasyona da üye olduk. Bir ay sonra 14 işyerinde Maden-İş'e verilenden yüzde 10 daha fazlasıyla toplu sözleşme imzaladık. Hem işçi bayramı yaptı, hem de işveren sevindi. 21 işyerini Maden-İş'ten istifa yoluyla ayırdık."

Arslan Yılmaz Sağlık-İş Sendikası'nın kuruluş çalışmalarına da katıldı. 1962 yılı sonlarında midesinden rahatsız olarak İzmir'de hastanede yatarak Sağlık-İş Sendikası'nın tüzüğünün hazırlanmasında Abdullah Uzunal'a yardımcı oldu.

TEŞEKKÜR

Geçirdiğim ameliyat nedeniyle hastanede ve evimde ziyaret etme nezaketini gösteren, çiçek gönderen, telefon ve telgrafla geçmiş olsun dileklerini ileten, yakın ilgilerini ve dostluklarını esirgemeyen tüm arkadaşlarıma ve yakınlarıma teşekkür eder, bu vesileyle sağlık, başarı ve mutluluklar dilerim.

Saygılarımla.

Bayram Meral
TÜRK-İŞ Genel Başkanı

HAZİRAN'99 GIDA HARCAMASI

- 57. HÜKÜMETİN İLK AYINDA DÖRT KİŞİLİK BİR AİLENİN GIDA HARCAMASI TUTARI 97 MİLYON 266 BİN LİRA...
- SAĞLIKLI VE DENGELİ BESLENEBİLMEK İÇİN YAPILMASI ZORUNLU GIDA HARCAMASI TUTARINDAKİ ARTIŞ ORANI AYLIK YÜZDE 1.5, ONİKİ AYLIK YÜZDE 55.5 OLARAK GERÇEKLEŞTİ.
- FİYAT ARTIŞLARI NEDENİYLE MUTFAĞA GELEN YILLIK YÜK 34,7 MİLYON LİRA...
- YOKSULLUK SINIRI 295,6 MİLYON LİRA OLARAK HESAPLANDI.

TÜRK-İŞ ARAŞTIRMA MERKEZİ tarafından her ay düzenli olarak yapılan "gıda harcaması" çalışmasının Haziran 1999 ayı sonuçlarına göre:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin dengeli beslenebilmesi için yapması gereken asgari harcaması gereken asgari harcaması tutarı bir önceki aya göre yüzde 1.5 oranında artışla 97 milyon 266 bin lira oldu.
- Gıda harcaması tutarı son bir yıl itibariyle yüzde 55.5 oranında arttı. Geçen yılın aynı ayı itibariyle son oniki aylık artış yüzde 95.2, 1997 yılında ise yüzde 74.5 olarak hesaplanmıştı.
- 1999 Haziran ayı ile 1998 Aralık ayı kıyaslandığın-

da, yani 1999 yılında ilk altı ay itibariyle artış oranı yüzde 15.1 olmuştur. Bu oran geçtiğimiz yıl aynı dönem için yüzde 23.6 olarak hesaplanmıştır.

- Oniki aylık ortalamalara göre, gıda harcaması tutarındaki değişim oranı 1998 yılında yüzde 104.7, iken, 1999 yılının aynı döneminde yüzde 66.9 olarak gerçekleşti.

"Gıda harcaması" ile ilgili hesaplama yapılırken, farklı yaş gruplarına göre bilsel veriler çerçevesinde oluşturulan beslenme kalıbı esas alındı. Bir işçinin ailesi ile birlikte, fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı esas alınarak, çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları yerlerden fiyatlar der-

Gıda Harcamasındaki Değişim

	Haziran 1997	Haziran 1998	Haziran 1999
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	4.9	2.4	1.5
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	35.5	23.6	15.1
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	74.5	95.2	55.5
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	-	104.7	66.9

Dört Kişilik Ailenin Gıda Harcaması (TL/Ay)

	Haziran'98	Aralık'98	Mayıs'99	Haziran'99
Yetişkin İşçi	17.080.000.-	23.235.000.-	26.180.000.-	26.417.000.-
Yetişkin Kadın	14.484.000.-	19.467.000.-	2.140.000.-	22.381.000.-
15-19 Yaş Grubu Çocuk	18.445.000.-	24.949.000.-	28.355.000.-	28.658.000.-
4-6 Yaş Grubu Çocuk	12.541.000.-	16.863.000.-	19.164.000.-	19.810.000.-
TOPLAM	62.550.000.-	84.515.000.-	95.838.000.-	97.266.000.-

lendi ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması ortaya çıktı.

Beslenme kalıbı içinde yer alan ve bir çalışanın ailesi ile birlikte tüketmesi gereken farkı gıda maddelerinin fiyatlarında Haziran 1999 ayı itibariyle dikkati çeken değişim şöyle gerçekleşti:

- Süt, yoğurt ve peynir gibi ürünlerinin bulunduğu grupta; geçen ay fiyatı artan süt ve peynirden sonra bu ay yoğurdun fiyatı arttı. Peynirin fiyatındaki artış ise, düşük oranda da olsa bu ay devam etti.
  - Et ve tavuk ürünlerinin yer aldığı grupta; etin fiyatı bu ay aym kalırken tavuk fiyatı arttı. Mevsim koşulları dikkate alınarak hesaplamada dikkate alınan alabalık, istavrit gibi balıkların fiyatında önemli bir değişiklik olmadı. Yumurta fiyatı ise önemli ölçüde artarak 25 bin liradan satılmaya başlandı.
- Kuru bakliyatın bulunduğu grupta; yeşil mercimek ve barbunya hariç olmak üzere araştırma kapsa-

mındaki tüm bakliyat ürünlerinin fiyatı arttı. En yüksek fiyat artışı kırmızı mercimekte görüldü.

- Geçtiğimiz ay mevsim koşullarına bağlı olarak ucuzlayan meyve ve sebze fiyatlarında bu ay önemli bir değişiklik olmadı. Ancak meyvelerin ortalama fiyatı sebzelere göre daha yüksek olarak gerçekleşti.
- Ekmek, makarna, pirinç gibi yoğun tüketilen temel gıda maddelerinden pirinç ve bulgurun fiyatında artış görülürken, diğer gıda maddelerinin fiyatı aynı kaldı.
- Tereyağı, zeytinyağı, çiçek yağı ve margarin ürünlerinden; tereyağı ve ayçiçek yağının fiyatı değişmez iken, margarinde yüzde 2.7 oranında bir ayarlama oldu. Zeytinin fiyatı bu ay değişmedi. Temel besin maddelerinden olan şekerin fiyatı yanı sıra reçel, pekmez ve bal fiyatları da geçtiğimiz aya göre aynı kaldı. Hesaplamada dikkate alınan yağlı tohumların (ceviz,

fındık, fıstık vb.) da fiyatı değişmedi. Baharat ürünleri (karabiber, nane, pul biber, kimyon vb.) yanı sıra ıhlamur, çay ve tuzun yanı sıra salçanın fiyatları da aynı kaldı.

Gıda harcaması tutarındaki artışa bağlı olarak yoksulluk tutarı da değişti. Bilindiği üzere, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yaptığı hanehalkı tüketim harcamaları anketinin sonuçlarına göre, hanelerin toplam harcamaları içinde gıda harcamalarının payı yüzde 32,9 oranı ile ilk sırayı almaktadır (gıda, içki, tütün harcamalarının payı yüzde 35.6). Gıda yanı sıra yapılmak gereken kira, ulaşım, yakacak, giyim, eğitim, kültür gibi temel gereksinimler de dikkate alındığında dört kişilik ailenin zorunlu giderler için yapması gereken aylık harcama tutarı ortaya çıkmaktadır. Bir anlamda yoksulluk sınırı olarak da nitelendirilen bu tutar Haziran 1999 itibariyle 295 milyon 641 bin lira olarak hesaplanmıştır.

Türkiye Onsekiz Nisan seçimlerine giderken içte ve dışta büyük kaygılar vardı. Seçimlerin olaysız sona ereceği ve Meclisin yeniden şekilleneceği çoğu dostumuzun aklından bile geçmiyordu. Oysa siyasetten nasibini almış hele bir nasibe sendikal deneyiminide eklemiş bizler için ufukta görülen işaretler gelecek için ümit vardı ve bu umut seçimler sonunda tahminlemimize yakın bir oranda gerçekleşti.

Seçimler sonunda oluşan Meclis içinden çoğunluğa dayalı bir hükumette çıkınca gerek siyasi istikrar adına gerekse ekonomik istikrar adına kullenmekte olan umutlar filizleniverdi. Şimdi bizler hepimiz geleceğe biraz daha iyimser bakabiliyor ve demokrasinin önündeki çakıltaşlarının temizleneceği inancımızı daha güçlü bir biçimde koruyoruz.

Çok partili Demokratik hayata geçtiğimiz günden bu tarafa gelişen olaylar her on yılda bir yapılan askeri müdahaleler ve bu müdahalelere çanak tutan sivil cuntacıların egemenliği azaldıkça Demokrasiyi geliştirme, Müdahalelerle kısılan haklar ve çıkarlar dengesini yeniden rayına oturtma çabaları artarak sürdürülüyor; Bizler Türk Sendikacıları kısılan hakların iadesi için yoğun çaba harcayanların başında gelmekteyiz.

Türk-İş Topluluğu bir taraftan Emegün hakkını koruma mücadelesini sürdürür-

BU ZORLUKLAR DA AŞILIR!

ken diğer taraftanda kısıtlanan hakların yeniden verilmesi için yoğun çaba harcamaktadır. Son yıllarda Sivil Toplum Örgütlerinin ülkenin geleceği ile ilgili sorunlarda bir araya gelmeleri ortak fi-

kirler geliştirmeleri yakın zamanlara kadar alışmadığımız benzerini gerçekleştirme şansına sahip olmadığımız son derece önemi gelişmelerdir. İşçilerin ayrı ayrı kuruluşlar çatısı altında temsil şansını denedikleri çıkarlarına ters düşse bile çeşitli etkenlerle bu yolu tercih ettikleri bilinmektedir. Düne kadar amansız bir mücadele ve kavga içinde olan bu kuruluşlar öncelikle kendi aralarında bir araya gelerek ortak strateji belirleme yolunu seçtiler sonrada işveren Konfederasyonu ile Odalar birliği ve Esnaf Konfederasyonu ile de ortak çalışmalara yöneldiler. Bu davranış önce uygarlığın sonrada demokratik katılımcılığın bir gereğidir.

Bu gelişmelere öncülük edenler, günü geldiğinde Sosyal siyaset tarihinde şükranla anılacak yerlere adlarını yazdıracaklardır. Yıllardır belirttiğimiz bir gerçeği yeniden dile getirmede sanırım büyük yarar var, demokrasinin güçlü olduğu ülkelerde Emegün Ulusal gelirden aldığı pay yüzde yetmişlerin üzerindedir. Bu göstergeye verimliliği ve üretimi arttırarak kalkınmayı ve büyümeyi gerçekleştirecek ulaşabiliriz.

Türk Demokrasisinin önündeki engellerin aşılması barikatların ortadan kaldırılması, Anayasada gereken değişikliklerin yapılması DGM'lerin sivilleştirilmesinde olduğu gibi uzlaşma ile sağlanabilir. Buda uzak bir ihtimal değildir.

1 MAYIS BİLDİRİSİ

İşçiler, Memurlar, İşsizler, Emekliler, Türkiye'nin ve İnsanlığın Mutlu Geleceğinin İşçi Sınıfımız,

İşçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü 1 Mayıs'ı 1999 yılında artan sorunlarla ve hiçbir zaman kaybetmeyeceğimiz umudumuz ve iyimserliğimizle kutluyoruz.

Dünyada ulusötesi sermayenin denetiminde ve çıkarları doğrultusunda sürdürülen küreselleşme, dünyada ve ülkemizde adaletsizlikleri, yoksulluğu ve işsizliği daha da artırmakta, sosyal güvenlik sistemlerini çökertmekte, sosyal devlet anlayışını ve uygulamalarını tahrip etmekte, işçi haklarını ve sendikal hak ve özgürlükleri yoketmeye çalışmakta, kaçak işçiliği yaygınlaştırmaktadır. Ulusötesi sermaye, ulusal devleti zayıflatarak hakimiyetini pekiştirmeye çalışmaktadır.

Dünyanın neresinde olursa olsun tüm işçilerin, demokrasi, sosyal devlet, işçi hakları, sendikal hak ve özgürlükler için verdikleri mücadelenin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Ulusötesi sermayenin gücüne ve yaşanan ekonomik krizin faturasını başta işçi sınıfı olmak üzere tüm çalışan kesimlere ödetme çabalarına karşı, uluslararası dayanışma geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir. 1 Mayıs günü, dünyanın tüm işçileri, ortak temel amaçlarımıza birlikte sahip çıkmaktadır.

1 Mayıs 1999, aynı zamanda, işçi sınıfımızın Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının bütünlüğüne ve bağımsızlığına, laik ve demokratik sosyal hukuk devletine, Atatürk'ün ilkelerine ve temsil ettiği aydınlanma ve çağdaşlaşma ülküsüne ve parlamenter demokratik düzene bağlılığını bir kez daha dile getirdiği gündür.

İşçi sınıfımız, sorunlarının çözümü için meşru ve demokratik çabalarını ve mücadelesini, Türkiye'ye sahip çıkılması çizgisinde sürdürmektedir ve sürdürecektir. Ulusötesi

sermayenin hakimiyetine karşı koyulmasında, demokratik ulusal devletin güçlendirilmesi temel bir amaçtır.

Türkiye Cumhuriyeti bölgemizdeki tek laik ve demokratik ülkedir. Ancak eksiklerimiz çoktur. Demokratikleşme konusundaki eksikliklerimiz giderilmeli, işçi hakları ve sendikal hak ve özgürlükler genişletilmeli, işçilerin ve kamu çalışanlarının örgütlenmelerinin önündeki engeller kaldırılmalı, gelir dağılımında adalet sağlanmalı, devletin istihdam yaratıcı ve teşvik edici politikalarıyla işsizlik önlenmeli, tarım ve hayvancılık desteklenerek iç göç denetim altına alınmalı, herkesin insanca yaşamasına yetecek bir gelir elde etmesi ve bunu enflasyona karşı koruması sağlanmalı, iş güvencesi getirilmeli, işsizlik sigortası kurulmalı, özelleştirmelere karşı sosyal devlet korunmalı, SSK'nın ve bir bütün olarak sosyal güvenlik sisteminin sorunları çözüme kavuşturulmalı, taşeronlaşma ve kaçak işçilik önlenmeli, zorunlu tasarruf fonu hak sahiplerine ödenmeli, herkesin geliri ve serveti ile orantılı bir vergi vermesi sağlanmalıdır.

Bu sorunların çözümü ve ülkemizin diğer sıkıntılarının aşılabilmesi, çağdaş hak ve özgürlüklere saygı ve parlamenter demokratik düzen temelinde oluşturulacak siyasal istikrara bağlıdır. İşçi sınıfımızın meşru ve demokratik mücadelesi ancak bu koşullarda başarılı olacaktır. TÜRK-İŞ, bu nedenle, Cumhuriyet ve Atatürk düşmanlarına, bölücülüğe, teröre, her türlü yasadışı örgütlenmeye karşıdır ve demokrasiyi savunmaktadır.

İşçi sınıfımız, uluslararası işçi dayanışmasını ile ulusal çıkarlarımızı bütünleştirerek, demokrasiyi ve tüm insanlığın özgürlüğünü, huzurunu ve mutluluğunu savunmaya devam edecektir.

Yaşasın 1 Mayıs.

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu

TÜRK-İŞ VE BAĞLI SENDİKALAR

TÜRK-İŞ	Genel Bşk.: BAYRAM MERAL Bayındır Sokak No: 10 ANKARA Tel: 433 31 25 (4 Hat) Fax: 433 68 09 - 433 85 80 - 432 56 60	18	DOG GEMİ-İŞ 14 Genel Bşk.: NAZIM TUR Küçükpiyalı Paşa Mah. Kızılay Meydanı No. 24 / 26 Tel: 237 25 90 (5 Hat) Kasımpaşa / İSTANBUL Fax: 237 39 89
1	TARIM-İŞ 01 Genel Bşk.: BEDRETTİN KAYKAÇ Bankacı Sokak No. 10 Kocatepe / ANKARA Tel: 419 04 56 (6 Hat) Fax: 419 38 47	19	TÜRKİYE YOL-İŞ 15 Genel Bşk.: BAYRAM MERAL Sümer 1 Sok. No. 18 Kızılay / ANKARA Tel: (0.312) 232 46 87 - 95 Fax: (0.312) 232 48 10
2	ORMAN-İŞ 01 Genel Bşk.: SELAHATTİN GÜNGÖR Ataç Sok. Selam Ap. No. 1/5-10 Yenışehir/ ANKARA Tel: 431 28 96 Fax: 434 12 67	20	TES-İŞ 16 Genel Bşk.: MUSTAFA KUMLU Meriç Sok. No. 23 Beştepe / ANKARA Tel: 212 65 10 (20 Hat) Fax: 212 65 52
3	TÜRKİYE MADEN-İŞ 02 Genel Bşk.: H. HÜSEYİN KAYABAŞI Strasburg Cad. 7/4-5 Sıhhiye / ANKARA Tel: 231 73 55 - 56 - 57 Fax: 253 66 35	21	TEZKOOP-İŞ 17 Genel Bşk.: SADIK ÖZBEN Üçyıldız Cad. No. 29 Subayevleri / ANKARA Tel: 318 39 79 - 86 Fax: 318 39 88
4	GENEL MADEN-İŞ 02 Genel Bşk.: ŞEMSİ DENİZER Mithatpaşa Cad. Okul Sok. ZONGULDAK Tel: (372) 251 32 04 Fax: 391 66 78	22	TÜRK KOOP-İŞ 17 Genel Bşk.: MEHMET YAZAN İzmir Cad. Fevzi Çakmak Sokak 15611 Fax: 229 58 36 Tel: 230 08 55 - 229 44 80 Yenışehir / ANKARA
5	PETROL-İŞ 03 Genel Bşk.: BAYRAM YILDIRIM Altunizade Mah. Kuşbakışı Sok. No. 25 Üsküdar / İSTANBUL Tel: (216) 391 66 67 Fax: 391 66 78	23	TÜMTİS 18 Genel Bşk.: SABRİ TOPÇU İnkılap Caddesi No. 35/1 Aksaray / İSTANBUL Tel: (212) 530 07 43 Fax: 588 26 20
6	TEKGIDA-İŞ 04 Genel Bşk.: ÖRHAN BALTA 4. Levent Konaklar Sokak Levent / İSTANBUL Tel: (212) 264 49 96-97-98 Fax: 278 95 34	24	DEMİRYOL-İŞ 19 Genel Bşk.: Necatibey Cad. Sezenler Sok. 5/4 ANKARA Tel: 231 80 30 - 31 Fax: 231 80 32
7	ŞEKER-İŞ 05 Genel Bşk.: ÖMER ÇELİK Karanfil Sokak No. 59 Bakanlıklar / ANKARA Tel: 418 42 73-74 - 418 19 88 Fax: 425 91 58	25	TÜRKİYE DENİZCİLER 20 Genel Bşk.: TURAN UZUN Rıhtım Cad. Denizciler Sok. No. 7 Tophane / İSTANBUL Tel: 244 48 38 - 249 56 29 Fax: 244 52 21
8	TEKSİF 06 Genel Bşk.: ZEKİ POLAT Ziya Gökalp Cad. Aydoğmuş Sok. No. 1 ANKARA Tel: 431 21 70-71-72-73 Fax: 435 78 26	26	HAVA-İŞ 21 Genel Bşk.: ATILAY AYÇİN İncirli Cad. Volkan Apt. 66/1 Bakırköy / İSTANBUL Tel: (0.212) 660 20 95 (5 Hat) Fax: 571 90 51
9	DERİ-İŞ 07 Genel Bşk.: YENER KAYA Gençtürk Cad. 17 / 3 Birlik İşhanı Fax: 528 62 07 Tel: 522 19 89 - 526 28 65 Aksaray / İSTANBUL	27	LİMAN-İŞ 22 Genel Bşk.: HASAN BİBER Necatibey Cad. Sezenler Sok. 4/5 Sıhhiye / ANKARA Tel: 231 74 18 Fax: 230 24 84
10	AĞAÇ-İŞ 08 Genel Bşk.: MÜRSEL TAŞÇI Necatibey Cad. No. 20/22-23 Sıhhiye / ANKARA Tel: 229 53 95 - 229 08 27 Fax: 231 52 19	28	TÜRKİYE HABER-İŞ 23 Genel Bşk.: CENGİZ TEKE Kültür Mah. Yüksel Cad. No. 38 Yenışehir / ANKARA Tel: 431 90 44 - 45 Fax: 434 57 04
11	SELÜLOZ-İŞ 09 Genel Bşk.: ERGİN ALŞAN Ankara Cad. İpek Apt. No. 87 İZMİT Tel: (262) 321 18 99 Fax: 321 34 51	29	SAĞLIK-İŞ 24 Genel Bşk.: MUSTAFA BAŞOĞLU Hedef Sok. No. 5 Anıttepe / ANKARA Tel: 231 80 45 Fax: 230 23 96
12	BASIN-İŞ 10 Genel Bşk.: ALİ EKBER GÜVENÇ Hanımeli Sokak No. 26/6-7 Sıhhiye / ANKARA Tel: 230 29 08 - 229 85 65 Fax: 229 43 15	30	TOLEYİS 25 Genel Bşk.: CEMİL BAKINDI İnebey Mah. Küçük Langa Cad. No. 16/18 Kat. 1 Bilir İş Merkezi Tel: 530 73 82 - 585 52 07 Fax: 530 72 99 Aksaray / İSTANBUL
13	BASİSEN 11 Genel Bşk.: METİN TIRYAKIOĞLU İstiklal Cad. 311 - Mısır Han Kat: 4 Oda: 15 Tel: (212) 251 99 00 Galatasaray / İSTANBUL Fax: 252 38 35	31	TÜRK HARB-İŞ 26 Genel Bşk.: İZZET ÇETİN İnkılap Sokak No. 20 Kızılay / ANKARA Tel: 417 50 97-98-99 Fax: 417 13 64
14	BASS 11 Genel Bşk.: TURGUT YILMAZ Sümer 2 Sok. No. 29 Kat. 3 Kızılay / ANKARA Tel: (312) 232 50 09 - 11 Fax: (312) 231 67 30	32	TGS 27 Genel Bşk.: ZİYA SONAY Basın Sarayı Kat: 2 Çağaloğlu / İSTANBUL Tel: (212) 514 06 94-96 Fax: 511 48 17
15	TÜRKİYE ÇİMSE-İŞ 12 Genel Bşk.: TAMER ERALAN Esat Cad. No. 43 Küçüksat / ANKARA Tel: 419 58 30 - 34 Fax: 425 13 35	33	TÜRKİYE BELEDİYE-İŞ 28 Genel Bşk.: Korkut Reis Mah. Toros Sok. No. 9 Sıhhiye / ANKARA Tel: 231 83 43 - 45 Fax: 232 08 74
16	KRİSTAL-İŞ 12 Genel Bşk.: MUSTAFA BAĞÇECİ Kazancı Yokuşu, Ağaçağı Sokak No. 3 Daire: 10 Tel: (212) 251 95 77 (3 Hat) Taksim / İSTANBUL Fax: 251 95 79	34	TÜRK-SEN Genel Bşk.: ÖNDER KONULOĞLU AŞehit Mehmet R.Hüseyin Sok. Lefkoşe / KKTC Tel: (0.392) 227 24 44 Fax: (0.392) 228 78 31
17	TÜRK-METAL 13 Genel Bşk.: MUSTAFA ÖZBEK Kızılırmak Mah. Eskişehir Yolu 1. km. Söğütözü / ANKARA Tel: 284 40 10 - 17 Fax: 284 40 18	35	HÜR-İŞ Genel Bşk.: ÖZAY ANDIÇ 21 Okullar Yolu Kızılay Mah. Lefkoşe / KKTC Tel: (0.392) 228 24 56 Fax: (0.392) 228 64 31